

Arvioitaessa Miettusen hallituksen eläkepoliittista ohjelmaa, on ensinnäkin todettava, että sen aiheuttamat kustannukset lisämenoina ovat n. 2,1 miljardia markkaa vuositasolla, mikä merkitsisi noin 20%:n lisäystä maamme kokonaiseläkemenoihin vuoden 1976 tasossa. Huomioon ottaen monet muut sosiaalipolitiikan kehittämistarpeet, kansanterveysjärjestelmä, lapsiperheiden tuki jne., tulisi näin suuren menoerän irroittamiseen olla perusteena voimakas sosiaalinen tarve. Vähimmäiseläkejärjestelmän luomisen kannalta tätä tarvetta ei ole, koska nyt jo kansaneläke ja työeläke yhdessä takaavat vähimmäispalkkaa vastaavan toimeentulon, kun verotus otetaan huomioon. Tällöin vähimmäistaso on noin 800 markkaa kuukaudessa. Tilannetta havainnollistaa lisäksi seuraava esimerkki:

kansaneläkkeen saaja, yksinäinen, toinen kuntakalleusryhmä, ei muita tuloja eikä omaisuutta, vuokra 300 markkaa kuukaudessa, kansaneläkkeen peruosa 164 markkaa kuukaudessa, tukiosa 277 markkaa, tukilisä 348 markkaa, asumistuki 196 markkaa eli yhteensä 985 markkaa miinus vuokra 300 markkaa jää kulutukseen 685 markkaa kuukaudessa.

Ja minimipalkkainen, yksinäinen, vuokra 300 markkaa kuukaudessa, verotaulukko 20,25 penniä, bruttotulo 1 200 markkaa kuukaudessa, vero siitä 273 markkaa jää netoksi 927 markkaa ja edelleen miinustetaan vuokra 300 markkaa, niin jää kulutukseen 627 markkaa kuukaudessa. Ja tässä on indeksitaso vuoden 1977 syyskuu.

Miettusen hallituksen eläkepoliittinen ohjelma voidaan arvioida kompromissiksi keskustapuolueen ja sosialidemokraattisen puolueen välillä siten, että sen alkuosa tukilisien korottaminen ja tuloharkinnan lieventäminen vastaavat sosialidemokraattien näkemystä, joita voidaan pitää perusteltuina toimenpiteinä ajatellen kansaneläkkeen edellä sanotusta vastavuudesta huolimatta ovat vaatimatonta tasoa. Sitä vastoin ohjelman jälkiossa, joka käsittää kansaneläkkeen tekemisen tuloharkinnasta vapaaksi eläketuloja lukuunottamatta, on sekä eläkepoliittisesti että yhteiskunnallisesti ainakin vähemmän perusteltu ja kiireellinen. Ohjelman tämä osa ohjaa rahoitukseen tarvittavasta noin 2,1 miljardista markasta pääosan varakaille henkilöille eli sellaisille joilta nykyisen tuloharkinnan puitteissa muut tulot ja omaisuus on syönyt pois tukilisan ja tukiosan. Tämä ilmenee seuraavasta laskelmasta varojen jakautumisesta eri kansaneläkesaajaryhmien kesken.

Pienituloiset, joita on noin 125 000 lisävarojen tarve 170 miljoonaa markkaa, keskituloiset joita on 530 000 lisätarve 1,090 miljoonaa markkaa, ja hyvätuloiset joita on 245 000 lisätarve 880 miljoonaa markkaa. Yhteensä 900 000 kansaneläkkeen saajaa ja tämä rahoituslisätarve 2,140 miljardia markkaa. Niin ikään voidaan todeta että tulottoman kansaneläkeläisen eläkettä uudistus korottaa noin 100 markkaa ja varakkaamman noin 700 markkaa kuukaudessa. Voidaan perustellusti kysyä, onko edellä todettu varojen jakaantuminen ja eläke-etuuksien lisäys sopusoinnussa eläketurvan

tarpeen ja sosiaaliturvan kehittämisen kiireellisyysjärjestyksen kanssa, varsinkin kun on kysymys yhteiskunnan varoista rahoitettavasta eläketurvasta. Vaikka tällaisen ohjelman toteuttaminen saattaa olla poliittisesti realistinen kompromissi sen oikea paikka ohjelmajulistuksessa tuskin on sosialidemokraattisen puolueen, jonka perinteisenä tehtävänä on pienituloisen aseman parantaminen.

Kuten edellä on todettu ohjelmassa edellytetään myös asumistuen ja tukilisän korottamista elin- ja asumiskustannusten nousua vastaavasti. Tätä voidaan pitää perusteltuna vaatimuksena. Sitä vastoin kyseisten kansaneläkkeen osien sitominen ansiotasokehitykseen merkitsisi uutta periaatetta. Ohjelmakohdasta ei voi päätellä tapahtuisiko tämä indeksisidon- naisesti vaiko lain säädäntötietä siten, että näiden etuuksien markkamäärät korotettaisiin erillislailla aina silloin, kun tarvetta ja mahdollisuuksia siihen on.

Jos kysymyksessä on indeksisidonnainen järjestelmä, se epäilemättä laukaisisi useiden satojen miljoonien markkojen lisämenot, jotka puolestaan vähentäisivät mahdollisuuksia automatiikkansa vuoksi eläkepolitiikan kehittämiseen. Kun kansaneläkejärjestelmän tehtävänä on vähimmäistoimeentulon turvaaminen, ei kansaneläkkeen indeksisidonnaisuudella ole tarpeen asettaa vaatimusta kulutustason korottamisesta työssä olevan väestön ansiotasokehityksen myötä vaan ainoastaan kansaneläkkeen reaaliarvon säilyttävyytavoite, jonka turvaa nykyinen elinkustannusindeksisidonnaisuus. Tämän vuoksi ohjelmassa oleva maininta asumistuen ja tukilisän sitomisesta yleiseen ansiotasoon ilmeisesti on perusteton.

Edellä esitetyn perusteella esitän seuraavaa: Puoluekokous velvoittaa puolue toimikunnan toimimaan siten, että ei kansaneläkeuudistusta toteuttaessa palkansaajilta perittävien kansaneläkemaksujen osuutta suhteessa veroäyriin lisätä.

Suunta-ohjelma kohta 3.1.3. Kohti taloudellista kansanvaltaa/Työeläkelaitokset, sivu 32 käsitellään työeläkejärjestelmän organisatiota. Siinä todetaan mm., että työeläkejärjestelmän toimintaa tuotantotoiminnan rahhoittajana tulee tehostaa edistämällä työeläkelaitosten yhdistämistä yhdeksi työeläkerahastoksi.

Työeläkejärjestelmän nykyinen organisaatio perustuu nk. hajasijoituksen periaatteelle, jossa eläketurvaa ja siihen liittyviä muita tehtäviä hoitavat useat rinnakkaiset työeläkelaitokset, vakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkесäätiöt. Näiden laitosten sijoitustoimintaa ohjaamaan on lisäksi perustettu vuoden 1974 tulopoliittisen sopimuksen määräysten perusteella luotonantoasioiden neuvottelukunta, joka on antanut työeläkelaitoksille sijoituksia koskevat suositusohjeet ja joka seuraa työeläkelaitosten sijoitustoiminnassa näiden ohjeiden toteuttamista erityisen ATK-rekisteriohjelman kautta, johon kirjataan kaikki työeläkelaitoksen antamat

pitkäaikaiset lainat. Neuvottelukunnassa ovat edustettuina työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä työeläkelaitokset. Tämän lisäksi eri työeläkelaitosten hallituksissa on vähintään kaksi työntekijäpuolen edustajaa, jolloin he myös osallistuvat yksittäisten sijoituspäätösten tekemiseen.

Työeläkejärjestelmän hajasijoitetun organisaation etuna on mm. se, että se mahdollistaa laajapohjaisen osallistumisen työeläkelaitosten hallintoon niin keskusjärjestö-, liitto- kuin työpaikkakohtaisellakin tasolla. Hallinnossa mukana olevien työntekijäedustajien lukumäärä on näin ollen moninkertainen verrattuna siihen mikä olisi mahdollista, jos kysymyksessä olisi yksi ainoa rahasto. Näin ollen työeläkejärjestelmän nykyinen organisaatio vastaa varsin pitkälti niitä tavoitteita, jotka liittyvät nk. lähidemokratian tavoitteeseen.

Väite työeläkejärjestelmän sijoitustoiminnan tehostumisesta, jos olisi vain yksi ainoa työeläkerahasto ei perustu mihinkään käytännön kokemukseen. Miten tällainen yksi rahasto työeläkejärjestelmän kannalta voisi tulevaisuudessa tehostaa sijoitustoimintaa, jää kyseenalaiseksi myös sen vuoksi, että sijoitustoiminnan linjat määrittää edellä sanottu luotonantosioiden neuvottelukunta. Jos linjoissa nyt on vikaa mitä ei ole osoitettu, voi korjaaminen tapahtua luotonantoasioiden neuvottelukunnan puitteissa ja sen asemaa vahvistamalla.

Uuden ja yhden rahaston perustaminen, johon ne työeläkelaitosten varat joita ei heti tarvita eläkkeisiin ohjattaisiin, edellyttää uutta hallintokoneistoa ja lisätoimenpiteitä, joista syntyisi luonnollisesti myös uusia kuluja. Lisäksi voidaan myös kysyä, missä määrin tällainen uusi rahasto kykenisi tehokkaammin kuin nykyinen organisaatio valitsemaan sijoituskohteet oikein. Työeläkelaitoksilla näet on pysyvät suhteet sen vakuutusestottajina oleviin yrityksiin ja työeläkelaitokset tuntevat jo vuosien kokemuksen perusteella näiden yritysten rahoitustarpeen ja tilanteen. Sijoitustoiminta niveltyy tällöin luontaisesti työeläkelaitosten muuhun vakuutusentottajiin kohdistuvaan toimintaan.

Yhden työeläkerahaston mallina on ehkä pidetty Ruotsin esikuvaa. Tällöin on todettava, että Ruotsissa toimii tällä hetkellä neljä työeläkerahastoa, joilla kullakin on oma hallituksensa. Nämä rahastot eivät kuitenkaan hallitustensa puitteissa tee yksittäisiä sijoituspäätöksiä kovinkaan suuressa määrin, vaan pääosa varoista ohjautuu asuntotuotantoon, obligaatioiden ym. papereiden kautta. Yrityksiin kohdistuvat sijoitukset taas kulkevat etupäässä erikoislauttolaitosten välityksellä, joissa yksittäiset luottopäätökset tehdään. Tämä järjestelmä on tuskin niinkään demokraattinen kuin Suomen työeläkejärjestelmän nykyinen hallinto jos vertailukohtana esim. pidetään sitä, miten ammattiyhdistysliikkeen edustajat voivat osallistua yksittäisten luottopäätösten tekoon.

Lisäksi voidaan todeta, että keskittäminen yhteen rahastoon voi tapahtua vain lainsäädäntöteitse. Vaikka ohjelmassa edellytetään voimakasta

ammattiyhdistysliikkeen edustusta, ei esitys ilmeisestikään läpäisisi poliittista käsittelyä ja eduskuntaa ilman olennaisia muutoksia, jotka toisivat mukaan voimakkaan poliittisen edustuksen ay-edustusta supistaen. Tämä puolestaan toisi vaaran siitä, että rahaston varat jaettaisiin ainakin huomattavalta osalta muihin tarkoituksiin kuin ne joita ammattiyhdistysliike pitää tärkeänä.

Esittämäni perusteella pyydän, että ohjelmavaliokunta ottaa huomioon tämän puheenvuoroni laatiessaan omaa lausuntoaan kohta 3.1.3. Kohti taloudellista kansanvaltaa, Työeläkelaitokset.

Kiitoksia puheenjohtajalle, että minä sain käyttää tämän loppuun, sillä tämä oli valmisteltu ja tietoperäinen puheenvuoro kaikilta osiltaan (suosioitoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Kiitoksia hyvästä puheenvuorosta.

Hyvät toverit pyydän teitä kiinnittämään huomiota pitkään keskusteluun, joka on edessä ja siinä mielessä tiivistämään sanontaan.

Seuraavana Erkki Raatikainen, Uusimaa ja sitten Aarne Koskinen, Helsinki.

R a a t i k a i n e n , Erkki (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, arvoisat toverit. Niinkuin edellisen puheenvuoroni lopussa sanoin, ajattelin tulla vielä uudestaan tänne puhuakseni aiheesta, joka liittyy Sosialidemokratian Suunta-teoksen eräisiin yksityiskohtiin.

Kun tätä nyt käsittelemme ja kun sen otsikossa sanotaan, että siinä on tienviittoja 80-luvulle saakka, niin meidän on tietysti asetettava se ja sen sisältö yleisen poliittisen toiminnan kanssa yhteyteen. Mitään ohjelmaa ei juuri voi toteuttaa, ellei ole käytettävissä valtaa sen eri kohtien läpiviemiseksi toisten poliittisten puolueiden vastustuksesta huolimatta. Epäilemättä on niin, että kaikkea ei toteutetuksi helpolla saakaan ja tässähän on eräs puoluekokouspäätösten ja käytännön poliittisen toiminnan jatkuva ristiriita. Me olemme useissa kokouksissa tehneet päätöksiä, jotka niitä tehtäessä ovat vaikuttaneet erittäin hyviltä ja mielestämme jopa helposti toteutettavissa olevilta, mutta käytännössä ne ovat sitten politiikan todellisuudessa usein jääneet vain yrityksiksi ja olemme joutuneet tai ne puolueen edustajat, jotka vastuuta ja valtaa käyttävät, joutuneet tekemään ratkaisuja kompromissiluonteisesti ja yrittämään sovittelua tarkoituksiamme toisten tarkoituksiin.

Tuntuu siltä, että sosialidemokraattinen puolue maan suurimpana poliittisena liikkeenä tulee melko pysyvästi olemaan suomalaisessa yhteiskunnassa hallitusvastuussa toteuttamassa myös tätä sosialidemokratian suuntaa. Siltä pohjalta on arvioitava sen sisältöä ja tohtisin sanoa, että tämä leimaa aivan ilmeinen realismi siinä tarkoituksessa, että useita sen kohtia, jos vain niiden taakse saatamme asettaa voimakkaan poliittisen panoksen realistisemmin voidaan toteuttaa kuin eräitä aikaisempia puo-

luepäättöksiä. Sen suhteen on annettava myönteinen arvosana. Tämä kysymys sosialidemokraattien osallistumisesta hallitukseen ei tietenkään kuulu tämän asian piiriin, mutta ellei puheenjohtaja suorastaan torju niin esittäisin muutaman näkökohdan siitä, ennenkuin käyn erääseen kysymyksen joka kovasti kiinnostaa.

Kuten sanoin, on todennäköistä että sosialidemokraatit ovat hallituksessa tästä eteenpäin melkolailla pysyvästi ja mielestäni niin tulee ollakin, sillä politiikassa on kysymys vallasta ja sitä käytetään suurimmalta osalta hallituksessa. Jos hallituksia muodostetaan, sillä hallituspohjalla joka nyt vallitsee ja joka on meidän puoluepäästöstemme mukaista mitään eslettä ei sille pitäisi olla.

Eräs kysymys nousee muutaman järjestäloaitteen perusteella myöhemmin esille, mutta jotta en enää käyttäisi puoluekokouksen aikaa myöhemmin puheenvuoroon, sanon, että henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että nykyisessä tilanteessa ja vastaavanlaisessa tilanteessa tästä eteenpäin on täysin hyväksyttävää, että puolueen puheenjohtaja on pääministerinä. Kun yksimielisesti valitsemme puheenjohtajan, emme voi kieltää häneltä yhteiskunnallisen toiminnan tärkeää sisältöä eli vastuullista vallankäyttöä puolueen ja työväenliikkeen edun nimessä. Olisi hyvin erikoislaatuista luottamuksen osoitusta ensin valita poliittinen johtaja ja sitten kieltää häntä käyttämästä johtajuutta. Samalla kuitenkin tietenkin tiedämme että valtaan kuuluu tuo mainittu vastuu ja sellaista inhimillistä kypsyyttä että toverillisen keskustelun ja joskus arvostelunkin välttämättömyys ymmärretään.

Tämän »Sosialidemokratian Suunnan» se kohta, johon jonkinverran haluaisin arvostelua kohdistaa, liittyy talouspoliittiseen linjaan. Näyttää siltä, että tässä tunnutaan rakennettavan perustaa sen talouspolitiikan noudattamiselle tai suurinpiirtein senkaltaisen talouspolitiikan noudattamiselle, jota tähän mennessä ja parhaillaan hallituspolitiikassa noudatetaan. Mielestäni se linja ei kaikin kohdin ole oikea sosialidemokraattiselta kannalta. Niinkuin jo aiemmin on todettu, erityisesti työttömyys näin korkealla tasolla jatkuvasti pysyen alkaa olla sietämätöntä. Ja nyt hiukan kalvaa mielessä sellainen epäily, että pyrkimyksenä »Sosialidemokratian Suunta» -tekstilläkin on saada aikaan sosialidemokraattisessa liikkeessä ja työväenliikkeessä jonkinlaista hyväksyntää tai ymmärtämystä sille, että korkea työttömyysaste olisi tässä maassa välttämätön ja että meidän pitää mukautua siihen. Ja sellainen pyrkimys mielestäni ei ole oikea.

Työväenliike ei saa hyväksyä sellaista perusajatusta, että työttömyys yhteiskunnassa on pysyvästi korkea ja suuri. Sellainen tilanne, niinkuin puolueen puheenjohtaja puheenvuorossaan aivan oikein korostetusti toi esille tulee johtamaan oikeistolaistumisen jatkuvaan olemassaoloon ja vahvistumiseen ja kaiken aikaa se tulee heikentämään työväenliikkeen valtaa ja voimaa.

Tästä on tulossa kohtalon kysymys. Ja sen vuoksi käsiteltäessä »Sosialidemokratian Suunta» -teoksen talouspoliittista puolta erityisesti työllisyyskysymyksen osalta, täytyisi mielestäni lähteä siitä että tähän mennessä noudatetulla linjalla hyvästä tarkoituksesta huolimatta elvytyspolitiikalla ei saada aikaan riittävää työllisyyttä. Vaan työllisyys tulee pysymään meille vastenmielisen korkeana.

Se linjanmuutos, jota tarkoittaisin on, että tulisi havaita tässä taloudellisessa tilanteessa ja tulevaisuuden lähinäköymien aikana julkisen vallan eli valtion ja kuntien ja muiden julkisten viranomaisten velvollisuudeksi tulevan itse alkaa luoda työpaikkoja. Tuotantotoiminnassa siihen on epäilemättä mahdollisuuksia, mutta aivan erityisesti yhteiskunnallisissa palveluissa, joiden kehitys nyt on suurelta osalta pysähtynyt, kun rahavirta on alkanut kulkea julkisista varoista yksityisen talouselämän lisääntyvää tukemista kohti ilman velvoitusta pitää yllä työllisyyttä. Tällaisia työllisyyttä edistäviä yhteiskunnallisia palveluita, joita mielestäni valtion kuntien ja kuntainliittojen johdonmukaisesti tulisi tästedes ryhtyä kehittämään, mainittakoon terveydenhuolto, erilaiset sosiaalipalvelut, perhepäivähoidon ja kodinhoidon alallakin ja opetustoimi. Nämä ovat ihmistyövoimaa edellyttäviä ja vaativia toimintoja.

Nyt kun on noudatettu vanhoillista talouspolitiikkaa on käynyt siten, että julkisella tuella, joka on suurelta osalta kulkeutunut yksityisen pääoman ja tuotantoelämän avuksi sen kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamiseksi, ei niinkään ole luotu sellaisia toimintoja jotka lisäävät työpaikkoja vaan kilpailukyvyyn kehittäminen on perustunut investointitoimintaan eli yhä uudemmanlaatuisten, yhä monimutkaisempien teknisten laitteiden ja koneiden hankintaan, ja nämä koneet silloinkin kun ne ovat toiminnassa ovat useimmissa tapauksissa itse vapauttaneet työvoimaa. Julkinen tuki työllisyyspolitiikan noudattamisen kannalta ei ole onnistunut.

On ikävä kyllä sanottava, että tämä vanhoillistyyppinen talouspolitiikka on meillä ollut vanhoillisempaa kuin muissa pohjoismaissa tai ainakin vanhoillisempaa kuin Ruotsissa ja Norjassa, joissa työttömyys ei olekaan niin korkea kuin meillä. Tarkoituksenani on tällä todeta, että noudatetun talouspolitiikan tarkoitukset ovat epäilemättä olleet hyviä, mutta se yhteiskunnallinen hinta, joka niiden saavuttamisesta on maksettu, on ollut liian kallis ja tämä yhteiskunnallinen hinta koituu poliittisesti meille vahingoksi. Ja pelkään pahaa, että ellei todella talouspoliittista linjaa muuttamalla työllisyyskysymystä hyvin lyhyessä ajassa saada kääntymään toiseen suuntaan, niin sosialidemokratia ei kovin kauan tällaista voi poliittisesti kestää.

P u h e e n j o h t a j a : Aarne Koskinen Helsinki, seuraava Arto Polso Uudenmaan piiri.

K o s k i n e n , Aarne (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puo-

luekokousedustajat! Käsiteltäessä ohjelmakysymyksiä puoluekokouksessa on ehkä paikallaan kiinnittää huomiota jonkunverran myöskin ammattiyhdistysliikkeen tapahtumiin siitä huolimatta että käsittelemäni asia ei suinkaan sosialidemokraateille ole millään tavalla uusi. tämän päivän yhteiskunnassa voimme tyydytyksellä todeta ammattiyhdistysliikkeen voiman kasvuun. Jäsenmäärällisesti SAKn jäsenmäärä on eheytyksen jälkeen noussut noin miljoonaan jäseneseen. Toimihenkilöjärjestöissä lienee tällä hetkellä lähes kuusisataatuhatta jäsentä ja näidenkin järjestöjen jäsenmäärän lisääntyminen on seurauksena SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen eheytymisestä.

Jäsenmäärän suhteellisesta edustavuudesta huolimatta ammattiyhdistysliikkeen toiminnassa nimenomaan sen tehokkuudessa on toivomisen varaa. Työmarkkinaelämässä noudatettavia pelin sääntöjä ei ole kyetty kehittämään tarvittavassa määrin. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että esimerkiksi SAKn ja STKn välinen yleissopimus, joka säätelee keskusjärjestöjen välisiä neuvottelusuhteita, on syntynyt välittömästi toisen maailmansodan jälkeen ja on yli 30 vuotta vanha. Yleissopimuksella ja sen sisällöllä on ratkaiseva merkitys silloin kun säädellään keskeisten työmarkkinakeskusjärjestöjen sopimusten solmimiseen ja soveltamiseen läheisesti liittyviä kysymyksiä. Yhä monipuolisemmassa ja laajemmassa työehtosopimustoiminnassa ovat mm. työehtosopimuslaki, työriitojen sovittelulaki ja työtuomioistuimen menettely korjauksen tarpeessa. Samalla kuin toteamme sen myönteisen kehityksen, jonka puolueen arvoisa puheenjohtaja katsauksessaan esitti, on meidän myönnettävä nämä negatiivisetkin piirteet. Vaikeudet johtuvat käsitykseni mukaan nykyisestä taloudellisesta tilanteesta nimenomaan heikosta työllisyydestä. Työnantaja-puolen työmarkkinajärjestöt ovat käyttäneet työntekijöiden heikkoa asemaa häikäilemättömästi hyväkseen tässä toiminnassa heitä on tukenut eduskunnan porvarillinen enemmistö.

Kieltää ei voi etteikö syytä olisi myös ammattiyhdistysliikkeessä itsessään. Nimenomaan SAK.laisessa ammatillisessa järjestöelämässä on esiintynyt voimakkaasti poliittista toimintaa nimenomaan kommunistien taholta. Tämä toiminta on ollut senlaatuista että sitä voidaan jopa pitää yksimielisesti hyväksytyn SAKn periaateohjelman vastaisena. Aikaisemmin täällä kokouksessa käytetyissä puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota kyseenä olevaan periaateohjelmaan. Kolmen toimihenkilökeskusjärjestön TVKn, STTKn ja AKAVAn kesken on käynnissä täysi järjestösota, jonka heijastumana nähtiin eilen tässä samassa salissa päättynyt varsin omalaa-tuisia piirteitä saavuttanut TVKn edustajakokous.

Suurimman kitkan SAKn sisällä aiheuttaa suhtautuminen työehtosopimuspolitiikkaan. Erilaisia näkemyksiä noudatettavasta menettelytavasta on ruokkinut varsin tehokkaasti Työnantajain Keskusliiton taitamaton ja heikkoa taloudellista tilannetta häikäilemättömästi hyväksi käyttävä poli-

tiikka. Kommunistit ja heidän johdossaan olevat järjestöt ovat usein poikenneet hyväksytyistä pelin säännöistä rikkomalla tahallisesti tehtyjä työehtosopimuksia. Kieltämättä tässä suhteessa on ollut horjuvuutta jopa puolueen sosialidemokraattisen puolueen jäsenten keskuudessa. Liian usein kuulee sanottavan »en hyväksy sopimusten vastaista menettelyä, mutta ymmärrän sitä».

SAKn vuonna 1971 hyväksymä, yksimielisesti hyväksymän periaateohjelman mukaan. »Keskeinen sija ammattiyhdistysliikkeen toiminnassa on edelleenkin työnantajajärjestöjen kanssa tehtävillä työehtosopimuksilla ja julkisen vallan kanssa tehtävillä virkaehtosopimuksilla». Edellä olevasta seuraa, että yksimielisesti hyväksytyn periaateohjelman mukaan ammattiyhdistysliikkeessä on noudatettava työehtosopimustoiminnan pelin sääntöjä tehtyjä sopimuksia ja niitä sääteleviä lakeja.

Toveri puheenjohtaja. Samalla kun totean ammattiyhdistysliikkeen itsenäisen ja riippumattoman aseman poliittisista puolueista joka on määriteltä SAKn periaateohjelmassa esitän puoluekokouksen hyväksyttäväksi ohjeeksi puolueen jäsenille seuraavan ponnen:

Ammattiyhdistysliikkeessä toimivat sosialidemokraattisen puolueen jäsenet pyrkivät edistämään työntekijäin sosiaaliturvaa parantavaa lainsäädäntöä, sekä kehittämään työmarkkinajärjestöjen neuvottelusuhteita ja lainsäädäntöä jonka avulla selvitetään työmarkkinoilla esiintyviä ristiriitaisuuksia ja edistetään syntyvien tulkintaerimielisyyksien pikaista ja oikeudenmukaista selvittämistä.

Lisäksi puolueen ammattiyhdistysliikkeessä toimivat jäsenet toiminnallaan edistävät tehtyjen työ- ja virkaehtosopimusten molemmipuolista tinkimätöntä noudattamista ja kunnioittamista.

Lopuksi haluan vielä kannattaa Helsingin piirin Veikko Aallon tekemää ehdotusta (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Arto Polso, seuraavana Juhani Aho.

P o l s o , Arto (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Sosialidemokratian suunta -ohjelmaluonnosta lukiessa jää epäselväksi se, mitkä ovat tämän asiakirjan keskeiset uudistustavoitteet sekä se, mihin poliittisen työn painopiste asetetaan. Myöskin suhteessa puolueemme periaateohjelmaan asiakirjassa esiintyy epätasallisia. Suunta-asiakirjasta puuttuu kapitalistisen yhteiskunnan kehityspiirteiden riittävä erittely. Tilannehan tänä päivänä on se, että viime vuosina on tapahtunut kahdenkymmenen prosentin devalvaatio, ja palkankorotuksia on siirretty. Seurauksena on ollut kansalaisten reaalitulojen lasku, jonka vaikutuksia kylläkin suhteellisen hyvä sosiaaliturvamme on jonkin verran pehmentänyt. Myöskään hallituksen talouspolitiikka ei ole pystynyt torjumaan työttömyyttä. Työttömyys on erityisesti sen kohteeksi joutuneelle turruttava kokemus. Lisäksi se on aiheuttanut yhteiskunnallisessa toiminnassa näköalattomuutta sekä edistyskellisuuden häviämistä.

Suunta-asiakirjaluonnoksen valtiota koskeva erittely on myös puutteellinen. On olemassa vaara puolueen samaistumisesta valtioon. Asiakirjaluonnoksessa nimittäin nähdään valtiollinen demokratia ja parlamentarismi lähes yksinomaisina keinoina toimittaessa sosialismin puolesta. Myös talouspolitiikan osalta luonnos on ristiriitainen ja epäselvä. Esimerkiksi odotukset taloudellisen kasvun jatkumisesta sisältyvät ohjelmaluonnokseen. Myöskään työllisyyspolitiikkaa ei ole ohjelmaluonnoksessa käsitelty mielestäni riittävästi.

Tämän jälkeen haluan puuttua ohjelmaluonnoksen pariin yksityiskohtaan, nimittäin työelämän uudistamiseen ja vuokra-asumiseen. 1970-luvun alussa kehitys työelämän uudistamisessa oli erittäin myönteinen. Tällä hetkellä voidaan kuitenkin todeta se, että Suomi on työelämän uudistamisessa jäänyt jälkeen muista teollistuneista maista. Esimerkiksi muissa pohjoismaissa on selvästi tunnustettu ja havaittu työsuojelu-uudistusten lisäävän tuottavuutta ja kansantuloa. Laman aikana työsuojelu on maassamme selvästi vaikeutunut. Suunta-asiakirjaluonnoksen työelämän uudistamista käsittävä osa on epämääräinen ja liian yleinen. Työelämän uudistamisessa on aloite otettava SDP:n käsiin. Puoluekokouksen tulisi mielestäni voimakkaasti ottaa kantaa työsuojelun puolesta. Uusi työsuojelulaki on säädettävä mahdollisimman pian, ja mm. työsuojeluviranomaisten valtuuksia on voimakkaasti lisättävä. Myös työpaikkatason työsuojelutoimintaa on vahvistettava. Työympäristön oleellinen parantaminen ei tule onnistumaan, ellei työntekijöille tule todellista päätösvaltaa esimerkiksi palkansaajarahastossa.

Ja sitten vuokra-asumisesta. Suunta-asiakirjassa käsitellään mielestäni aivan liian vähän puutteellisesti vuokra-asumista ja siihen tänä päivänä liittyviä ongelmia. Ensinnäkin on jo monissa tutkimuksissa todistettu se, että yhteiskuntamme tukee omistusasumista huomattavasti paljon enemmän kuin vuokra-asumista. Tämä on johtanut vuokra-asuntokannan jatkuvaan pienenemiseen. Samalla nimenomaan vähävaraisten väestöosan ongelmat ovat entisestään vaikeutuneet. Vuonna 1976 vuokra-asuntoja oli lähes 600.000 ja omistusasuntoja yli miljoona. Vuokra-asunnoista oli valtion lainoittamia vain noin 160.000. Kun vasemmiston poliittinen kannatus on monilla alueilla lähes suoraan verrannollinen vuokra-asuntokantaan ja yleensä valtion lainoittamaan asuntokantaan, kannattaa myös SDP:n hiukan perusteellisemmin paneutua asiaan. Siis vuokra-asuntotuotantoa on voimakkaasti lisättävä, ja vuokra-asumisesta on tehtävä myöskin edullinen, turvallinen ja viihtyisä asumismuoto.

Yksi tapa tehdä vuokra-asumisesta nykyistä mielekkäämpi asumisen muoto on vuokralaisdemokratian toteuttaminen. Sisäasiainministeriöön on jo lähes kaksi vuotta sitten jätetty esitys vuokralaisdemokratian toteuttamisesta. Siinä esitetään säädettäväksi laki vuokralaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä. Toteutuessaan laki antaisi vuokralaiselle oi-

keuden valita kaksi edustajaansa taloyhtiöittensä hallituksiin sekä oman tilintarkastajansa valitsemaan, valvomaan ja seuraamaan vuokrayhtiöitten taloudenpitoa. Lisäksi esitetään lähes työmarkkinakäytännön mukaisen neuvottelujärjestelmän luomista vuokranantajan ja vuokralaisten välille.

Kun nyt on monissa yhteyksissä todettu, että tämä Sosialidemokratian suunta -asiakirja muistuttaa hallitusohjelmien kokoelmaa, olisi syytä pistää sitten siihen tulevaan hallitusohjelmaan pari riviä myös vuokralaisdemokratian toteuttamisesta. Kun nyt käsitellään Sosialidemokratian suunta 1980-luvulle, toivon, että 1980-luku on myös vuokralaisdemokratian toteutumisen vuosikymmen Suomessa (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava Juhani Aho, seuraava Martti Karjala.

A h o , Juhani (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tämän kokouksen päätehtävänä on tarkastella yhteiskunnan kehitysnäkymiä ensi vuosikymmenelle. Sosialidemokratian suunta -asiakirjan tehtävänä on toimintalinjojen selkiyttäminen sekä täsmentäminen tulevalle poliittiselle kehitykselle maassamme.

Asiakirjaa on myös julkisesti riepoteltu lähinnä poliittisen oikeiston piirissä. Mielenkiintoista näissä kannanotoissa on ollut se, että näitä asiakirjoissa esiintyviä tavoitteita on pyritty vähättelemään ehkä tarkoituksella. Kysymyksissä on esitetty näkökantoja siitä, mihin SDP todellisuudessa pyrkii, onko tavoitteena demokraattinen sosialismi vaiko eräänlaisen »paikkailutehtävän» rooli suomalaisessa yhteiskunnassa.

SDP:n Jyväskylän 1975 puoluekokous korosti nimenomaan ohjelmatyön merkitystä sekä tavoitteiden kirjaamista pitemmällä tähtäimellä. Puolueen perusperiaatteina on aina ollut sosialismi ja demokratia, itsenäinen kansa ja yhteistyön maailma. Nämä ovat myös mainittuina periaateohjelmassa.

Suunta-asiakirja on pyrkinyt analysoimaan yhteiskunnan kehityspiirteitä viime vuosikymmeninä sekä niin sanotun nopean kasvun aikaa, joka on aiheuttanut monenlaisia kriisejä kapitalistisessa yhteiskunnassa. Näistä mainittakoon lähinnä talouspolitiikan suunnittelemattomuus, joka on eritoten rasittanut työväenliikettä ja heijastunut valtaisena työttömyytenä.

Työllisyyskysymys osana talouspolitiikkaa on varmasti tärkeimpiä kysymyksiä, jotka täällä tulee nostaa keskeisesti esille.

Työelämän uudistaminen sekä lainsäädännön kehittäminen työympäristössämme ovat myös asioita, jotka vaativat tarkastelua muuttuneissa olosuhteissa. Työn saannin turvaaminen kaikille on välttämätöntä kansalaisten aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin kannalta.

Sosialidemokratiassa avoin keskustelu ja demokratian lisääminen kaikilla yhteiskunnan eri sektoreilla ovat tavoitteita, joiden tarkoituksena on lisätä todellista kansanvaltaa. Keravan työväenyhdistys on tässä aloittes-

sa käsitelty aikaisempaa suunta-versiota ja antanut siitä hylkäävän esityksen.

Uudempi suunta-ohjelma on kuitenkin asultaan ja kieleltään ehkä jonkin verran parantunut. Yhdistyksemme on halunnut kiinnittää huomiota vielä seuraaviin seikkoihin.

Tärkeimpänä tehtävänä olisi ehdottomasti pidettävä järjestöväen valmiutta todelliseen vaikuttamiseen poliittisessa toiminnassa. Kentän on oltava se, johon puolue työnsä tulee vahvasti perustaa. Järjestödemokratiaa tulee kehittää entistä laajemmin. Suunta-ohjelman suhdetta periaateohjelmaan tulee tarkistaa jatkossa perusteellisesti jopa niin, että seuraava puoluekokous ottaisi tämän ohjelman käsittelyyn.

Ammattiyhdistysliikkeen sekä puolueen suhdetta tulee selkeämmin analysoida ja täsmentää toimintaloheet välttääksemme ristiriitaisuuksia. Puolue toimikunnan lausunnoista on ilmennyt selvästi yliolaisuutta ja tämä on merkinnyt jopa yhdistysten turhautumista kyseessä olevaan ohjelmaan.

Näihin seikkoihin viitaten Keravan Työväenyhdistys esittää ohjelmatyön edelleen jatkamista sekä arviointien suorittamista säännöllisin väliajoin (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Martti Karjala, seuraavana Pekka Hakala.

K a r j a l a , Martti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Ensinnäkin toteaisin, että Espoon Kunnallisjärjestön aloite numero 48 on kaksiosainen, toinen käsittää asuntopoliittisen osuuden ja toinen työelämään liittyvän osuuden. Toveri puheenjohtaja, ehdotan, että valiokunta jaossa asuntopoliittinen viedään asuntovaliokuntaan ja vastaavasti jälkimmäinen työelämän uudistamisen valiokuntaan.

Sitten menen varsinaiseen asiaan ja koskettelen aluksi tätä SDP:n ohjelmatyön kehittämistä, joka on Suunta-ohjelman alussa. Ensinnäkin toteaisin, että useassa aloitteessa on korostettu ohjelmien toteutumisen seuranta, ja tähän on tietysti erittäin tärkeä asia. Ohjelmathan täytyisi laatia siten, että puoluekokouskauden tulokset voitaisiin mitata eri tavoin.

Myös eräissä aloitteissa on ehdotettu opintokerhojen ja muun koulutuksen hyväksikäyttöä tässä ohjelmien käsittelyssä ja niiden tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa. Aloitteiden kohdalla on puolue toimikunta toisaalta myöntänyt koulutustoiminnan merkityksen puolueen tavoitteiden saavuttamisen kannalta, mutta on esim. aloitteen 93 kohdalla todennut, ettei seurantatyötä ole mahdollista toteuttaa opintokerhotoiminnan kautta. Sensijaan toimikunta hyväksyisi opintokerhotoiminnan avun tavoitteiden asettelussa. Puolue toimikunta on nähdäkseni halunnut käsittää opintotuodon, tässä tapauksessa opintokerhot liian virallisiksi ja ehkä virallisten puolue-elinten kilpailijoiksi, mistä ei nähdäkseni ole lainkaan ollut kysymys. Aloitteet tähtäävät nähdäkseni opiskeluryhmän ja -tilanteen hyväk-

si käyttöön poliittisessa keskustelussa sekä samalla opiskelunkin vireytämiseen ja sen sisällön ajankohtaistamiseen. Itse tulos, esimerkiksi raportti olisi tavallaan kuin sivutuote, mutta vakava juuri sen ryhmän kannanotto asiasta, joka meni edelleen virallisille elimille ja lähinnä ensin puolueosastoille käsittelyyn.

Tässä yhteydessä esitänkin, että »suunta» -asiakirjan ohjelmatyön kehittämistä -kohtaan tulisi seuraava muutos; toimenpideohjelman 4. kohtaan sana »tarvittaessa» otetaan pois sekä ennen sanaa erityisalojen uusi sana »keskeisten». Lisäksi saman kohdan loppuun uusi lause; »Puoluetoimikunnan on kannustettava puolueosastoja perustamaan työryhmiä ja/tai opintokerhoja käsittelemään ohjelmia ja valmistelevaan arvioita tavoitteen toteutumisesta puolueosastojen jatkotoimenpiteitä varten.»

Sitten menisin toiseen asiaan, tähän hyvin painokkaasti esille tuotuun taloudellisen demokratian merkitykseen; tuotannon kehittämisessä on työllisyyden hoitaminen ensisijainen tavoite. Valtion ja koko yhteiskunnan antamat tukitoimenpiteet tuntuvat hyvin summittaisilta ottaen huomioon sittenkin niukat pääomavarat. Yhteiskunnan on suunnattava tukitoimenpiteet entistä valikoivammin, mikä merkitsee mm. rakennetun tuotantokapasiteetin tehokasta hyödyntämistä, sekä koulutusta ja työvoimaa edellyttävien mutta kilpailukykyisten tuotantoalojen kehittämistä, tuotekehittelyyn ja pätevään liikkeenhoitoon ja uusvientitoimintaan kykenevän yritystöiden kannustamista. Tämä edellyttäen, että yhteiskunnalle kuuluu oikeus ohjaukseen ja yritysten tulee osoittaa pysyvää työllistämiskykyä. Niiden tulee olla sitoutuneita hyvinä aikoina siirtämään pääomia suhdannetasaus- ja palkansaajarahastoihin.

On kyettävä tekemään radikaalejakin yhteiskunnallisia päätöksiä kaikkien kansalaisten työllistämiseksi, jolloin näissäkin ratkaisuissa ilmenee demokraattiseen sosialismiin pyrkivän liikkeen paremmuus. Voimme havaita samalla, kuinka tärkeää juuri solidaarisuus on työllisyyden hoidon kannalta. Tämä merkitsee esimerkinomaisesti mm. seuraavia käytännön asioita:

— Yhteiskunnan on varmistettava tavalla tai toisella itselleen mahdollisuus todelliseen, työväenehtoiseen pääomien ohjaamiseen. On poistettava mahdollisuudet moninkertaisiin ansiomahdollisuuksiin. Tavoitteena tulee olla, että samalla henkilöllä on korkeintaan yhden työpäivän mittainen ja riittävän toimeentulon takaava työmäärä.

— Yhteiskunnallista tuotantoa ja palvelujen kehittämistä on voimistettava ottaen huomioon kansantaloudelliset tavoitteet ja erityisesti niiden väestöryhmien tarpeet, jotka ovat jääneet epätasa-arvoisimpaan asemaan. Samalla tähän yhteiskunnalliseen tuotantoon tulee luoda talouspoliittista liikkumavaraa, jonka avulla voidaan tasoittaa suhdanteita. Tämä tapahtuu suunnitellen eri toimintayksiköihin kasvuvaraa, joka voidaan tarvittaessa ottaa kansantaloudellisesti hyödylliseen käyttöön.

— Verorasituksen vähentäminen pieni- ja keskituloisten kohdalla edellyttää parempituloisten ja pääomatulojen täysimääräistä eli lainmukaista verottamista sekä tuontitarvikkeisiin perustuvan kerska- eli eliittikulutuksen verotuksen huomattavaa lisäämistä. Omaisuuden verottamista on valikoivasti lisättävä.

Nuori työvoima on saatava nopeasti yhteiskunnallisesti tuottavaan ja kehittävään työhön. Samalla voidaan taata myöskin vanhemman ikäpolven työllisyys ja palvelujen kehittäminen. Yhteiskunnan valvonnassa olevien koulutus- ja tutkimuslaitosten sekä valtiojohtoisten yritysten resursseja on nopeasti parannettava niin, että niissä saadaan käyntiin tuotantoa ja yhteiskunnallisia palveluja kehittävä tutkimus-, suunnittelu- ja muuta toimintaa. Yksityiset yritykset on veloitettava käyttämään laskusuhdanteissa tietty osuus noususuhdanteen tuloksista ja normaaleista investoinneista uusvientä lisäävien ja tuontia korvaavien tuotteiden kehittelyyn ja tuotannon edistämiseen sekä muuhun suunnitteluun. Mikäli näin ei tapahdu, tällaisia yrityksiä on veloitettava maksamaan erityinen vero, jonka tuotto käytetään sitten kokonaisuudessaan muissa, lähinnä valtion johtoisissa tai valtion ohjauksessa olevien yritysten vastaavan toiminnan ylläpitämiseen. Luonnonvarojen käytön hyötysuhteen parantamiseksi on toimintatapoja ja tuotantoa edelleen voimakkaasti kehitettävä. Luonnonvarojen uudelleen kierrätys on eräs tärkeä kehittämisalue. Muutenkin olisi voimistettava säästäväisyyttä ottaen huomioon sosialidemokraattiset tavoitteet, jolloin kerskakulutus, porvarillinen kulutusholtittomuus sekä kansanomaisuuden siirrot ulkomaille on voitava estää.

Suurituloiset voivat osoittaa yhteiskunnassa solidaarisuutta kieltäyty-mällä kaikesta muusta kuin yhden työpäivän ansiosta sekä palkankorotuksesta esim. 5 lähivuoden ajaksi. Näin kertyvät pääomat käytettäisiin nuorten työllistämiseksi.

— Yhteiskunnan olisi kyettävä valvomaan kansalaistensa etuja myös siten, että kehittynyttä tekniikkaa, kansan pääomaa ja automaatiota hyväksikäyttävän tuotantotoiminnan lisääntyvästä tuottavuudesta lankeaisi hyöty oikeudenmukaisesti koko työntekijäkunnalle jaettuna sosiaaliturvan parantamiseen sekä ansionkehitykseen ja täystyöllisyyden turvaamiseen. Tässä eräs keino olisi työnantajan sosiaaliturvamaksun määrittäminen tuotannon arvosta nykyisen palkkaperusteen sijasta. Edellisessä kohdassa tässä hahmotellun suurituloisen ja pääomavaltaisen tuotantomaa nykyistä solidaarisempi tulojako ja palkkapolitiikka antaisi suuremmat edellytykset neuvotella erikseen työajan lyhentämisestä ja eläkeiän alentamisesta palkkaa ja elintasoa elentamatta. Ja lopuksi kaiken kattavana totean, että yleisen solidaarisuuden vallitessa on yhteiskunnassamme kaikille työtä. Myös taloudelliset edellytykset on löydettävissä kansantaloudellisesti pidemmällä tähtäimellä edullisten tuotantotoimintojen

tutkimus- ja suunnittelutyön sekä palveluiden tuotannon käynnistämiseksi. Myös koulutus on pidemmällä tähtäimellä tärkeä toimintamuoto. Työnjako ja pääomien käyttövaltuudet on nopeasti näistä lähtökohdista tarkistettava ja on suoritettava työn, pääoman ja solidaarisuuden uusjako. Toveri puheenjohtaja, pyydän ottamaan myös huomioon alussa tekemäni ehdotus.

P u h e e n j o h t a j a : Pekka Hakala, Vaasan piiri ja seuraavana Aarne Nummi, Uusimaa.

H a k a l a , Pekka (Vaasan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Jyväskylän puoluekokouksessa kaivattiin nimenomaan sellaista käyttökelpoista selkeää asiakirjaa, jossa puolueohjelmat, joita tehtailtiin miltei kaikille elämän aloille hyvinkin paljon ja niiden pääkohdat ja tavoitteet sekä niiden käytännön soveltaminen sekä keinot joilla ne voidaan toteuttaa, olisi kirjattu samaan asiakirjaan. Toisin sanoen kaivattiin käyttökelpoista työkalua jokapäiväiseen työhön. Olemme saaneet käsittelyyn asiakirjan joka ei käsitykseni mukaan vastaa sitä, mitä Jyväskylän puoluekokous edellytti. Eikä tämä käsitys ole pelkästään minun omaani, vaan sen asiakirjan järjestökäsittelyn aikana ohjelmaan suhtauduttiin hyvinkin kriittisesti. Puoluetoimikunta on joitakin muutosehdotuksia ottanut huomioon, mutta nyt tässäkin ohjelmassa varsinaisia muutoksia siihen alkuperäiseen ohjelmaan ei sittenkään ole tapahtunut.

On tietenkin niin, että tässä kokouksessa meillä on tuskin mahdollisuuksia kirjoittaa asiakirjaa uudelleen, joten täytynee lähteä siitä, että joillakin korjauksilla tästäkin asiakirjasta saadaan käyttökelpoinen ja ilmeisesti saadaan.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota muutamaasi ohjelmassa oleviin kohtiin. Jyväskylän puoluekokouksen sisäpoliittisessa asiakirjassa vaadittiin liikepankkien, vakuutuslaitoksien ja apteekkilaitoksen saattamista yhteiskunnan omistukseen. Nyt käsittelyssä oleva asiakirja tarkoittanee ilmeisesti sitä, että olemme valmiita unohtamaan sen, mitä Jyväskylässä pidimme tärkeänä. »Suunta»-asiakirjassa kylläkin painotetaan talouselämän saattamista demokraattiseen kontrolliin, mutta kuitenkin, kun me Jyväskylässä vaadimme liikepankkien sosialisointia, niin nyt olemme valmiita tyytymään siihen, että valtiovalta nimittää hallintoneuvostoon tarkkailijat. Ilmeisesti voisi sanoa että olisi sama jos nimitetään tarkkailija sen liikepankin kulmalle. Hallintoneuvoston tehtävät pankkilaitoksissa ovat sitä luokkaa, etteivät he voi tarjoakaan itse pankin toimintaan vaikuttaa. Voidaankin sanoa että kun hallintoneuvosto on valinnut johtokunnan on se oikeastaan tehvänsä tehnyt. Jos ja kun ei ole mahdollisuutta toteuttaa pankkien sosialisointia, on kuitenkin katsottava mitä sitten tässä tilanteessa voidaan tehdä. Jos halutaan valvoa pankkien toimintaa niin ainoa paikka jossa sitä voidaan tehdä ovat pankkien johtokunnat. Miksi ihmees-

sä me vaadimme valtion edustusta pankkien hallintoneuvostoihin »Suunta»-ohjelmassamme. Miksi me emme vaadi nimenomaan edustusta pankkien johtokuntiin.

Maapolitiikan osalta haluaisin puuttua erääseen yksityiskohtaan, joka koskee tonttien luovutusta. Ohjelmassa esitetään vuokrausta luovutusmuodoksi. Oikein kylläkin, mutta mistä ja millä tavalla kunnat voivat sitten maapolitiikkaansa rahoittaa. Jos tonttien luovutus tapahtuu vain vuokraamalla eikä myymällä, tarvitsevat kunnat jonkin uuden rahoituslähteen voidakseen maapolitiikkaansa hoitaa. Kun tähän lisäksi muistetaan se, että nykyinen maanvuokralaki, joka lisäksi asettaa suurinpiirtein vuokraajan ja ostajan samaan asemaan. On kuntien kannalta huomattavasti edullisempaa tonttien luovutusmuoto siten, että ne luovutetaan myymällä. Näin myöskin kunnilla on mahdollisuuksia rahoittaa omaa maapolitiikkaansa.

Liikennepolitiikan osalta haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että ohjelmassa on unohdettu yksinkertaisesti kaikki kevyt liikenne, niin pyöräilijä kun jalankulkijakin. Liikenneturvallisuuden kannalta on kuitenkin erittäin tärkeää, että kaikessa yhteiskuntasuunnittelussa etsitään ratkaisuja, jotka ohjaavat kevyen ja raskaan liikenteen eri väylille. Vain siten voidaan liikenne tehdä turvallisemmaksi sekä samalla ohjata liikennettä energiaa säästävään suuntaan. On monia muitakin kohtia joihin pitäisi puuttua voimen tehdä sen ohjelmavaliokunnassa, mutta jotka koskevat nimenomaan käytännön toteuttamista, mutta aika ei ilmeisesti anna myöten, joten on syytä lopettaa tällä erää tähän.

Mutta lopuksi halusin muistuttaa siitä, että kun me tässä ohjelmassa puhumme yhteiskuntaelämän, talouselämän demokratisoisesta ja kansanvaltaistamisesta niin ilmeisesti jonkun toisen asian osalta elikä järjestöpoliittisen asiakirjan osalta olisi syytä puhua hyvin paljon meidän puolueemme kansanvaltaistamisesta ja demokratisoisesta, (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Aarne Nummi, Uusimaa. Seuraavana Paavo J. Paavola, Helsinki.

Nummi, Aarne (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Olen tässä kamppailut hetken aikaa voittaakseni itseni ilkeilemästä ja kieltäytymällä arvioimasta tässä esityksen kohdassa 11 tehtyä aloitetta, jossa sosialidemokratian suuntaohjelmasta pyritään tekemään vaalitaisteluhjelma. Siinä eräs aatteellisen identiteettinsä kadottanut henkilö on harrhautunut käsittämään tämän asian siten. Mutta en aio tähän sen pidemmälti puuttua ja jätän asian maaherran haltuun. En tarkoita rouva puheenjohtajaa.

Sen sijaan kohta: »Sosialidemokratian lähtökohdat» tässä suuntaohjelmassa on kiinnittänyt huomiotani ja yleensäkin ne pikku epätasapainoisuudet, joita tähän ohjelmaan sisältyy. Lähtisin siitä, että tällaisen puo-

lueen ohjelman on oltava selkeä, tinkimätön ja linjakas. Se ei saa olla vesitettyä tarkoitettu porvarillisen valtion käyttöön ja näin ollen myöskin tässä »suunnan» kohdassa 1.4, joka otsikoidaan »Kansanvalta ei vielä toteudu taloudellisessa päätöksenteossa ja työelämässä», sivulla 9 esittäisin liittäväksi lähtökohtien toteamiseen seuraavaa:

»Kapitalistinen talousjärjestelmä, sen toimivuuden heikkeneminen ja sen voimakas kytkentä häiriöherkkään kansainväliseen kapitalistiseen markkinatalouteen muodostavat uhkan kansakuntamme taloudelle ja sen turvalliselle kehitykselle. Tämä uhka muodostaa jatkuvan haasteen talouselämämme kehittämiseksi kansanvaltaiseen suuntaan. Voidaan oikeutetusti väittää, että taloudellisen demokratian kehittäminen tähän maahan on parhaimman laatuista isänmaallisuutta, koska sen avulla voidaan turvata kansakunnan talous, joka on tämän kansakunnan elämisen laadun, turvallisuuden, ehkäpä koko olemassaolon perusedellytys.»

Toiseen kohtaan, joka koskee suomalaisen yhteiskunnan kehityspiirteitä, sen osakohtaan 2.1., olisi aiheellista tuotannollista perustaa käsitellessä kiinnittää huomiota ja lisätä havainto, jonka mukaan;

»Työvoiman määrään perustuvat taloudelliset velvoitteet ovat rasittaneet suhteellisesti raskaimmin juuri työvoimavaltaisia yrityksiä pitemmälti automatisoitujen ja rationalisoitujen suuryritysten selviytyessä näistä velvoitteista sitä keveämmin mitä enemmän ne toiminnassaan vähentävät työvoimaansa automaation ja rationalisoinnin keinoin.»

Ja vielä tähän 2 kohtaan 2.4 julkisen vallan tehtävät. Tätä »Tehtävien kasvua», esittäisin täydennettäväksi siten, että todetaan tuo tukitoiminta, jota julkinen valta kilpailutilanteen kiristyessä joutuu kohdentamaan suurteollisuudelle, että se on lisäksi ollut vastikkeetonta, joten se on ollut kapitalistisen järjestelmän tukemista pelkistetyimmillään ja johtaa yksityisten pääomien kartuttamiseen valtiovallan toimesta ensi sijassa palkansaajilta kerätyin julkisin varoin. Se on riistoa sen riiston lisäksi, jonka kohteeksi palkansaaja joutu u jo työntekijänä ja kuluttajana.

Ja vielä kolmas kohta, tämä »Sosialidemokraattinen vaihtoehto». Siinä kohdassa 3.1.1. viitataan siihen haasteeseen, jonka nykyisen kehityksen kriisi asettaa sosialidemokraattiselle puolueelle ja sosialidemokratialle, ja se on mielestäni liian paljon keskittynyt tämän porvarillisen valtion ja kapitalistisen talouselämän pelastamiseen ja tähän pitäisi, jotta se olisi haaste, saada jyrkempi sanamuoto, ja pyydän ohjelmavaliokunnalle esittää esimerkiksi tällaista sanamuotoa:

»Taloudellisen kehityksen kriisin pitää asettaa työväenliikkeelle esitettävä voimakkaampi ja enemmän rakenteellisia uudistuksia edellyttävä haaste. Se ei saa tunnustautua ensisijaisesti kapitalistisen talousjärjestelmän elvyttämiseen porvarillisessa valtiossa, vaan sen on korostettava, ettei sosialidemokraattinen työväenliike ohjelmissaan saa olla kapitalismia elvyttävä ja säilyttävä, vaan sitä sosialistiseen suuntaan muuttava voima.

Kapitalismin toimivuuden heikkeneminen pitää olla ehdoton haaste nimenomaan kansakunnan etujen etuja turvaavan taloudellisen demokratian turvaamiseksi.»

Energiapolitiikka on jäänyt tässä suuntaohjelmassa varsin vähälle maininnalle. Se lienee jonkunverran vieras ala tälle yhteiskunnallisesti aktiiviselle joukolle, jota me edustamme, ja siihen pyytäisin ohjelmatoimikuntaa suorittamaan sellaisia lisäyksiä, että:

»On pyrittävä yhdistettyyn sähkön ja lämmön tuotantoon, jossa mahdollisimman vähäisellä polttoaineen kulutuksella voidaan tuottaa tavoiteltu energiamäärä.»

Sitten tämä Rantalan puuhaama maakaasukysymys. Sitä pitäisi korostaa tuon maakaasuympäristöystävällisyyden valossa ja siten, että »maakaasun merkitys ympäristöystävällisenä polttoaineena puoltaa sen valitsemista useissa tapauksissa energiatuotannon lähteeksi.»

Ja edelleen: ydinenergian vastuullisuusnäkökohtien vuoksi on pyrittävä erityisesti sen saattamiseen julkisen vallan hallintaan». Javielä hyvin lyhyeksi jätetty loppuosa, jonka toivoisin kuuluvan täydellisempänä:

»Tavoitteeksi on asetettava, että teollisuuden sisäisiä yksiköitä lukuunottamatta energian tuotanto- ja jakelulaitokset ovat yhteiskunnallisessa hallinnassa ja että energian tuonti ja vienti tapahtuvat julkisen vallan toimesta. Energiajakelu yleiseen kulutukseen on saatettava yhteiskunnalliseen hallintaan muodostamalla mahdollisimman laajoja, kunnallisessa omistuksessa olevia sähkölaitoksia sekä kunnallisia lämpöhuoltolaitoksia. Sähkö- ja lämpöhuoltolaitosten yhteistyönä olisi pyrittävä energihuollon taloudellisuuden lisäämiseen toteuttamalla lämmön ja sähkön yhteistuotantoa jokaisella paikkakunnalla, jolla se kannattavuuslaskelmin on osoitettavissa perustelluksi.»

Ja vielä pyytäisin ohjelmatoimikuntaa, sikäli kuin se tätä suuntaohjelmaa käsitellessään ennättää, ottamaan esille sellaisen kysymyksen, joka liberaalien puoluekokouksessa tuli esille, nimittäin kysymys keskiluokasta. Meidän tulisi keskuudessamme kysyä myöskin mikä tällainen keskiluokka on. Onko se luokka ollenkaan? Esimerkiksi TYK jo vuosia sitten periaateohjelmassaan ratkaisi kysymyksen luokkaristiriidasta siten, että työn ja pääoman välisessä taistelussa TVK on työn puolella. Toisin sanoen tuo luokkataistelu, jota keskiluokan toimesta käydään on ilmeisesti jonkinlaista palkkaluokkataistelua. Mutta jos mahdollista olisi kiva kuulla kannanotto myöskin tästä, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Paavo J. Paavola, Helsinki. Seuraavana Osmo Kivivuori, Varsinais-Suomi.

P a a v o l a , Paavo J. (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Pyydän aluksi saada kannattaa toveri Aarne Koskisen puheenvuorosaan tekemää ponsiesitystä.

Tarkoitukseni on puuttua vain yhteen suuntaohjelman kohtaan nimitäin tietoliikenteeseen ja siinäkin vain puhelintoimeen. Tämä on pieni osakysymys laajassa ja ansiokkaassa suuntaohjelmassa mutta yhteiskuntapolitiittisesti ja taloudellisesti tärkeä.

Suomessa huolehtivat puhelinliikenteen ja muun siihen liittyvän tietoliikenteen hoidosta sekä alueelliset puhelinlaitokset että valtion posti- ja lennätinlaitos. Alueellisille puhelinlaitoksille on toimiluvassa annettu oikeus ja velvollisuus hoitaa verkkoryhmien sisäinen puhelinliikenne määrättyillä toimialueilla. Posti- ja lennätinlaitoksella on samoin omia alueita, joilla se hoitaa verkkoryhmien sisäisen puhelinliikenteen. Verkkoryhmien välinen puhelinliikenne katsotaan taas kaukopuhelinliikenteeksi ja se on kokonaisuudessaan posti- ja lennätinlaitoksen hoidossa.

Viime vuonna oli alueellisten puhelinlaitosten määrä 61 ja niiden koko keskimäärin 25.000 puhelinta laitosta kohden. Todettakoon, että laitosten määrä oli lähes 700 vuonna 1950 ja keskikoko oli silloin 415 puhelinta. Määrätietoisen keskittämisohjelman avulla laitosten määrä ja koko on laajentunut puhelintoimen tehokkaan hoidon kannalta oikeisiin suhteisiin. Keskittyminen jatkuu edelleen, mutta aikaisempaa hitaammin.

Maan väestö ja puhelinmäärä jakautuu alueellisten puhelinlaitosten ja posti- ja lennätinlaitoksen toimialueiden kesken niin, että alueelliset puhelinlaitokset huolehtivat väestöstä noin 67,6 % ja puhelimista 74,7 % lopun osuuden ollessa posti- ja lennätinlaitoksella. Puhelimien kokonaismäärä on maassamme nyt runsaat 1,5 miljoonaa ja alueellisilla puhelinlaitoksilla on runsaat miljoona tilaajaa. Tästä asiakaskunnasta on 80 % samalla omistajatilaaajia, joten laitosten omistuspohja on erittäin laaja, kun niillä on noin 800.000 omistajaa. Laitosten ylin päättävältä kuuluu näille jäsen- tai osakastilaaajille, kunnallisissa laitoksissa luonnollisesti kunnan päättävälle elimille. Tätä keskinäisyysluonnetta on niin osakeyhtiöissä, osuuskunnissa kuin yhdistyksissäkin vielä korostettu sääntöihin otetuilla määräyksillä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että puhelimenkäyttäjät voivat itse joko suoraan tai vaaleissa valitsemiensa luottamusmiesten välityksellä vaikuttaa merkittävällä tavalla puhelintoimintaan ja sen kehittämiseen sekä mm. heiltä perittäviin maksuihin.

Yritysmuodosta riippumatta laitokset käyttävät mahdollisesti syntyvän ylijäämän uusien puhelinlaitteiden rakentamiseen ja muuhun puhelintoiminnan kehittämistyöhön. Laajan omistuspohjansa ja yrittäjälouhteensa nojalla laitokset ovat toisiinsa täysin verrattavia.

Suurinta alueellista puhelinlaitosta eli Helsingin Puhelinyhdistystä voidaan hallintomallinsa ja sääntöjensä perusteella varsin hyvin verrata esim. Osuusliike Elantoon. Mm. jäsenten vaikutusmahdollisuudet on molemmissa järjestetty jäsenten vaaleissa valitseman edustajiston välityksellä. En tässä yhteydessä mene puhelinlaitosten rakentamis- ja kunnossapitotoiminnan teknisiin vaatimuksiin ja niiden täyttämiseen, sen parem-

min kuin puhelinmaksuihinkaan, totean vain sen, että näihin molempiin kohdistuu valtiovallan puolelta erittäin tiukka ja johdonmukainen valvonta.

Tarkasteltaessa puhelintoimen saattamista kokonaisuudessaan valtion johtamaksi, mitä suunta-ohjelmaan merkitty sanonta käsitykseni mukaan tarkoittaa, olisi ensisijaisena arviointikriteerinä pidettävä sitä lopputulosta, joka nykyisellä hoito-organisaatiolla on saavutettu. Tällöin asiaa voidaan lähestyä mm. seuraavista näkökulmista. Ensinnäkin, onko puhelintoimi Suomessa heikommin hoidettu kuin maissa, joissa valtio hoitaa puhelintoimen yksinään ja toiseksi, ovatko alueelliset puhelinlaitokset heikommin hoidettuja kuin vastaavat posti- ja lennätinlaitoksen hoitamat alueet.

Suomen ja muiden maiden vertailussa voitaneen parhaiten käyttää puhelintiheyttä eli puhelimiin määrää 100 asukasta kohden sekä automatisointiastetta. Niiden maiden joukossa, joissa on yli 1/2 miljoonaa puhelinta, sijoittui Suomi vuoden 1976 alussa yhdeksännelle tilalle maailmassa ja neljännele sijalle Euroopassa. Maailman pääkaupunkeja vertailtaessa, on Helsingin puhelintiheys viidenneksi korkein ja Euroopassa neljänneksi korkein. Suomen puhelinverkon automatisointiastetta tarkasteltaessa on otettava huomioon, että alueelliset puhelinlaitokset olivat jo 1960-luvulla automatisoineet verkkonsa 100 %:sesti.

Mitä maksupuoleen tulee ja niiden vertailuun toisaalta alueellisten puhelinlaitosten ja toisaalta posti- ja lennätinlaitoksen kesken niin tässä suhteessa myös alueellisten puhelinlaitosten toiminta kestää täysin vertailun. Posti- ja lennätinlaitoksella on yksinoikeus puhelintoimen tuottoisimman osan eli kaukopuhelinliikenteen harjoittamiseen, sillä kaukoliikenneverkko edellyttää huomattavasti pienempiä investointeja ja antaa ratkaisevasti suuremmat tulot kuin paikallispuhelinliikenne. Kun näihin lukuihin tässä yhteydessä ajan puutteen vuoksi ei ole mahdollisuutta mennä, niin totean vain sen, että alueellisten puhelinlaitosten investointien arvioidaan tänä vuonna olevan n. 400 miljoonaa markkaa ja vastaavien tulojen n. 500 miljoonaa markkaa. Näiden laitosten saattaminen valtion halltuun merkitsisi sitä, että sen jälkeen valtiolla olisi hoidettavanaan paikallispuhelintoimen raskaat investoinnit koko maassa ja kannattavuudeltaan heikohko palveluala. Kun tiedämme, miten valtion budjetin kautta jaetut määrärahat, esimerkiksi asuntotuotantomäärärahat, ovat menneet kepin tahdon mukaisesti sivu rintamaitten suun, lähinnä kehitysalueille, niin pelkään puhelintoimen osalta käyvän samoin jos suunta-ohjelman asianomainen kohta sellaisenaan hyväksytään ja käytännössä toteutetaan. Tämä merkitsisi kehityksen pysähtymistä, sillä on muistettava, että posti- ja lennätinlaitos on varsin porvarillinen ja vanhoillinen, jossa sosialidemokraattien asemat eivät ole kovin vahvat.

Edellä olevan perusteella puolueen olisi aktivoitava entistä paremmin kannattajakuntansa osallistumaan alueellisten puhelinlaitosten vaaleihin

ja luomaan sitä kautta kannattajakunnan suuruutta vastaavat vaikutuska-
navat alueellisiin puhelinlaitoksiin.

Kaiken edellisen johdosta esitän »suunta»-ohjelman sivulle 70, kappa-
le: Tietoliikenne, viimeisen virkkeen korvattavaksi seuraavalla:

»Samalla kun alueellisten puhelinlaitosten valvontaa on tehostettuna
jatkettava, on pyrittävä mukaan niiden hallintoon ja SDP:n hyväksymään
yhteistoimintaan niiden kanssa. Ellei tällä tavoin päästä puolueen asetta-
mien päämäärien toteuttamiseen, on puhelinliikenne asteittain siirrettävä
Posti- ja lennätinlaitoksen hoidettavaksi, lähinnä toimilupien uusimisen
yhteydessä.

Puheenjohtaja: Osmo Kivivuori, seuraavana V. O. Veilahti
Pohjois-Häme.

Kivivuori, Osmo (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja,
hyvät toverit! Varsinais-Suomen puoluekokousryhmä on velvoittanut mi-
nut käyttämään puheenvuoron ympäristöpolitiikan asemasta tai pikem-
minkin sen puuttumisesta »suunta» -ohjelmassa. Ensimmäisenä puoluee-
na Suomessa sosialidemokraattinen puolue laati itselleen kokonaisvaltai-
sen ympäristösuojeluohjelman, jo noin 10 vuotta sitten. Tämä Turun puo-
luekokouksessa hyväksytty ohjelma on osittain vanhentunut, mutta se
osoittaa puolueen jo tuolloin selkeästi hahmottaneen maailman ympäris-
tökriisin kapitalistiseen järjestelmään keskeisesti kuuluvana riiston muo-
tona.

Tähän nähden ympäristöpolitiikan kehittäminen ja toteuttaminen on
puolueessa 70-luvulla polkenut paikallaan, ehkä kunnallista toimintatasoa
lukuunottamatta. Myös suunta-ohjelman ensimmäisessä luonnoksessa
ympäristöpoliittinen tarkastelukulma puuttui lähes kokonaan. Nyt käsitel-
tävänä olevassa suuntaehdotuksessa tätä puutetta on pyritty poistamaan,
mutta jälkikäteen tehtynä ei ympäristökriisin ymmärtäminen yhteiskunta-
analyysiin eikä ympäristönsuojelun sisällyttäminen toimenpideohjel-
maan, ole pystyneet kokonaan korjaamaan suunta-ohjelmaan tässä suh-
teessa sisältyvää rakennevirhettä.

Sosialidemokraattisen puolueen tulee yhdeksi yhteiskuntapolitiikkana-
sa peruslähdekohtaksi hyväksyä käsitys, että maailman ympäristökriisi
vaatii yhteiskuntateorian ja elämäntutkimuksen uudelleenarviointia. Ai-
van samoin kuin tätä vaatii ympäristökriisiin kytkeytyvä uusi kansainväli-
nen talousjärjestys.

Edellä esitetyn hyväksyminen edellyttää ympäristöpolitiikan, samoin
kuin uuden kansainvälisen talousjärjestyksen huomioon ottamista sisään
rakennettuna koko suunta-ohjelmassa, ei ainoastaan erillisissä kappaleis-
sa. Tällainen läpäisyperiaate ei kuitenkaan poista tarvetta erilliseen ympä-
ristöpolitiikkaa käsittelevään lukuun. Päin vastoin, ohjelman luku Asumi-
nen, yhdyskunta, ympäristö, tulee jakaa erillisiksi luvuiksi, asunto- ja yh-

dyskuntapolitiikkaa koskevaksi ja ympäristöpolitiikkaa koskevaksi, ja nostaa ympäristöpolitiikka näin sille kuuluvaan asemaan.

Ympäristöpolitiikka on suunta-ohjelmassa kuitattu ainoastaan yleisperiaatteita koskevilla lausekkeilla. Jotta tarkastelutaso saadaan vastamaan ohjelman muiden lukujen konkreettisuudesta, tulee lukuun sisällyttää ympäristönsuojelun tärkeimpien osa-alueiden sosialidemokraattiset tavoitteet. Tällöin tulee käsitellä ainakin seuraavia aloja: vesien suojelu, ilman- ja maaperän suojelu, meluntorjunta, jätehuolto, aineiden ja valmisteiden ennakkotarkastus, ympäristömyrkkyyksymys, luonnon virkistyskäyttö ja alkuperäisluonnon suojelu.

Myös ympäristöpolitiikan yleisperiaatteita koskevaa osuutta tulee täydentää ainakin ympäristödemokratian periaatteella, esim. seuraavasti:

»Ympäristönsuojelun toteuttamisessa on noudatettava ympäristödemokratiaa siten, että toimenpiteet painotetaan niiden hyväksi, joiden ympäristöolot ovat puutteelliset, ja toimenpiteiden kustannukset jaetaan aiheuttamisperiaatteen ja kustannuskyvyn mukaan.»

Aivan samoin kuin ympäristönsuojelu on sisäänrakennettava omaan suunta-ohjelmaamme, tulee suunta-ohjelmassa esittää vaatimus ympäristönsuojelun sisäänrakentamisesta yhteiskunnan eri toimintasektoreihin. Jotta tämä sisäänrakentaminen olisi mahdollista, tulee sitä toteuttamaan perustaa suunta-ohjelmassa mainittu keskitetty ympäristöhallinto, jonka painopisteen sijoittamisesta nimenomaan väliportaan hallintoon tulisi ohjelmassa myös esittää kanta.

Yleisperiaatteisiin tulee sisällyttää myös koulutusta koskeva lause, esimerkiksi: ihmisen talouden sopeuttaminen luonnontalouteen, on sisällytettävä läpäisyperiaatteella kaikkien opetukseen.

Tässä esitetty näkemys ympäristöpolitiikan asemasta edellyttää siis muutoksia suuntaohjelman useissa muissa osissa. Vaatimus ympäristön laadun perustuslainsuojasta tulee ottaa mukaan ohjelman perustuslakia koskevaan osaan, ja ennen kaikkea, ympäristöpolitiikkaluvun ydinkohta luonnontalouden ja yhteiskunnan talouden keskinäisestä riippuvuudesta tulee sisällyttää suuntaohjelman ensimmäiseen lukuun Sosialidemokratian lähtökohdat.

Puheenjohtaja: V. O. Veilahti, seuraavana Pentti Lahti Varsinais-Suomi.

V e i l a h t i, V. O. (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit, jotka olette jaksaneet täällä salissa istua. Olemme evästämissä valiokuntakäsittelyyn Sosialidemokratian suunta 80-luvulle asiakirjaa. Tämä asiakirja on käynyt läpi monivaiheisen käsittelyn ja ensimmäiseen luonnokseen verrattuna se on mielestäni tavattomasti parantunut. Se on käsitykseni mukaan huolellisimmin valmisteltu asiakirja, mitä millään puolueella tässä maassa on. Asiantila on ihan niin kuin sen pitääkin olla.

Olen lähinnä ajatellut kiinnittää huomiota siihen aatteelliseen pohjaan, jota sosialidemokratia edustaa ja siihen keskusteluun, jota edelleen on pakko käydä niin oikealla kuin vasemmallakin olevien poliittisten vastustajien ja esiintyvien poliittisten aatteiden kanssa.

Mitä tulee ensinnäkin oikeistoon, rajankäyntiin oikeistoon nähden, käsitykseni mukaan on ihan turhaa kuvitella, että sosialismi voitaisiin poistaa sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta. Se ei olisi enää sosialidemokratiaa, vaan se olisi porvarillista liberalismia. Ei olisi enää mitään sellaista omaleimaisuutta, joka selvästi erottaisi sosialidemokratian työväenliikkeen eurooppalaisen työväenliikkeen elimelliseksi osaksi ja sen kunnakkaiden perinteiden jatkajaksi. Tämä siis on käsitykseni mukaan selvä asia. Ei siitä kannattaisi enää edes kiistellä.

Eri asia on sitten se, missä määrin puolueemme sosialistisia tunnuksia eri aikoina ja eri oloissa painotetaan. Se on taas kysymys, joka täytyy aina hyvin tarkkaan erikseen harkita. Poliittisesti viisasta ei ole aina suinkaan se, mikä on periaatteellisesti oikein ja kunnioitettavaa. Ja elävän poliittisen liikkeen täytyy tietysti pitää huoli ohjelmastaan, periaatteistaan, mutta pitää myöskin huoli siitä, että säilyy tämä poliittinen viisaus ja »valitsijoiden pelko vallassaolijoiden viisauden alku». Se on vanha poliittinen totuus.

Nyt tällä hetkellä puhun ehkä vähän abstraktisesta asiasta, kun sanoisin muutaman sanan tousta suhteestamme kommunistiseen liikkeeseen. Sanoisin, että sosialidemokratia on itsenäinen aatesuunta ja sen täytyy etsiä tätä itsenäisyyttään ja huolehtia siitä jatkuvasti. Ja yksi semmoinen asia joka mielestäni on ihan kiistatonta, että sosialidemokratia on maailmankatsomus ja että kommunistinen liike kommunismi — marxismi — leninismi on toinen maailmankatsomus. Niitä ei voida sulattaa eikä sovittaa toisiinsa.

Ensimmäinen perusero on filosofinen ja se on se, että meidän sosialidemokraattien ei tarvitse vanhoja, että henki on tai materia on ennen henkeä ja että tämä niin sanottu henki on sitten ihmisen objektiivista todellisuutta heijastavan materian heijastusta ihmisen aivoissa ja aivokoneistossa niin kuin dialektinen materialismi sanoo. Ei meidän tarvitse vanhoja filosofisen dialektisen materialismin puolesta, vaan me voimme aivan hyvin rakentaa elämän ja maailmankatsomuksen ja poliittisen työemme esimerkiksi filosofisen välinpitämättömyyden, agnostismin varaan, ettemme me tiedä näistä asioista mikä on oikein, mikä on väärin. Vaan se on asia joka ihmisen täytyy itsensä ratkaista ja hänellä on siihen täysi oikeus. Me voimme tyytyä puhtaaseen eettiseen humanismiin ja puhtaaseen yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuden vaatimuksiin, ei meidän tarvitse mennä tällaiseen puoluskonnolliseen dogmiin, mitä marxismi—leninismi edustaa.

Mikä minkä ihminen sitten valitsee, se on hänen oma alueensa. Se on

hänen omintaan. Se on hänen omantunnon kysymyksensä ja emme voi siis uskoa, että sosialistinen talous- ja valtiojärjestelmä koskaan edellyttäisi, siis tulevaisuudessakaan, yhtä ainoata filosofista käsitystä, yhtä ainoata oikeata kansantaloutta, yhtä ainoata oikeata yhteiskuntaoppia, yhtä ainoata oikeata poliittista teoriaa. Emme voi siis uskoa, että on vain yksi totuus, jonka vain siihen vihityt eli oikean opin tuntevan puolueen jäsenistö tietää sellaisena kuin puolueen ideologit sen kulloinkin määrittelevät. Sosialidemokraattisella puolueen ei ole mitään puolueideologiaa, ammatti-ideologiaa, vielä vähemmän mitään pääideologiaa. Meillä ei ole absoluuttisia filosofisia totuuksia, vaan asioita ja vakaumuksia punnitaan keskenään.

Tämä sanomani on tärkeä sen vuoksi, että kun puhutaan ihmisoikeuskysymyksestä, niin dogmaattinen teoria johtaa väistämättä dogmaattiseen käytäntöön. Tässä suhteessa sosialidemokratia on avoin ajatussuunta ja sitä sitovat vain puolueohjelmat ja hyväksytyt päätökset. Näin ollen on avoimuus sopusoinnussa sen henkisen vapauden kanssa, joka vain voi antaa pohjan ihmisoikeuksille. Henkisiä totuuksia tieteeseen, taiteeseen, filosofian ajatteluun totuuksia ei voida koskaan hallintotoimenpiteillä kukistaa, sen on historia näyttänyt (suosionosoituksia).

Toinen seikka on, että kommunistinen kanta yhä näyttää uskovan, että ristiriita ristiriidan itsensä takia olisi sinänsä arvokas. Luokkataistelua on johdettava siten, että se aina johtaisi kriisitilanteeseen tai ainakin sen lähestymiseen, ja kriisin ratkaisukeinot eivät ole tiedossa. Mielestäni vallankumousromantiikka ei sovi tämän päivän todellisuuteen kehittyneessä maailmassa.

Se ei johda mihinkään pysyvään. Se ei johda mihinkään sellaiseen, jonka varaan voitaisiin rakentaa. Demokratia on enemmistövaltaa enemmistön hyväksi — kansan kokonaisuuden valtaa kokonaisuuden hyväksi. Samalla siihen liittyy enemmistöpäätösten kunnioittaminen, se on selvää, mutta myöskin vähemmistön suoja, jolloin vähemmistö on taas velvollinen kunnioittamaan enemmistön tekemiä päätöksiä.

SKP pyrkii usein yhteistoimintajärjestöissä hegemoniaan tavalla, joka ei ole sopusoinnussa demokratian perusvaatimuksen kanssa. Se syrjäyttää järjestödemokratian. Sitä taipumusta on muuten kaikilla järjestöillä. Sillä »joka sanoo sanan organisaatio, ilmaisee aina tendenssin pyrkimysen harvainvaltaan». Mutta SKP:ssä se on ohjelmallinen (suosionosoituksia). Kommunistinen kannanotto uskoo, että puolue on aina oikeassa, historia on sen puolella. Näin normaalioloissa, eri tilanne on tietysti silloin, kun esim. demokraattinen sentralismi ei toimi — niin kuin eräissä järjestöissä on asianlaita.

Uskon, että kilpailu sosialidemokratian ja kommunismin välillä jatkuu, se on välttämättömyys. Sosialidemokratia ei voi nostaa käsiään antautumisasentoon. Tämä ei kuitenkaan estä, se ei saa estää, työväenpuolueiden

yhteistyötä molempien puolueiden itsenäisyyden ja nimenomaan aatteellisen eheyden pohjalta.

Porvarillinen ideologia on pysähtyneisyyden tilassa. Maailmanlaajuiseen järjestelmänä kapitalismi merkitsee sekä kansainvälisesti että kansallisesti etiarvoisuutta joka syvenee muuten ihmiskunnan keskuudessa. Se merkitsee harvainvaltaista vallan keskitystä, sodan ja fasismin siemeniä. Fasismi on sairaus, joka on alkanut 20-luvulla, kukistettu 1945 virallisesti ja on alkanut uudelleen itää huolestuttavassa määrin eri puolilla Eurooppaa, jopa sen ydinalueilla.

Sodan, väkivallan, rauhankysymyksissä me emme ole puolueettomia. Sosialidemokratia ei hyväksy väkivaltaratkaisuja missään eikä minkään ilmansuunnan kohdalla. Puoluesihteeri Sundqvist oikein mielestäni totesi ansiokkaasti ulkopoliitikan merkityksen ja sen primäärisuuden. Suomen kansan etujen mukaista on tuomita asevarustelut, pyrkiä aseidenriisun ja etenkin ydinaseiden kieltämiseen. Ei voi puhua demokratiasta, jos suursodan vaara on uhkaamassa. Demokratian tulevaisuus ja sen laitosten kehitys on sidoksissa maailmanrauhan tulevaisuuteen.

Ehdottaisin, että tämä suunta-ohjelma hyväksyttäisiin niine muutoksineen mitä mahdollisesti valiokunnassa tehdään ja kannattaisin yhtä, nimittäin toveri Aarne Koskisen tekemää muutosesitystä, (suosionosoituksia).

Kokouksen sihteeriksi siirtyivät Juhani Hietanen ja Hannu Anttonen.

P u h e e n j o h t a j a : Pentti Lahti, seuraavana Pentti Holappa Helsinki.

L a h t i , Pentti (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, arvosit toverit. Sosialidemokratian suunta-esityksessä oleva koulu- ja kulttuuripoliittinen osa, on Varsinais-Suomen puoluekokousryhmän mielestä pääasiassa hyvin valmisteltu ja sellaisenaan hyväksyttävissä olevaa tekstiä. Ryhmämme haluaa kuitenkin yksimielisesti kiinnittää huomiota yhteen peruskoulua koskevaan kohtaan. Nimittäin sivulla 59 suositus no 1 ja sen alakohhta joka käsittelee peruskoulun tasokurssien poistoa olisi mielestämme kirjoitettava täsmällisempään muotoon esimerkiksi seuraavasti:

»Samalla on poistettava peruskoulun yläasteelta tasokurssijärjestelmä. Tämä edellyttää kuitenkin samalla nykyisten kurssivalinta-aineiden opetusryhmien puolittamista jne.» sitten sen kirjan mukaan.

Perusteluna esitämme vain lyhyesti opetuksen tehostamisvaatimuksen tilanteessa jossa ryhmät tulevat nykyistä heterogeenisemmiksi. (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Pentti Holappa, Helsinki seuraava Vilho Halme Pohjois-Häme.

H o l a p p a , Pentti (Helsingin piiri): Täällä on jo puoluejohdon toimesta ja aikaisemmissa puheenvuoroissa todettu, että suunta-ohjelma on joutunut meidän järjestöissämme harvinaisen perusteellisen käsittelyn kohteeksi ja epäilemättä juuri jäsenistön suuri aktiivisuus sen kiinnostus tällaiseen ohjelmatyöhön, onkin parasta mitä suunta-ohjelman yhteydessä on puolueessamme ilmennyt. Ja järjestökäsittelyn perusteella alkuperäinen ohjelmaluonnos täsmentyi tuntuvasti, kuten tämäkin on huomautettu. Vaikka esimerkiksi kieliasu on vielä sotkuinen ja siitä syystä yksinkertaisetkin asiat hämartyvät vaikeaselkoisiksi.

Ohjelmassa on kuitenkin sitäkin suurempi virhe, niin oleellinen heikkous, että sitä ei järjestökäsittelyn aikana eikä puoluekokouksessa pystytäkään korjaamaan. Koko suunta-ohjelman rakenne on muotopuoli. Sen filosofinen ja historiallinen perustelu jää hataraksi. Yhteiskuntatieteiden uusia oivalluksia ja kansainvälistä sosialistista keskustelua ei ole käytetty hyväksi luovalla tavalla. Vaikka juuri sosialidemokraateilla pitäisi olla valmiutta teorian jatkuvaa tarkistamiseen uusien virikkeiden perusteella. Sen sijaan ohjelma luonnoksessa on runsaasti viljelty sinänsä sykähdyttävää työväenliikkeen aatesanastoa, joka ei aina sattuvasti kuvaa nykytodellisuutta, etenkin talouselämän monimutkaisia vaikutussuhteita. Hatarasta filosofisesta perustasta johtuneeksi se, että lukijoita on tahdottu elähdyttää raskailla periaatteellisilla lausumilla silloinkin kun luetaan suhteellisen lyhyen aikavälin poliittisia tavoitteita. Sellainen jatkuva soutaminen periaatteesta detaljeihin ja detaljeista periaatteisiin hämmentää ja uuvuttaa lukijaa ja on sitäpaitsi johtanut pahoihin ristiriitaisuuksiin.

Suunta-ohjelmaan on joka tapauksessa kirjattu hyviä ja jo ennestään tuttuja sosialidemokraattisia tavoitteita. En siitä syystä esitä ohjelman hylkäämistä tai palauttamista puolue-toimikunnalle. Kun Suunta-ohjelmaa kuitenkin tulevalle puoluekokouksella kirjoitetaan uudestaan on nyt tehdyistä virheistä opittava. Ohjelman rakenne on ajateltava uudestaan. Filosofinen perusta on luotava pitäväksi ja ajanmukaiseksi, periaatteellisen osa ja lähiajan tavoiteohjelmat on erotettava selkeästi toisistaan.

Puheenjohtaja: Vilho Halme Pohjois-Häme, seuraavana Irja Oranen Mikkelin piiri.

H a l m e , Vilho (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit! SDP:n 30. puoluekokous Jyväskylässä antoi valitsemalleen puolue-toimikunnalle tehtäväksi laatia puolueelle ehdotuksen ohjelmaksi SDP:n tavoitteiksi seuraavalle vuosikymmenelle. Tässä tavoitteen asettelussa on käsittääkseni onnistuttu. Nyt käsittelyyn tullut asiakirja on osoitus puolueemme päätösvaltaelinten kyvystä tarkastella tulevaisuuteen ja käsitellä laajoja asiakokonaisuuksia. Asiakirjan syntymisen myötä olemme yhdenmukaistamassa tavoitteitamme. Emme ole enää riippuvaisia useista kymmenistä osin ristiriitaisistakin erillisohjelmista. Teknologia on kehitty-

nyt. Kun noin viisitoista vuotta sitten kyettiin yksi transistori sijoittamaan neliösentin alueelle kykenee nykyinen teknologia sijoittamaan vastaavalle alueelle 6.000 transistoria. Näin tiedon välitys ja monet muut käytännön asiat ovat edenneet suunnattomasti. Myös yhteiskuntaelämämme on kehittävä ja otettava haasteet vastaan.

Suunta-asiakirja on realismia. Sen laatimisen aikana olemme kokeneet taloudellisen elämän valtavan ja monille yllätyksellisen muutoksen. Taloudellinen kasvu josta saimme nauttia lähes koko 60-luvun ja 70-luvun alkupuolen, on miltei pysähtynyt; pessimistisimmät puhuvat jatkuvasta nollakasvusta. Me tiedämme kuitenkin kasvun jatkuvan, joskin huomattavasti entistä hitaampana. Taloudellinen kriisi koskettaa koko ihmiskuntaa yhteiskuntajärjestelmistä riippumatta. Sentähden ne rakenteelliset muutokset, joita käsiteltävässä asiakirjassa esitetään on otettava vakavasti huomioon. Se on samalla haaste meille sosialidemokraateille sellaisen talouspolitiikan harjoittamiseen joka takaa kasvun ja palvelee työväestön — kaikkien palkansaajain — etuja ei vain huomista vaan kaukaista tulevaisuutta silmällä pitäen. Talouselämän jatkuva kansainvälistyminen ja integraatio ovat tosiasioita, joita ei voida olla ottamatta huomioon. Käsiteltävänä oleva asiakirja tunnustaa tämän.

Samalla on lähdetty etsimään ratkaisuja niihin ongelmiin, joita voi jatkossa ilmetä lisää jo esille tulleiden ohella. Tällaiseen tehtävään ei mikään muu puolue ole tähän mennessä Suomessa kyennyt. Ne ovat eläneet ja elävät vain tämän päivän, lyhyen aikavälin asiayhteyksissä. Samalla SDP on ottamassa kantaa siihen, palveleeko tuotannollinen ja taloudellinen elämä ihmistä vai rahaa. Kanta on otettu ihmisen puolesta.

Turvattu työpaikka ja työllisyys ovat tämän päivän ihmiselle lähes itseisarvoja, koska vasta ne turvaavat toimeentulon ja rikkaamman inhimillisemmän elämän. Näistä kahdesta asiasta riippuu ihmisen elämisen laatu ja sosiaaliset perusarvot. Ne ovat myös perusta jatkuvalla uudistustyölle. Näille reformistisille uudistustavoitteille perustuu myös Sosialidemokratian Suunta -asiakirja. Tälle lähtökohdalle rakennamme sekä taloudellisen että muun yhteiskuntapolitiikkamme.

Emme tee sitä muiden asettamin ehdoin. Olemme valmiit yhteistyöhön aina kun asioista voidaan sopia. Ideologinen omaleimaisuutemme on kuitenkin pidettävä selkeänä. Vanha toteamus »Porvareita emme ole, kommunisteiksi emme tule», on edelleen pätevä. Emme edusta neuvostojen valtaa kuten marxilais—leniniläinen ideologia. Kaikkien aatesuuntien toimintavapaus tulee tietenkin säilyttää. Valinnan niitten kesken suorittaa kansa. Yhden puolueen ylivalta ei tuo ongelmiin ratkaisua. Omaksi lähtökohdaksemme valintatilanteessa on määritelty parlamentarismi. Edellytämme taivoitteisessamme, asiakirjoissa demokratiaa laajasti käsiteltynä. Se tulee ulottaa myös taloudelliseen päätöksentekoon. Taloudellinen demokratia ei meillä yksin ja nykyisin turvaa laajaa kansalaisen päätöksenteko-

oikeutta. Päinvastoin se rajoittaa taloudellisen, sosiaalisen, koulutuksellisen, kuten muunkin tasa-arvon toteuttamista. Tosin asteittaisten uudistusten avulla tasa-arvoa ja ihmisen oikeutta on jo nyt lisätty, mutta porvarillinen vallankäyttö on edelleen laajaa ja estää perusrakenteen uudistamista pysyvälle muutokselle.

Sosialidemokratian Suunta -asiakirja muotoilee meille aikataulun. Meidän tehtävämme on sekä nyt että jatkossa arvioida uudistusten perusedellytykset. Ne ovat riippuvaisia kansakunnan henkisistä, taloudellisista, poliittisista ja muista resursseista. Ilman tätä selvitystä ei toimita kestäväällä pohjalla. Samalla on SDP:n yli 40 erillisohjelmaa saanut oman aikataulullisen ja muunkin yleismääritelmän. On luonnollista, että puutteita näin laajassa asiakirjassa ilmenee. Se luo kuitenkin kehityskelpoisen perustan jolle on helppo rakentaa. Käsittääkseni tarkoitus onkin, että Sosialidemokratian Suuntaa tarkistetaan jokaisessa edessä olevassa puoluekokouksessa. Silloin se kykenee vastaamaan nykyisen kuin tulevaisuuden yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin ja haasteisiin. Asiakirja on saanut jäsenistön keskuudessa laajan kannatuksen. Puolueväki pääsi ajoissa esittämään oman näkemyksensä asiaan ja se hyväksyi asetetut tavoitteet. Tämä on merkki siitä, että kenttäväki edellyttää puolueen kulkevan kehityksen johdossa. Tämä tulee ottaa huomioon sekä käytännön toiminnassamme, että periaatteellisessa kysymysten asettelussa.

P u h e e n j o h t a j a : Irja Oranen, seuraava Kari Rajamäki Kuopio.

O r a n e n , Irja (Mikkelin piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät Toverit! Puheenvuoroni koskee Sosialidemokraattinen vaihtoehto kohtaan 3.3. Oikeus työhön ja työelämän uudistaminen.

Puuttumatta numerollisiin työttömyyslukuihin sillä nehän on meidän tiedoissamme yleisen tiedonvälityksen ja lehdistön kautta ja jotka luvut ovat todella hätkähdyttäviä.

Puolueen suuntaohjelmassa on työttömyyttä ja sen aiheuttamaa taloudellista epävarmuutta käsitelty vajavaisesti ja erittäin suppeasti. Sen sijaan varsin laajasti ja tavoitteellisesti on paneuduttu työelämän uudistamiseen, joka on sinänsä erittäin hyvä asia.

Ohjelmassa todetaan, että työllisyys on 1980 pääkysymys. Tästä olemme samaa mieltä. Ohjelmassa ei kuitenkaan ole esitetty miten täystyöllisyys saavutetaan. Emme voine jatkaa hyväksymällä jatkuvasti erinäisiä elvytysohjelmia. Näillä toimenpiteillä ei voitane paljoakaan työttömyyttä lievittää puhumattakaan täystyöllisyydestä.

Ohjelmassa on esitetty toimenpiteitä, jotka mielestämme jopa heikentävät työllisyyttä. Esimerkkinä mainittakoon samanaikaisesti tuottavuuden kohottaminen, joka edellyttää uusia koneellisia tuotantomenetelmiä, sekä työvaltaisten tuotantomenetelmien rationalisoinnista.

Tuottavuuden kohottaminen ja yksitoikkoisen työsuorituksen koneel-

listaminen on kyllä paikallaan, mutta samalla on esitettävä keinot, millä näin vapautuva työvoima sekä nykyiset työttömät työllistetään. Ohjelmassa tähän ei ole ratkaisua esitetty. Myöskään me kentällä emme ole ratkaisua löytäneet vaikka olemmekin kartoittaneet tekijöitä joilla saattaisi olla myönteinen vaikutus tilanteeseen. Näistä syistä esitämmeikin että puoluekokous ottaisi tähän ohjelmakohtaan kantaa näkyvämmiin ja realistisemmin kuin ohjelmakohdassa esitetään, ja ettei arvovaltainen puoluekokouksemme kiittäisi asiaa aivan kuin olan kohautuksella ja ettei vastustajamme saisi vettä myllyynsä arvostellakseen puolueemme Suunta-ohjelmaa työllisyyskysymyksestä, vaan että valtava työttömyys maassamme on tänä päivänä niitä kaikkein tärkeimpiä asioita hoidettavaksi kaikin mahdollisin keinoin.

Puoluekokouksen on nyt vedettävä linja. Apunaan sillä on lausunnot ja esitykset joita järjestöväki on lähettänyt. Olisi virheellinen lähtökohta jos tarkastelisimme esityksiä vain yksi kerrallaan. Aloitteet ovat syntyneet yhdistyksien ja opintokerhojen itsenäisen harkinnan tuloksena, eripuolilla maata erilaisten olosuhteiden vallitessa vaikka niiden taustalla on samansuuntainen tavoite.

Lyhyesti sanottuna puolueen tavoitteet ovat selvät mutta keinot tavoitteiden saavuttamiseksi puuttuvat. Pääongelma on työttömyys ja erityisesti sen poistamisen keinot on jäänyt ratkaisematta. Suunta-ohjelman uudessa painoksessa tämä myös myönnetään kun siellä todetaan että on edelleenkin etsittävä vastauksia mm. täystyöllisyyden toteuttamiseksi, samalla sivulla viisi kohdassa kaksi, ongelma ehdotetaan siirrettäväksi seuraavalle puoluekokoukselle. Tämä puoluekokous vain velvoittaisi keskusteluun ja ohjelmatyön jatkamiseen. Uudistettua esitystä varten seuraavalle puoluekokoukselle. Vaikeita ongelmia on kyllä tapana siirtää mutta nykyinen työttömyys on saavuttanut sellaiset mittasuhteet että siirtopäätös ei voine kuulua vastuunalaisen puoluekokouksen ratkaisumalleihin. Toisaalta ongelman vaikeusaste lienee sitä luokkaa ettei siihen vastausta löydy näinä päivinä. Se ilmenee myös sivulla 27 kohdassa täystyöllisyys kapaleessa 3.

Edellä olevaan viitaten Mikkelin läänin puoluekokousedustajaryhmä ehdottaa, että puoluekokous ehdottaisi asetettavaksi työryhmän, jonka tehtävänä on nopeasti laatia ohjelma täystyöllisyyden palauttamiseksi pitkällä tähtäimellä, että ryhmään kootaan henkilöitä, jotka eivät ole kiireisessä päivänpolttavassa politiikassa mukana, siis henkilöitä, joilla on aikaa ja halua paneutua ongelmakenttään, että ryhmän jäsenet kootaan tasaisesti ympäri maata, jotta kaikki mahdolliset näkökohdat tulisi huomioituiksi ja että ryhmän jäsenille taataan kaikki tarvittava taloudellinen ja tekninen tietous. Näin muodostunut suunnitelma tulisi kirjata ohjelmaan erillisenä kohtana. Tällä toimenpiteellä voimme osoittaa, että sosialidemokraatit kantavat todella huolta niistä ihmisistä, jotka ovat jääneet vaille sitä

perusedellytystä, työtä, joka takaa ihmiselle ei vain taloudellisen toimeentulon vaan myöskin henkisen tasapainon.

Lopuksi: käsityksenämme haluamme tuoda vielä julki sen, että esitetyn kaltaisen Suunta-ohjelman kohdan hyväksyminen sellaisenaan on kyseenalainen toimenpide, ellei se anna selvää ohjetta pääohjelmamme työllisyyden hoitamiseen. Tämän haluamme antaa ohjelmavaliokunnalle evästykseksi sen työskentelyssä tämän asian kohdalla. Kiitoksia (suosionsoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Kari Rajamäki, Kuopio, seuraava Martti Tieaho, Uusimaa.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi kello 0.50 Thelma Ollila.

R a j a m ä k i , Kari (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Edustajamme tulevat tekemään pääosan yksityiskohtaisesta esityksestä asianomaisessa valiokuntatyöskentelyssä, mutta ennen valiokuntatyöskentelyä haluamme kuitenkin tuoda ryhmämme eräitä näkemyksiä esille.

Puolueen tavoitteiden toteuttaminen tulee vaatimaan järjestöpoliittisen toimintakyvyn lisäämistä. Tämä edellyttää puolueosastorakenteen parantamista, tiedotus- ja kokoustoiminnan kehittämistä, jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet huomioon ottavalla tavalla. Erityisesti työssämme on korostettava lehdistömme ja puoluekoulutuksen merkitystä. Järjestöpoliittisten toimien onnistumiseksi tulee nähdäksemme järjestöasiain, talousasiain sekä sääntövaliokuntien toimia tiiviissä vuorovaikutuksessa tässä puoluekokouksessa. On selvítettävä, missä määrin järjestöpoliittiset suositukset tarvitsevat edellä mainittujen muiden valiokuntien samansuuntaisia esityksiä ja kannanottoja.

Työelämän uudistamisessa tulisi mielestämme vaatimukset ja tavoitteet asettaa tiukkaan ja yksiselitteisempään tärkeysjärjestykseen näin tietäen uudistustyön hitauden ja sen vaikeudet sekä vallitsevan työttömyyden.

Julkisen palvelutuotannon ja investointien merkitys työllisyyden hoidon kannalta on suuri, ja työllistäjänä tätä tulee korostaa. Valtiovallan mahdollisuuksia vaikuttaa ja johtaa talouselämää ja taloudellista päätöksentekoa tulee parantaa. Yksityisen sektorin saamien huomattavien tulonsiirtojen vastapainoksi on pystyttävä asettamaan työllisyyttä ylläpitäviä ja lisääviä velvoitteita. Nykyisellään annettu tuki on useasti johtanut työvoiman vähentämiseen. Edelleen veropoliittiset toimet ja uudistukset tulee suunnata siten, että automaatio ja koneellistaminen eivät tapahdu työväen kustannuksella. Pidämme tärkeänä eläkeiän alentamista terveydelle vaarallisissa raskaissa ja kuluttavissa ammateissa.

Teknologista kehitystä tulisi myös niin ohjata, että ensisijaisesti voidaan vähentää yö- ja vuorotyötä. Valtion tuen ohjailussa nämä tavoitteet tulisi ottaa huomioon. Yhteiskunnan tuen turvin olisi edelleen pienten las-

ten äidit pyrittävä vapauttamaan yö- ja vuorotyöstä. Pidämme myös tärkeänä, että vaihetyön haittoihin kiinnitetään yhä enemmän huomiota mm. työsuojeluviranomaisten taholta.

Lisäksi puoluekokoukselle ehdotetussa Sosialidemokratian suunnan sivu 32 tekstissä on vakuutustoiminnan yhteiskunnallinen valvonta määriteltä tapahtuvaksi vain valtion välityksellä. Vakuutustoiminnan moninaisuuden vuoksi kaavamaiset yleisratkaisut eivät sovi käytännön toiminnan ohjeeksi. Yhteiskunnallinen valvonta tulee toteuttaa työeläkejärjestelmässä sekä pakollisissa vakuutuksissa ensisijaisesti ammattiyhdistysliikkeen hallinto-osuutta sekä kansanvaltaisesti hallittuja työväenliikkeen vakuutusyhtiöitä kehittämällä. Tähän perustuen suunnan sivulla 32 olevaan kohtaan »vakuutuslaitosten hallintoelimissä tulee suorittaa vastaavanlainen uudistus, pakolliset vakuutukset on siirrettävä valtion omistaman vakuutuslaitoksen hoidettaviksi» esitetään muutettavaksi seuraavaksi:

»Vakuutuslaitosten hallintoelimissä tulee suorittaa vastaavanlainen uudistus. Vakuutustoiminnan kehittämisen lähtökohdaksi tulee kuitenkin aina ottaa vakuutuskuluttajan etu. Vakuutustoiminnan hallinnon demokratisointi aloitetaan pakollisista vakuutuksista, joissa se toteutetaan ammattiyhdistysliikkeen hallinto-osuuden laajentamisena lopullisena tavoitteena kokonaan yhteiskunnallisesti hallittu vakuutuslaitos. Työväenliikkeen vakuutusyhtiöiden asemaa parannetaan erityisesti uusia työmarkkinasopimuksiin perustuvia vakuutuksia toteutettaessa.»

Asuntopoliittista valiokuntaa ajatellen ryhmämme esittää seuraavaa: »Asuntotuotannossa on pyrittävä riittävään tasoon ja tasaisuuteen. Valtion lainoittaman tuotannon osuutta on edelleen nostettava koko tuotannosta ja suunnattava erityisesti vuokra-asuntotuotannon lisäämiseen. Kovan rahan tuotantoa on voitava valvoa eri suhdannevaiheissa mm. aloituslupajärjestelmällä. Asumisen hintaa on säänneltävä siten, että asumiskustannukset ovat keskipalkkaisella perheellä noin viidennes käytettävissä olevista tuloista. Tähän voidaan päästä sekä asuntolainajärjestelmän uudistamisella sekä asumistukeen oikeutettujen piiriä laajentamalla. Toisaalta asuntojen verotusetuun liittyvät tekijät, jotka suosivat valtaosin vain hyvätuloisia, on voitava saada asuntopoliittisen tarveharkinnan piiriin. Asuntoalueiden ja asuntojen purkamista on voitava myös estää peruskorjaustoiminnan tehostamisella ja purkamisen luvanvaraisuudella. Erityisesti vanhat kaupunkien omakotialueet, jotka ovat muuttumassa vain hyvätuloisten luksusasunnoiksi, on voitava peruskorjaustoiminnan avulla säilyttää edelleen työväen perinteisinä asuntoalueina. Asuntohallinto on nykyisellään liian keskitettyä. Sitä olisikin pikaisesti ja ainakin rutiiniasioiden osalta siirrettävä lääni- ja kuntatasolle. Tällä saattaa olla merkittävää vaikutusta myös puolueemme asuntopoliittisen kuvan selkeyttämisessä erityisesti suuremmissa kaupungeissa. Nähdäksemme asuntopoliittisten

toimien tulee kohdistua erityisesti nuorten ihmisten asunto-ongelmien ratkaisemiseen.

Puolueellamme on erittäin hyviä ajan tasalla olevia useita sektoriohjelmiä. Kuopion puoluekokousedustajat esittävät, että myös asuntopoliittinen ohjelma on tarpeen. Tätä edellyttää asunto-ongelmien laajuus ja merkitys. Selvällä asuntopoliittisella ohjelmalla on myös nimenomaan paikallistasolla merkitystä sosialidemokraattisen asuntopoliittisen kuvan selkeyttämisessä.

Tältä osin esitämme, että ennen seuraavaa puoluekokousta laaditaan ja hyväksytään puolueen asuntopoliittinen ohjelma (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Martti Tieaho, Uusimaa, seuraava Jouko Karttunen, Pohjois-Karjala.

T i e a h o , Martti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Sosialidemokraattisen puolueen ohjelman teoreettisena perustana on pidettävä Forssan ohjelmassa todettua materialistista historiankäsitystä, jonka mukaan taloudelliset muutokset johtavat talous-, yhteiskunta- ja valtiojärjestelmien ja vieläpä sivistysmuotojen muuttumiseen uusia tuotantosuhteita vastaavien yhteiskuntapiirien vaikuttaessa ratkaisevalla tavalla muutosten luonteeseen ja vauhtiin. Tämän käsityksen ohella sosialidemokraattisella puolueella on oma kansallinen perinteensä sekä kokemuksen kovassa koulussa saatu vakaa luottamus kansanvaltaisuuden arvoon ja merkitykseen.

Sosialidemokratia pyrkii yhteiskunnan kaikkien jäsenten taloudelliseen ja sosiaaliseen samanarvoisuuteen, tasa-arvoon. Puolue onkin onnistunut tässä tavoitteessaan merkittäväällä tavalla, ovathan olosuhteet tämän päivän Suomessa aivan toiset kuin vuosisadan alun Suomessa.

Sosialidemokraattien ajamat taloudelliset ja sosiaaliset uudistukset ovat käsittääkseni käyneet mahdolliseksi sitä mukaa, kuin yhteiskunnan tuotantovoimat ovat kehittyneet. Sosialidemokraatit eivät ole juuri päässeet jakamaan jo olemassa olevia varoja tasa-arvoisemmin yhteiskunnan jäsenten kesken, vaan uuden jaon ovat mahdollistaneet kasvavan kansantulon varannot. Tältä pohjalta on toteutettu sosiaalinen lainsäädäntö, kansanterveyslait, peruskoulu ja muu tähdellinen ja tältä pohjalta on uudistettu myöskin työelämää. Sosialidemokraatit eivät ole kansanvaltaisille periaatteille uskollisina voineet ajaa radikaalisti olemassa olevia omistussuhteita muuttavia uudistuksia, koska niiden perusteleminen enemmistölle on ollut kovin työlästä porvarillisen ylivallan olosuhteissa. Sitä paitsi yhteiskuntaamme vuoden 1918 tapahtumien jälkeen säädetyt perustuslait ovat tehokkaasti estäneet lainsäädäntömme kehittämisen olemassa olevia omistussuhteita muuttavaan suuntaan.

Mikä sitten on synnyttänyt lisää kansantuloa tasa-arvopyrkimysten toteuttamiseksi. Tietenkin kansa, kansan tiedot ja taidot sekä halpa energia.

Teknologian kehittyessä on tuotannon tehokkuutta voitu nostaa, kun koneille on ollut saatavissa öljykauden halpaa energiaa.

Jyväskylän puoluekokouksessa puhuttiin jo lamasta. Tänä päivänä tiedämme kylläkin paljon konkreettisemmin, mitä lama on. Kun silloin Jyväskylän puoluekokouksen aikoihin työttömien määrä oli korkeintaan 100.000, on työttömien määrä käynyt tämän päivän Suomessa jo 200.000:ssa. Eikä taloudellista nousua ole vielä näköpiirissä.

Taloudelliset näkymät ovat siis muuttuneet viimeisten vuosien aikana syvästi. Tämän seikan, hyvät toverit, täytyy tulla esiin täällä Espoossa käsitellessämme »suunta»-ohjelmaa ja viimeistään Porissa 1981.

Taloudesta puhuttaessa on usein puhuttu öljykriisistä menneessä aikamuodossa. Sehän oli silloin öljykriisin aikana, sanotaan. — mutta öljykriisi on mielestäni vasta edessäpäin. Vaikkemme uskoisikaan öljyn loppuvan aivan heti maapallolta, vaikka luottaisimme esimerkiksi ydinvoiman, aurinkoenergian tai muun sellaisen pystyvän korvaamaan öljyenergian tulevaisuudessa, olemme ehkä sen tosiasian edessä, että me joudumme pyörittämään tuotantoamme kallistuvalla energialla. Tästä on varmasti seurauksena yhä korkeammat vaatimukset sellaisen teknologian kehittämiseksi, joka yhä edelleenkin kasvattaisi kansantuloamme. Ellei tässä onnistuta, edessä on aivan uudenlainen tilanne: sosialidemokraattien tulisi edistää ja tulee edistää tasa-arvoa yhteiskunnassa, jossa jaettavaa kansantuloa on hetkestä toiseen ehkä vain vähemmän.

Kallistuva energia on aikaansaanut laman kapitalistisessa lännessä ja laman myötä on ollut nähtävissä uudistusilmapiirin yleinen kiristyminen. Näin myös Suomessa. Tässä tilanteessa sosialidemokraattinen liike on tullut eräänlaiseen tienhaaraan. Sen on omaksuttava uusia menettelytapoja tasa-arvon toteuttamiseksi. Koska entinen tapa, joka perustui paljolti kasvavan kansantulon kanavoimiseen uudistustyöhön ei enää toimi, meidän on opittava muuttamaan yhteiskunnan olemassa olevia rakenteita. Tämän asiantilan toteaminen vie meidät uudistamaan perustuslakejamme. Ennen pitkää saatamme sitten joutua kysymään, mitä merkitsee se periaateohjelmamme kanta, jonka mukaan uudistamiseen tähtäävää suunnitelmallisuutta ja sosialisointia on toteutettava sitä mukaa, kuin ne käsitetään historiallisesti välttämättömiksi ja tarkoituksenmukaisiksi toimenpiteiksi. Ei kai tasa-arvovaatimusten toteuttaminen voi olla uudessa taloudellisessa tilanteessa enää eduskunnan 1/5-määrävähemmistön takana.

Kun siis haluamme saada lisää uudistusvaraa tarttumalla yhteiskunnan olemassa oleviin rakenteisiin, nousee keskeisesti esiin ongelma, kuinka voimme menestyksellä käydä muuttamaan perustuslakejamme. Tähän kysymykseen oikean vastauksen löytäminen antaa sosialidemokratialle suuntaa 1980-luvulle sekä myös tulevalle vuosituuhannelle.

Oikea vastaus voi mielestäni olla vain entistä rohkeampi ote yhteiskunnan uudistamiseen. Uudistukset voidaan toteuttaa poliittisen taistelun

kautta, jossa taistelussa ratkaisee puolueen voima. On tärkeätä ymmärtää, että puolueen voima ei ole riippuvainen yksin parlamentaarisesta kannatuksestamme, vaan poliittinen voima riippuu myös puolueen panoksesta ammattiyhdistysliikkeessä ja kentällä yleensä sekä puolueen harjoittamasta liittoutumispolitiikasta.

Uskaltaisinkin väittää, että perustuslakeihimme saadaan muutoksia ehkä aikaisemmin satsaamalla enemmän ammattiyhdistystoimintaan ja kenttätason toimintaan yleensä sekä liittoutumispolitiikkaan. Koskaan emme kai yllä sellaiseen määräenemmistöön Suomen eduskunnassa, että perustuslaki olisi muutettavissa yksin parlamentin toimenpitein. Jos asioista esim. voidaan sopia työntekijä- ja työnantajapuolen välillä, voidaan tällä sopimuksella jouduttaa rakennemuutoksiin tähtäävää uudistuspolitiikkaa.

Rakennemuutoksiin tähtäävästä uudistuspolitiikasta sopiminen ei vaadi enemmistöä se vaatii vain voimakasta tahtoa. Rakenteellisten muutosten vauhdittaminen eduskunnassa on vaikea ennenkaikkea siksi, että porvareilla on valtava tiedotusylivoima. Jokainen ajamamme uudistushanke mustamaalataan porvareitten taholta tehokkaasti varsinkin jos haluamme murentaa heidän perinteellisiä asemiaan. Esimerkkinä voisin mainita tässä verohallituksen yritykset päästä tarkastamaan pankkeja. Tottakai julkisella vallalla tulisi olla oikeus saattaa lainkiertäjät tilille, mutta ei, porvareitten tiedotusvälineet jauhavat mielipidettä pankkisalaisuuden säilyttämiseksi. Miksi meidän tulisi korostaa pankkisalaisuutta, kysyn tässä. Miksi niin moni kansalainen sitä pitää niin erinomaisen tärkeänä tänään. Siksi että se on porvarillisen tiedotusylivoiman uhri.

Hyvät toverit täältä Espoosta suuntaa ottaessamme meidän pitää tarttua yhteiskunnan rakennemuutokseen ja panna tyytyväisyydellä merkille se, että toveri Sorsa avauspuhevuorossaan esitti tätä samaa tälle puoluekokoukselle ja kannatan näitä hänen ajatuksiaan.

P u h e e n j o h t a j a : Hyvät toverit, muistuttaisin vielä siitä, että puheenvuorojen aikana olisi syytä olla salissa hiljaa.

Seuraava puheenvuoro on Jouko Karttusella ja hänestä seuraava on Pekka Moilanen.

K a r t t u n e n , Jouko (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit, tämä puoluekokous, jota on kutsuttu suunta-kokoukseksi on sitä varmasti hyvin pitkälle, sillä tuon suuntaohjelman asiakirjan käsittely ja hyväksyminen ovat eräitä tärkeimpiä asioita tässä kokouksessa, ovathan ne viitoittamassa sosialidemokraattisen tien suuntaa 80-luvulle saakka.

Suunta-ohjelma on useiden kuukausien ajan ollut järjestökäsittelyssä ja on järjestökäsittelyn tuloksena muuttanut muotoaan sekä tullut huomattavasti luetumpaan ja ymmärrettävämpään muotoon. Kuitenkin kysymyksessä on ohjelmakokonaisuus, jonka ohjelman avulla meidän sociali-

demokraattien toimintalinjat hahmoitellaan pitkälle tulevaisuuteen, niin mielestäni sen laatuisten asioiden ottaminen suunta-ohjelmaan mukaan, jotka ovat jo lakiteitse toteutuneet tai ovat aivan valmistumisvaiheessa ei ole mielekästä, vaan sanontoja niiltä osin tulisi terävöittää tulevaisuuden tavoitteina. Uusitus suuntaohjelmassa on talouspolitiikan osassa suoritettu melko perusteellinen uusinta järjestökäsittelyn jälkeen. Ja niinpä tätä osaa voidaan pitää varsin hyvänä käsittelyn lähtökohtana. Kohdassa todetaan mm. että:

»Sosialidemokratian tavoitteena on talousjärjestelmän muuttaminen siten, että yksityiseen voitontavoitteluun perustuen markkinavoimien sijasta talouden kehitystä ohjaa inhimilliseen tahtoon ja väestön tarpeiden tyydyttämiseen perustuva suunnitelmallisuus. Sen saavuttamiseksi on tuotantopääomaan ja luonnonvarojen yksityisomistukseen perustuvaa valtaa rajoitettava. Suunnitelmataloutta ja taloudellista kansanvaltaa rakennettaessa on markkinataloutta mukautettava ja kehitettävä jatkuvasti suuntaa demokraattinen sosialismi.»

Tämä kohta mielestäni on suuntaohjelmassa todettu varsin selkeästi ja se asettaakin meidät haasteen eteen myös toimia tuon tavoitteen saavuttamiseksi. Kuitenkin on joutunut hämmästelemään sitä seikkaa, että suuntaohjelmassa on kohdassa liikepankit ja vakuutuslaitokset suoritettu lähes täydellinen vesitys Jyväskylän puoluekokouksessa hyväksytylle päätökselle, jossa todettiin, että liikepankit ja vakuutuslaitokset säätöineen on saatettava yhteiskunnan hallintaan. Nyt suunta-ohjelmassa todetaan, että tavoitteeksi on asetettava järjestelmä, jossa hallitus nimittää edustjansa enemmistöksi liikepankkien hallintoneuvostoihin. Samalla hallitusneuvostojen toimialaa tulee laajentaa. Samoin todetaan myöskin vakuutuslaitosten osalta. Voipi olla melkoisen varma, että kovin suuriin muutoksiin ei silloin liikepankkien ja vakuutuslaitosten osalta mahdollisuutta ole. Mielestäni tulisi myöskin suunta-ohjelmassa sanoa selvästi, edelleenkin kuten Jyväskylän puoluekokouspäätöksessä, että näiden laitosten ottamista yhteiskunnan hallintaan.

Toinen varsin tärkeä seikka, joka suuntaohjelmasta on kiinnittänyt huomiota, on kohta yritys- ja virastodemokratiasta. Suuntaohjelmasta yritys- ja virastodemokratiiohjelman kehittämistavoitteita on asetettu lähikohdaltaan aivan oikein, eli luottamusmiesten ja ammatillisten järjestöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen työpaikoilla, yrityksissä, virastoissa ja laitoksissa. Tämän tavoitteen osittain toteutuminen tapahtuu eduskunnassa parasta-aikaa käsiteltävänä olevalla lakiesityksellä yhteistoiminnasta yrityksissä. Lakiesitys yhteistoiminnasta yrityksissä lähtee luottamusmiesten ja ammatillisten järjestöjen aseman ja oikeuksien vahvistamisesta työpaikoilla. Kuitenkin SDP:n suuntaohjelmaan, joka on tarkoitettu pidemmän aikavälin tavoiteohjelmaksi, tulee sisältyä myös pidemmälle meneviä työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksiin liittyviä uu-

distusvaatimuksia, kuin mitä eduskunnassa käsiteltävänä olevalla lailla on saavutettu. Työntekijöiden sekä toimihenkilöiden vaikutusvallan tulee tapahtua työelämän lainsäädännön uudistamisen kautta. Tänä päivänä työelämää merkittäväällä tavalla säätelee laki työsuojelun valvonnasta, työturvallisuuslaki ja eduskunnassa valmisteilla oleva laki työterveyden huollosta sekä laki yhteistoiminnasta, yrityksistä jne.

Tavoitteeksi on asetettava työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien laajentaminen esimerkiksi työsuojelua koskevissa kysymyksissä siten, että työsuojeluvaltuutetuille on työntekijäin turvallisuuteen ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä riittävän yksiselitteiset oikeudet toimia työpaikatason päätöksen teossa. Samoin työntekijöiden luottamushenkilöille tulee antaa riittävät päätäntämahdollisuudet työntekijöiden irtisanomisen, lomautuksen, palkkaehtoihin, sosiaalitoimintaan, koulutukseen, vapaa-ajan toimintoihin sekä yleensä työelämää liittyvissä kysymyksissä.

Hyvät toverit Pohjois-Karjalan puoluekokousedustajaryhmä haluaa kiinnittää kokouksen huomiota suunta-ohjelmassa olevaan kappaleeseen, joka käsittelee aluepoliittisia kysymyksiä. Kappaleessa sanotaan että »työnsaanti on turvattava ensisijaisesti työntekijän omalla asuinalueella». Tämä kohta mielestämme on hyvä, sillä aivan viime aikoihin saakka ei esimerkiksi Pohjois-Karjalassa ole ollut mahdollista tuota kaunista ajatusta toteuttaa, vaan ihmiset ovat sankoin joukoin joutuneet lähtemään joko etelän rintamaille tai peräti Ruotsiin saakka työtilaisuuksia etsimään, tilaisuuksia joita ei omille alueille tarpeellisissa määrin saatu toimitettua.

Kappale kuitenkin jatkuu: »Tässä tarkoituksessa on kehitettävä koko maan kattavaa aluepolitiikkaa, jossa tasapuolisesti otetaan huomioon kehitysedellytyksiltään heikoimpien syrjäseutujen taantuvien teollisuusalueiden sekä kasvavien alueiden erityisongelmat». Jos tällä tarkoitetaan sitä, että olemassa olevaa kehitysalueiden vyöhykerajajärjestelmää ei romuteta, niin hyvä on. Pohjois-Karjalan piirin puoluekokousedustajaryhmä kuitenkin esittää, että tämä kohta voitaisiin muuttaa kuuluvaksi siten, että aluepolitiikkaa on kehitettävä nykyisen lainsäädännön pohjalta siten, että myös eteläiset alikehittyneet alueet voidaan saada tuen piiriin. Pohjois-Karjalan puoluekokousedustajat eivät halua itsekkäästi vetää pelkästään kehitysalueelle päin vain ovat valmiit olemassa olevan lain puitteissa myöntämään tukea myöskin niinsanotuille Etelä-Suomen alueille.

Puheenjohtaja: Seuraavana Pekka Moilanen, Oulun piiristä ja sitten valmiusasemiin Veikko Paloviita, Pohjois-Hämeestä.

Moilanen, Pekka (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. »3uunta»-asiakirjaa on käsitelty myös Oulun piirissä varsin laajasti sen lausuntovaiheessa ja olemme voineet nyt todeta, kun tämä aloite on meillä käsittelyssä, että se lausuntokierroksellaan on huomattavasti terävöitynyt

ja parantunut. Oulun piirin puoluekokousryhmä on omassa kokouksessaan ottanut tähän käsitteillä olevaan asiakirjaan periaatteellisesti myönteisen kannan. Sama koskee myös ohjelmatyön kehittämistä koskevaa kannanottoa. Mielestäni suunta-asiakirja tulisi hyväksyä tämän kokouksen tekemin tarkennuksin tässä kokouksessa ohjelmatyön jatkon perustaksi. Käydyssä keskustelussa valtiosääntöuudistus ja sitä koskevat ehdotukset ovat saaneet yleisen hyväksymisen. Sen sijaan ehkä selkeän talouspoliittisen ohjelman tähänastinen puuttuminen on koettu sittenkin varsin voimakkaana. Tästä syystä suunta-asiakirjan talouspoliittiset ehdotukset ovat kiinnostaneet aivan erityisesti. Keskustelua on käyty nimenomaisesti keinoista työllisyyden parantamiseksi, taloudellisen demokratian toteuttamiseksi lähinnä kohtaa pankit ja vakuutuslaitokset sekä työelämän uudistaminen. Suunnassa esitetyt ehdotukset mainittujen asioiden osalta mukaanlukien palkansaajarahastot on nähty periaatteellisesti lähtökohdiltaan oikeiksi, mutta toivottu toimenpiteiden konkretisointia.

Tässä edellisessä puheenvuorossa käsiteltiin myös tätä kohtaa liikepankit ja vakuutuslaitokset. Periaateohjelman ja Jyväskylän puoluekokouspäätöksen johdonmukaiseksi jatkeeksi ja turhan keskustelun välttämiseksi ehdotan ohjelmavaliokunnalle harkittavaksi mainittuun kohtaan seuraavia muutoksia: toisen virkkeen esitän kuulumaan seuraavasti: »Suomessa ei kuitenkaan ole toteutettu mainittujen laitosten osalta julkisen vallan omistamista, eikä osallistumista niiden hallintoon». Kolmas virke tulisi kuulumaan seuraavasti:

»Tavoitteeksi on asetettava järjestelmä jossa liikepankit ja vakuutuslaitokset tulevat yhteiskunnan omistukseen. Lähiajan toimintalinjalla tulee olla, että maan hallitus nimittää edustajansa enemmistöksi liikepankkien ja vakuutuslaitosten hallintoneuvostoihin ja että hallintoneuvostojen kokoonpanon tulee vastata eduskunnassa kulloinkin vallitsevaa parlamentaarista voimasuhdetta.

Mitä tulee sitten ohjelmatyön kehittämiseen ja suunta-asiakirjan havainnollistamiseen esitän, että erityisesti opintokerhotyöskentelyä varten tulisi valmistaa erityinen perustelumustio suunta-ohjelmasta. Tämä siitä syystä että ohjelmassa mainitaan merkittäviä asioita, kuitenkin niitä erityisemmin perustelematta. Vaikka on hyvin todennäköistä, että perustelut asioihin on olemassa. Toiseksi kunnallisen ohjelmatyön kehittämiseksi tulisi puoluetoimikunnan esitys, koskien aloitetta n:o 82 tässä kokouksessa ilman muuta hyväksyä, Lopuksi pyydän saada esittää Oulun piirin puolesta parhaimmat kiitokset puoluetoimikunnalle ja suunta-asiakirjaa valmistelleille työryhmille ansiokkaasta työstä ja erityisesti sen tuloksista (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Veikko Paloviita, Pohjois-Häme ja hänen jälkeensä Folke Sundman, Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitosta.

Paloviita, Veikko (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tuotannon keskittyminen ja pääomien kasaantuminen on todettu suuntaohjelmassaytimekkäästi ja paikalleen. Samoin todetaan kapitalismin viime aikaiselle kehitykselle tunnusomainen yritysten kansainvälistyminen ja vaikutusvallan kasvu sekä miten kansalliset valtiot tässä tilanteessa pystyvät yhä rajoitetummin säätelemään taloudellista toimintaympäristöään. Samoin todetaan, että konservatiivinen talouspolitiikka on tullut hallitsevaksi useimmissa kapitalistissa maissa. Sen sijaan ohjelmassa ei analysoida kapitalistisen järjestelmän viime aikaista syvää taloudellista kriisiä eikä sen suhdetta sosialidemokraattiseen hyvinvointipolitiikkaan. Ohjelma tyytyy toteamaan kapitalististen maiden joutuneen hädastuvan kehityksen vaiheeseen, joka jatkunee vielä 1980-luvulle. Analyysin puute ei voine olla vaikuttamatta virheellisesti talouspoliittisen osan johtopäätöksiin.

Täystyöllisyyden turvaaminen kaikissa olosuhteissa on aivan oikein asetettu ohjelmassa talouspolitiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi. Ohjelmassa myös todetaan, että työllisyyden turvaaminen edellyttää yritystoiminnan kannattavuuden varmistamista. Kokemus kuitenkin osoittaa, ettei yritysten kannattavuus sinänsä takaa työllisyyttä. Yritysten viime vuosina suorittamat investoinnit ovat pikemminkin tähänneet työvoiman vähentämiseen, rationalisoinnin ja automatisoinnin kautta. Yritysten kannattavuus on tosin näin parantunut kun on voitu siirtää työttömiksi jäävien ylläpidosta aiheutuvat kustannukset yhteiskunnan kannettaviksi. Rasitukset tuottavuuden kasvusta tulevat siten hyvin yksipuolisesti kantamaan palansaajat alentamalla elintasoaan. Keinoja pääomatulojen ohjaamiseen ei ohjelmasta löydy. Näin siitäkkin huolimatta, että kustannuspainetta aiheuttavat tekijät yritystoiminnassamme ovat nimenomaan pääomakustannukset.

Työllisyystilannetta voidaan merkittävästi parantaa lisäämällä voimakkaasti valtion omaa yritystoimintaa. Tämä valtion yritystoiminnan lisääminen tulisi tapahtua ensisijaisesti kaikkein kannattavimmilla teollisuuden aloilla. Kaikkein kannattamattomimpien teollisuuslaitosten yhteiskunnallistaminen ei luo mitään kestäväää ratkaisua. Valtion lisääntyvä yritystoiminta loisi myös parhaat edellytykset riittävien resurssien käyttämiseen yritysten ja tuotannonalojen tutkimustoiminnalle ja tuotekehittelylle, jotka ovat ehdoton edellytys kilpailukyvyyn säilyttämislle kiristyneessä kilpailussa ja kansainvälisessä työnjaossa. Laaja ja yhtenäinen valtion tuotanto antaisi myös lisämahdollisuuksia yhteiskunnan kokonaistaloudelliselle suunnittelulle. Yhteiskunnan omistuksen laajentamista tulee tukea yleensä ja erityisesti esimerkiksi energian ja paperiteollisuuden tuotannon osalta. Yhteiskunnan omistaman teollisuuden osuutta on myös pikaisesti lisättävä elintarviketuotannossa, opetusvälinetuotannossa, tietoliikennevälineiden ja sairaalalaitteiden tuotannossa sekä muussa sähköteknis-

sä teollisuudessa. Lääkeaineiden tuotanto ja jakelu samoin kuin panimo-teollisuus on siirrettävä valtion yritystoiminnan/ kautta tapahtuvaksi. Rakennustuotantoon on perustettava valtion yritys, joka välttämättä tarvitaan ensisijaisesti tällä hetkellä nimenomaan niillä aloilla, joilla valtio ja kunnat ovat suuria käyttäjiä sekä suurissa ulkomaisissa rakennuskohteissa.

Yritystoiminnan huono tuottavuus johtuneekin suuremmasta osasta väärin suoritetuista investoinneista, jopa haaskausinvestoinneista. Kansantaloudellisesti tehottomien investointien estämiseksi tarvitaan pitkälle menevää talouden kokonaisvaltaista suunnittelua. Kokonaisvaltaisen suunnittelun tekee kuitenkin tehottomaksi yksityisen finanssipääoman suunnitteleman käyttö. Myöskään Suomen Pankin mahdollisuudet investointien ohjailuun kokonaistaloudellisen suunnittelun edellyttämällä tavalla eivät riitä. Siksi suuria pääomamassoja edustavien liikepankkien ja vakuutuslaitosten saattaminen yhteiskunnan hallintaan on välttämätöntä, eikä Jyväskylän puoluekokouksen asiasta tekemän vaatimuksen poisjättämisestä suuntaohjelmasta voida pitää perusteltuna ja siksi tämän välttämättömyyden tulee näkyä myös ohjelmassa. Taloudellista demokratiaa tuleekin kaikin käytettävissä olevin keinoin lisätä myös taloudellisessa päätöksenteossa kaikilla päätöksenteon tasoilla, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Folke Sundman, SNK. Sen jälkeen Jorma Rantanen, Etelä-Häme.

S u n d m a n , Folke (Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Olemme SNK:ssa alusta alkaen pitäneet varsin myönteisenä sitä, että Jyväskylän puoluekokouksen päätöksellä on ryhdytty toteuttamaan sosialidemokratian suunnan kaltaista ohjelmatyötä. Olimmehan jo SNK:n omassa aatekeskustelussa 70-luvun alkupuolella korostaneet juuri tämäntyyppisen strategisen ohjelmatyön käynnistämisen välttämättömyyttä. Kun on kyse työväenpuolueen pidemmän tähtäyksen toimintalinjan suunnittelusta on selvää, että toteuttamiskelpoisen vaihtoehdon hahmottaminen edellyttää varsin pitkäjänteistä ja monipuolista työtä. Nyt puoluekokoukselle esitetty asiakirja ei ole mikään lopullinen ja valmis vastaus työväenliikkeen edessä oleviin suuriin haasteisiin, mutta ensimmäiseksi askeleeksi ja keskustelun pohjaksi se hyvin sopii. Niinpä onkin lähdeittävä siitä, että tämänkaltaisesta ohjelmakoelmasta tulee pysyvä kohta tulevissa puoluekokouksissa, jotta linjaa voidaan jatkuvasti syventää ja tarkistaa tapahtuneen kehityksen edellyttämällä tavalla. Tähän käsittääkseni puoluetoimikunnan esitys ohjelmatyön kehittämisestä tähtääkin ja tässä yhteydessä rajoitunkin muutamaan sellaiseen kysymykseen, joka kuuluu ennenkaikkea jatkokäsittelyn piiriin.

Eräs kysymys on periaateohjelmamme ja sosialidemokratian suunnan keskinäissuhde. Tätä kysymystä sivuttiin jo Jyväskylässä ja erityisesti on

jäänyt mieleen toveri Sorsan viittaus silloin siihen, että »nykyisen periaateohjelman hyväksymisen jälkeen vuodesta 1952 tapahtunut kehitys ja puolueen piirissä viime vuosina käyty ideologinen keskustelu edellyttäisivät periaateohjelman saattamista erältä osin ajan tasalle.» Esityksessään sosialidemokratian suunnaksi ja ohjelmatyön kehittämiseksi puoluetoimikunta on kuitenkin päätenyt sille kannalle, että tällainen tarkistustyö on tarpeetonta.

Toveri Sundqvist vuorostaan esitti nyt omassa puheenvuorossaan perustellusti, etteivät dogmit saa muodostua aatemaailmamme perustaksi, ja että emme saa julistaa asettamiimme tavoitteita lopullisiksi ja muuttumattomiksi. Näin tulisi suhtautua myös periaateohjelmaamme. Sen olisi oltava jatkuvan arvioinnin ja keskustelun kohteena. Kun kerran suuntaohjelma merkitsee tuntuva harppausta eteenpäin puolueemme ohjelmatyön kehittämisessä, olisi nyt sopiva vaihe arvioida myös periaateohjelmamme ajankohtaisuutta ja suhdetta suuntaohjelmaan. Kyse ei voi olla puolueemme peruskatsomusten muuttamisesta. Nämä juontavat materialistiseen historiankäsitykseen perustuvasta Forssan ohjelmasta ja kiteytyvät tunnukseen: sosialismi ja kansanvalta, itsenäinen kansa ja yhteistyön maailma. Toivonkin, että ohjelmavaliokunta voisi omassa käsittelyssään lisätä ohjelmatyön kehittämistä koskevaan päätöslauselmaan kohdan, jossa velvoitettaisiin puoluetoimikuntaa tuomaan periaateohjelmakysymyksestä selvityksen seuraavalle puoluekokoukselle, jotta se sitten aikanaan voisi tehdä päätöksen puolueen periaateohjelman tarkistustyön mahdollisesta käynnistämisestä.

Strategia-käsite on kummitellut tähänastisessa suuntakeskustelussa ja sille on annettu hyvin monenlaista sisältöä. Strategiahan on klassista sotilasterminologiaa joka tarkoittaa lähinnä taistelun käymistä sodan voittamiseksi. Niin rauhanmies kuin olenkin, pidän tätä käsitettä hyvin käyttökelpoisena myös politiikan piirissä. Silloin se tarkoittaa lähinnä suunnitelmalla luokkataistelun voittamiseksi, yhteiskunnallisen kehityksen tietoista ohjaamista. Mutta kyse ei ole pelkästä käsitteestä. Jatkotyössä viimeistään vuoden -81 puoluekokoukseen mennessä on selvitettävä mm. seuraavia kysymyksiä:

On määriteltävä kunkin uudistustavoitteen yhteys asetettuihin peruspäämääriin. On arvioitava missä suhteessa kunkin uudistuksen toteutuminen merkitsee sosialististen ja demokraattisten perustavoitteiden edistämistä, miten uudistukset vaikuttavat yhteiskunnan valtarakenteisiin. On määriteltävä eri lohkojen uudistustavoitteiden keskinäinen yhteys ja tärkeysjärjestys. On määriteltävä erilaisten määrällisten ja laadullisten tavoitteiden keskinäistä yhteyttä, esimerkiksi taloudelliseen demokratiaan liittyvien uudistustavoitteiden yhteys valtiosäännön muuttamiseen, sekä toisena esimerkkinä talouspoliittisten ohjaus- ja suunnitteluvälineiden laajentamisen yhteys vallitseviin omistus- ja valtarakenteisiin. On myös hah-

moteltava periaatteellisia vaihtoehtoja talous- ja reformipolitiikalle riippuen kansantalouden kehityksestä. Yksittäisten uudistusvaatimusten riippuvuutta taloudellisista suhdanteista olisi niin ikään määriteltävä tarkemmin.

Näihin kysymyksiin nykyinen suuntaesitys ei vielä anna riittävää vastausta, ja nimenomaan tässä suhteessa suunnan kehittämisessä seuraavaan puoluekokoukseen on vielä runsaasti töitä. Keskeinen osa strategiaa on liittolaispolitiikka. On selvítettävä ketkä asettuvat suuntamme kannalle, ketkä sitä vastaan. SNK on omassa puoluekokousaloitteessaan lähtenyt siitä, että työväenliikkeen yhteistyö on periaatteellinen kysymys. Katsonne myös, että työväenliikkeen yhteistyön kiinteyttäminen on välttämätöntä, jotta maassamme vallitsevia poliittisia voimasuhteita voitaisiin ratkaisevasti muuttaa vasemmiston eduksi. Nimenomaan tämä on keskeinen lähtökohta. On totta, että SKP:n sisäinen hajaannus vaikeuttaa osaltaan yhteistyön syventämistä. Mutta miten suuresti SKP:n hajaannus vaikeuttaisi ohjelmallista yhteistyötä, sen voimme saada selville vasta yrittämällä aikaansaada tämänkaltaista yhteistoimintaa. Meidän onkin selkeästi kannanotoissamme osoitettava, ettei yhteistyön syventämisen tiellä ole meidän puoleltamme esteitä.

Yhdyn kyllä siihen kantaan, ettei voi olla kyse varsinaisen yhteisen vaaliohjelman laatimisesta kommunistien kanssa, vaan on kysymys yhteisten poliittisten tavoitteiden kokonaisvaltaisesta suunnittelusta.

Esitän, että työväenliikkeen yhteistyötä koskeva kohta suunnassa kirjoitettaisiin seuraavaan muotoon:

»Työväenluokan ja muun vähävaraisen kansan etujen mukaisen uudistuspolitiikan toteuttaminen edellyttää koko työväenliikkeen kiinteää yhteistyötä. Vain laajenevan vasemmiston yhteistyön kautta, voidaan edistää myös sitä sosialistista yhteiskuntamuutosta, jota periaateohjelmassamme ja tässä ohjelmassa on hahmotettu. Tältä pohjalta puolue on valmis suunnitelmallisesti sopimaan SKP:n ja SKDL:n kanssa niistä uudistustavoitteista, joiden puolesta pyritään yhteisesti toimimaan yhteiskuntapolitiikan eri osa-alueilla. Yhteistyön tarkoituksena ei saa olla kummankaan osapuolen aatteellisen tai järjestöllisen itsenäisyyden vaarantaminen.»

P u h e e n j o h t a j a : Jorma Rantanen Etelä-Häme, ja hänen jälkeensä Juha Hämäläinen Pohjois-Karjala.

Onko Jorma Rantanen paikalla? Ei hänen puheenvuoronsa näin ollen raukeaa. Juha Hämäläinen.

H ä m ä l ä i n e n Juha (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja, Jyväskylän puoluekokous edellytti 1975, että puolueen ohjelmatyötä jatkettaessa on etsittävä vastausta mm. seuraaviin kysymyksiin: taloudellisen kasvupolitiikan tulevaisuus erilaisten rajoittavien tekijöitten valossa,

— luonnonvarojen tasapainoinen ja ympäristöä suojeleva käyttö. Näiden kysymysten osalta on todettava, että puolueitoimikunnan vastaus ei ole tyydyttävä. Kysymystä luonnonvarojen riittävydestä ei ole analysoitu kovinkaan syvällisesti ja mm. tästä syystä ovat ns. laman synty ja syyt myöskin jääneet puutteellisesti kuvatuiksi.

Ohjelmassa esitetty sinänsä oikea tavoite, jatkuva ja tasainen taloudellinen kasvu on perustettu horjuvalle pohjalle. Sitä paitsi ohjelmassa esitetään taloudelliselle kasvulle ja sitä myöten monien tavoitteiden toteutumiselle senkaltaisia reunaehtoja, että niihin uskoakseen on oltava todellinen optimisti. Tavoiteohjelma on tietysti tavoiteohjelma, mutta puolueen piirissä olisi joka tapauksessa välttämätöntä aloittaa viipymättä keskustelu ja opintotoiminta kansainvälisistä kysymyksistä mm. uudesta kansainvälisestä talousjärjestyksestä. Tästähän Eiran sos.dem. yhdistys on tehnyt puoluekokousaloitteen, johon on syytä yhtyä. Sillä kuten aloitteessa todetaan, valmistautumattomuus edessä väistämättä oleviin muutoksiin tuo mukanaan vain pelkoa ja taantumuksellisia reaktioita.

Alussa mainittuun toiseen kysymykseen suunta-asiakirja pyrkii vastamaan mm. luvussa: Asuminen, yhdyskunta ja ympäristö, johon on sisällytetty oma kohtansa, ympäristöpolitiikka. Ohjelmatyön tavoitteet muistaten tuntuu aika masentavalta, että puolue, jolla pitkään on ollut johtava rooli maamme ympäristöpolitiikassa mm. ensimmäinen ja vieläkin ainoa täydellinen alan ohjelma, katsoo ympäristöpolitiikan lähinnä yhdeksi kapeaksi yhteiskuntapolitiikan sektoriksi ja rinnastaa sen samanarvoiseksi esim. maaseudun suunnittelun ja rakentamisen kanssa. Toki ohjelmassa on luonnosvaiheen jälkeen yritetty tarkastella ympäristökysymyksiä myöskin jonkinlaisella läpäisyperiaatteella, mutta jälkikäteen tehtynä tämä ei luonnollisestikaan ole voinut täysin onnistua.

Ympäristöpolitiikalle esitetyt tavoitteet suuntaohjelmassa ovat sinänsä hyviä ja keskeisiä. Kuitenkaan niiden tarkkuustaso ei ole likikään samaa luokkaa kuin monen muun asiakokonaisuuden kohdalla. Ohjelmassa ei nyt ole mainittu halaistua sanaa esim. alkuperäisen luonnon suojelusta, joka sentään viime aikoina on ollut ja tulee olemaan ympäristöpolitiikan kiireisesti ratkaistavia kysymyksiä. Yksi tärkeä periaatteellinen kysymys tavoitteistosta myöskin puuttuu; oikeus hyvään ympäristöön on kirjattava niihin perusoikeuksiin kuuluvaksi, jotka perustuslakia uudistettaessa on siihen lisättävä. Hyvän ympäristön turvaamiseen kuuluvat luonnollisesti myöskin jokamiehen oikeudet. Miten keskeisellä tavalla monen tavoitteen toteuttaminen on riippuvainen valtiosäännön uudistamisesta, käy hyvin ilmi myöskin ympäristöpolitiikan kohdalla. Maankäytön yleisen edun mukainen suunnittelu ja pyrkimys hyvään ympäristöön kaatuvat järjestään kysymykseen maanomistajille maksettavista korvauksista ja tuohon yhteen kuudesosaan.

Eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien kohdalla on käsitelty mm. tuo-

mioistuinjärjestelmän ja hallintovallan välistä suhdetta. Siinä todetaan; »parlamentarisen ja kansanvaltaisen valvonnan ja vastuun piirissä olevia hallinnon tehtäviä ei saa siirtää tuomioistuimille». Jo olemassa olevat vääristymät, esim. vesituomioistuimet käyttävät lähes yksinomaan selvää hallintovaltaa, huomioon ottaen tulisi ohjelman sanat »piirissä olevia» korjata muotoon »piiriin kuuluvia».

Kysymys vaalijärjestelmän uudistamisesta pitkiin listoihin perustuvaksi on kiintoisa. Uudistus on kuitenkin perusteltu vain, jos samalla huolehditaan siitä, että itse ehdokasasettelussa kaikkien puolueen jäsenten tasavertaiset oikeudet toteutuvat.

Lopuksi aluehallinnon uudistuksesta. Hallituksessa on päästy tästä tärkeästä ja kiireellisestä tehtävästä periaatteelliseen sopimukseen keskustapuolueen kanssa. Tällöin on luonnollisesti jouduttu tekemään kompromisseja, mutta miksi on pitänyt tehdä kompromissi juuri suunnittelun kohdalla. Suunnittelu, sosialismiin vielä pyrkivänkin yhteiskunnan keskeisiä keinoja, aiotaan nyt uhrata, jopa lääninhallitukselle tällä hetkellä kuuluvat suunnittelutehtävät aiotaan siirtää erilliselle demokratisoituun lääninhallintoon vain löyhästi kuuluvalla suunnittelukuntainliitolle, jonka päättävissä elimissä alueen todelliset poliittiset voimasuhteet, kuntauudistuksista huolimattakaan, tuskin voivat toteutua. Jos väliportaan hallintoa todella aiotaan kansanvaltaistaa, on suunnittelu ensimmäinen tehtäväkokoisuus, joka on demokratisoitava, samalla kun huolehditaan siitä, että myöskin taloudellista päätäntävaltaa siirretään yhä lähemmäs kansalaisia. Kiitoksia (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Anna-Liisa Ström Uusimaa ja hänen jälkeensä sitten tulee viimeinen puheenvuoro Veikko Aalto.

S t r ö m , Anna-Liisa (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajat! Sosialidemokratian suunta-ohjelmaluonnoksessa todetaan, että lainsäädännön ja sopimuspolitiikan avulla työelämää uudistettaessa ay-liikkeen ja sosialidemokraattisen työväenliikkeen on oltava kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään. Samaten todetaan, että tuotantoelämän kehitys on johtanut mm. uusien matalapalkkaryhmien syntyyn. Sopimustoiminnassa on ajaututtu epäsolidaariseen palkkapolitiikan toteuttamiseen. Erikoisesti naisvaltaisten liittojen palkkaratkaisut matalapalkkojen osalta ovat jääneet aina jälkeen sekä tai prosenttilinjaa käytettäessä.

SAK:n järjestäytymisalueella matalapalkkaisten työntekijöitten määrä kasvaa eri liitoissa ja toisaalta kuten, esim. KTV:hen liittyy uusia erilaisten ammattialojen matalapalkkaryhmiä, jotka tulisi huomioida sopimuksia tehtäessä.

Mielestäni sosialidemokraattisen puolueen on selvästi ja johdonmukaisesti tuettava SAK:n palkkapolitiisessa ohjelmassa omaksuttuja peri-

aatteita. Solidaarisen palkkapolitiikan ja erillisen matalapalkkapolitiikan toteuttamisessa.

Kun palkkarakenteiden muuttuminen pienipalkkaisille edullisemmaksi on työelämän uudistamiseen liittyvä olennainen ellei kaikkein olennaisin tehtävä, esitän, että myös suunta-ohjelmaan kirjattaisiin solidaarisen ja matalapalkkapolitiikan periaatteet.

Esitän sosialidemokraattien Suunta-ohjelman sivulle 41, ennen yritys- ja virastodemokratia-kappaletta lisättäväksi kappaleen tulopolitiikka, jonka teksti on seuraava:

»Sosiaalipolitiikan tuloja tasoittavien keinojen lisäksi tulopolitiikassa on käytettävä määrätietoisesti solidaarista palkkapolitiikkaa ja matalapalkkaryhmien palkkauksellista asemaa korjaavaa matalapalkkapolitiikkaa. Sosialidemokraattinen puolue tukee ammattiyhdistysliikkeen pyrkimyksiä solidaarisen palkkapolitiikan toteuttamisessa (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Tämä olikin sitten viimeinen puheenvuoro tähän kohtaan. Veikko Aalto onkin jo aikaisemmin tästä puhunut, joten tämä oli erheellinen puheenvuoropyyntö.

Evästyskeskustelu ohjelmavaliokuntaan menevistä esityksistä n:ot 8—22 on näin päätynyt ja tämä **käyty keskustelu käytettyine esityksineen lähetetään ohjelmavaliokunnan käsiteltäväksi.**

Esitykset not 8—22 niihin tehtyine esityksineen lähetettiin ohjelmavaliokuntaan.

Laki- ja hallintoasiain valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 23—30,33 ja 34).

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen ryhdymme käsittelemään laki- ja hallintovaliokuntaan meneviä aloitteita n:ot 23—35.

Tähän valiokuntaan on esitetty myös esitykset n:ot 31, 32 ja 35, jotka kuuluvat oikeastaan asuntopoliittiseen valiokuntaan.

Esitän, että esitykset 31,32 ja 35 käsitellään laki- ja hallintoasiain valiokunnan sijasta asuntopoliittisessa valiokunnassa. Näin voidaan menetellä.

Menetellään.

Esitykset n:ot 31, 32 ja 35 päätettiin käsitellä laki- ja hallintoasiain valiokuntaan tapahtuvan evästyksen sijasta asuntopoliittiseen valiokuntaan tapahtuvan evästyskeskustelun yhteydessä.

Puheenjohtaja: Ilmoitan, että meillä on käyttämättä yli 60 puheenvuoroa, ja jokainen kokousedustaja voi vilkaista kelloansa ja tehdä johtopäätöksensä, almanakkaakin voi kyllä myöskin katsoa. Ja nyt meidän on kyllä pakko rajoittaa puheaikaa. **Puheenvuorot rajoitetaan tästä lähtien 5 minuuttiin.**

Rajoitettiin.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa viiteen minuuttiin.

Puheenjohtaja: Tähän laki- ja hallintoasiain esityksiin on pyydetty vain yksi puheenvuoro. Martti Karjala Uusimaa. Ja muistutan siis vielä, että nyt on puheaika rajoitettu 5 minuuttiin.

Karjala, Matti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tässä koskettelen vain lyhyesti kahta tärkeää aloitetta. N:o 24: Eduskunnan ja kansanedustajien työn ensiarvoisuuden tunnustaminen. Sosiaalidemokraattinen työväenliike on kansanvaltainen liike. Demokratian laajentaminen on hyvin tärkeää. Näin ollen luottamusmiesten aseman turvaaminen ja työolojen kehittäminen, tässä tapauksessa kansanedustajan työn kehittäminen on siinä merkityksellistä. Muidenkaan kansanvaltaisten puolueiden kannattajakunnan edun mukaista ei ole säilyttää nykyjärjestelmää, ja oikeat toimintamuodot luomalla voisi olla, uskon siihen mahdollisuudet edetä tässä kysymyksessä.

Toinen asia oli pitkien listojen vaalijärjestelmään siirtyminen. (Aloitte 25) Edustamani puolueosasto Viherlaakson Sosialidemokraatit r.y. teki tästä aloitteen ja tämä otettiin »Suunta»-asiakirjan toisessa vaiheessa sen erääksi osaksi. Puoluesihteri viittasi tähän omassa puheenvuorossaan. Tästä käytiin syksyllä pitkä keskustelu puoluelehdessämme. Siinä esitettiin asiassa sekä negatiivisia että positiivisia puolia. Eräitä keskeisiä puoltavia seikkoja tässä tähän järjestelmään siirtymisen muodoista. Nykyinen järjestelmä suosii yksilöä, suosii rahaa. Sen lisäksi kansanedustajalla ei ole halua pitää kiinteää yhteyttä jäsenkuntaan. Kansanedustajat hakevat kannatusta rahan ja julkisuuden keinoin käyttämällä porvarien tiedotusvälineitä hyväkseen. Uuteen järjestelmään siirtyminen toisi mukanaan sen, että mikäli muuten ei päästä vaalirahoituksessa parempaan käytäntöön, niin tämä järjestelmä auttaisi tässä yhteydessä. Toinen tekijä on, että jäsenistö todella tuntisi vaikuttavansa puolueessamme tärkeisiin asioihin. Viittaan tässä toisaalta siihen, että nyt ei ole kysymyksessä aikaisemmin käytössä olleet kolmen listan järjestelmä, vaan koko pitkä listajärjestelmä. Eikä siihen näin ollen liity niitä ikäviä epädemokraattisia piirteitä. Eipä tästä enempää. Kiitoksia paljon.

Puheenjohtaja: Muita puheenvuoroja ei tähän laki- ja hallintoasiainvaliokunnan asioihin ollut, joten laki- ja hallintoasiainvaliokuntaan menevät esitykset n:ot 23—30, 33 ja 34 on näin käsitelty. **Esitykset evästyksineen iähetetään laki- ja hallintovaliokuntaan.**

Esitykset n:ot 23—30, 33 ja 34 lähetettiin laki- ja hallintoasiain valiokuntaan.

Elinkeino- ja aluepoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 36—46).

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen ryhdymme käsittelemään elinkeino- ja aluepoliittisen valiokunnan esityksiä. Ja tässä kohden pyydän kokousedustajia huomioimaan, että tästä esityskirjan sisällysluettelosta puuttuvat, niin kuin havaitsette, numerot 41—46. Siinähan hypätään suoraan 40:stä 47:ään. Nämä esitykset ovat kyllä itse tuossa esityskirjassa, niille kuuluvilla sivuilla 98—103, sieltä ne löytyvät, mutta tästä sisällysluettelosta puuttuvat.

Ja vielä eräs virhe. Esitykseen no 37 on taittamisvaiheessa päässyt eräitä virheitä ja meidän on ne nyt oikaistava pöytäkirjaa varten ja tätä varten annankin puheenvuoron sihteerille.

A b e r g , Martti (sihteri): Toveri puheenjohtaja. Puoluekokoukselle lähetettyjen esitysten painatuksen jälkeen on puoluetoimistoon tullut oikaisu Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton aloitteeseen »Merenkulkupoliittinen ohjelma». Tämä on aloite n:o 37. Korjaukset ja lisäykset, jotka pyydämme puoluekokousedustajia ottamaan huomioon asian käsittelyssä ovat seuraavat:

Suomenkielinen teksti

Oikaisu sivulle 85 viimeinen rivi »2000» pitää olla »20 000»

Oikaisu sivulle 87 3. ja 4. kappaleen väliin:

»Suomen Ruotsalainen Työväenliitto vaatii, että valtiovalta laatii lainsäädännön, joka estää suomalaisten yritysten pääomien sijoittamista sellaisiin varustamoihin, jotka harjoittavat merenkulkua mukavuuslippualuksilla.»

Oikaisu sivulle 92, kohta 7. Toinen kappale kuuluu kohta 8. alle.

Ruotsinkieliseen tekstiin tehdään oikaisu sivulle 78, 6. ja 7. kappaleen väliin siis tuo vastaava muutos joka tuli jo suomalaiseen tekstiin ja oikaisu sivulle 83 viimeisen kappaleen pitää kuulua 8. otsikon alle.

Puheenjohtaja: Tämä tuli selväksi. Aloitamme keskustelun elinkeino- ja aluepoliittisen valiokunnan asioista. Tähän on pyydetty kaikkiaan 14 puheenvuoroa. Ensimmäinen puheenvuoro Sven-Erik Nylund, Suomen Ruotsalainen Työväenliitto ja hänen jälkeensä Jussi Tiira (Etelä-Häme).

N y l u n d , Sven-Erik (Ruotsalainen Työväenliitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluetoverit. Sosialidemokraattisella puolueella ei toistaiseksi ole ollut varsinaista merenkulkupoliittista ohjelmaa. Merenkulkua on sivuttu vain muutamilla lauseilla muissa ohjelmissa mm. liikennepoliittisessa ohjelmassa. Suomen suurimman puolueen toiminnan tulee kuitenkin kattaa yhteiskunnan kaikki osa-alueet. Ja tämän takia Suomen Ruotsalainen Työväenliiton aloite puoluekokoukselle aloite n:o 37 'Merenkulkupoliittinen ohjelma» on vastaanotettava tyydytyksellä ja myönteisessä hengessä, niin kuin puoluetoimikuntakin on tehnyt.

Olen myöskin iloinen siitä, että itse merimiehenä ja 16 vuotta merellä

olleena saan esittää Ruotsalaisen Työväenliiton aloitetta, joka on ilmeisesti ensimmäinen lajissaan Suomessa. Ammatin erikoisluonteen vuoksi merimiehillä on vaikeuksia osallistua jokapäiväiseen poliittiseen elämään samoilla ehdoilla kuin muut kansalaiset. Sosialidemokraattinen puolue on kuitenkin aina pitänyt yhteyttä merimiehiin heidän ammattijärjestöjensä kautta. Puolueessa on myös entisiä merimiehiä, merimiesten sukulaisia ja jälkeläisiä, jotka voisivat enemmän kuin tähän asti työskennellä merimiesten hyväksi, koska he tuntevat parhaiten merimiesten ongelmat. Etenkin sen jälkeen kun puolue on ottanut kantaa merenkulkupoliittisiin kysymyksiin. On kuitenkin myöskin tärkeää, että parannetaan merimiesten omat mahdollisuudet osallistua politiikan, oman asian ja yhteiskunnan vuoksi.

Puolueen kansanedustajat ovat kyllä tähänkin asti puolustaneet merimiesten näkemyksiä heitä koskevassa lainsäädäntötyössä ja tuloksiakin on saavutettu. 70-luvulta voin mainita mm. merimiespalvelua ja opintotoimintaa koskeva lainsäädäntö, merimiesten asuntoasetus, ulkomaan liikenteen työaikalaki, vuosilomalaki ja viimeksi merimieslaki.

Toisaalta on ehkä merenkulun taloutta koskevat lainsäädäntötoimet jätetty liiaksi merenkulkualan työnantajapiirien ja porvaripuolueiden asiaksi. Aivan lähitulevaisuudessa on otettava kantaa niin kutsuttuun mukavuuslippukysymykseen. Suomen valtiovallan tulee estää lainsäädännöllä suomalaisen pääoman siirtoa varustamoihin, jotka harjoittavat merenkulkua aluksilla, jotka purjehtivat mukavuuslippujen alla. Koko mukavuuslippujärjestelmää vastaan käyty taistelu on toistaiseksi hoidettu yksinomaan merenkulkijoiden ammattijärjestöistä käsin sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla. Järjestelmä on sinänsä luotu verenkiertojärjestelmäksi ja tähdätty ammattiyhdistystoimintaa vastaan.

Myös valtiovallan tulee asettua merenkulkijoiden puolelle tässä taistelussa ja tässä kysymyksessä on myöskin puolueellamme suuri merkitys. Suomen tulee kansainvälisissä järjestöissä tukea sellaisia järjestelyjä jotka tähtäävät nk. mukavuuslippujärjestelmän lopettamiseen. Mukavuuslippualusten pääsy Suomen satamiin on estettävä, koska ei voi olla kansalaisten edun mukaista, että Suomen rannikkovesillä liikkuu aluksia, jotka eivät täytä kansainvälisiä meriturvallisuusnormeja ja henkilökunnan pätevyyden tai lukumäärän suhteen. Meillä ei ole varaa öljykatastrofeihin Itämeren alueelle ja mukavuuslippualukset lisäävät näitä riskejä huomattavasti.

Toisaalta tulee myös merimiesverouudistuksessa huomioida merimiesten erikoisasema verrattuna maissa oleviin. Parempana vaihtoehtona kuin suomalaisten alusten siirtymistä kokonaan vieraiden lippujen alle ja niin valtion kuin kunnan verotulojen merimiesten osalta kokonaan tyrehtyvän näen sen, että suomalaisten merimiesten verotus suomalaisissa aluksissa ansaitsemasta merimiestulosta on kohtuullinen, ottaen huomioon ammatin erikoisluonteiset olosuhteet, kuten muissa Pohjoismaissa on

tehty. Merimiesverotulo on elinehto monelle rannikko- ja saaristokunnalle.

Edellä esitetyin hajahuomautuksin esitän, että puoluekokous hyväksyisi aloitteen n:o 37 Merenkulkupoliittinen ohjelma sellaisenaan puolueen Merenkulkupoliittiseksi ohjelmaksi ja ohjenuoraksi merenkulkupoliittisessa kysymyksessä, ja että puoluetoimikunta asettaa asiantuntijailemisen, joka seuraa asian kehittämistä ja laatii muutosesityksiä ohjelmaan seuraavaan puoluekokoukseen (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Jussi Tiira ja hänen jälkeensä Risto Tainio Pohjois-Häme.

Tiira, Jussi (Etelä-Hämeen piiri): Puheenjohtaja, Hyvät puolueveljet. Maassamme viime vuosikymmenen lopulla aloitettu voimakkaasti kehitysaluepainotteinen aluepolitiikka on ollut lähtökohdiltaan oikeudenmukaista. Tuolloin tiedostettujen alueellisten epäkohtien korjaamiseen tähtäävää. Tältä pohjalta on arvioitava sitä tukea jota me sosialidemokraatit olemme kehitysaluepainotteiselle ja aluepolitiikalle antaneet. Aluepolitiikan keinot ovat vahvistuneet samoin aluepolitiikan hoitamiseen käytettävät rahavarat ovat kasvaneet. Aluepolitiikka on ryhtynyt puremaan. Aluepolitiikan keinoin on luotu suuri määrä työpaikkoja. Lainmukaiselle kehitysalueille. Tämä on hyvä asia.

Tässä yhteydessä on kuitenkin muistettava, että aluepolitiittinen lainsäädäntö alunalkaen luotiin ja vietiin läpi eduskunnassa aikana jolloin taloudelliset suhdanteet olivat toiset kuin tänä päivänä. Ja näyttivät kehittyvän jatkuvasti suotuisaan suuntaan. Tuolloin myöskin edellytettiin että Helsingin seudun teollisuutta tulee osittain toisaalta siirtymään toisaalta toteuttamaan laajennuksiaan tarjottavien taloudellisten etujen houkuttelevana kehitysalueilla. Samoin oletettiin että Helsingin seudun teollisuus tulisi käyttämään hyväkseen hyvät sijaintitaloudelliset edellytykset omaavaa väli-Suomen aluetta.

Kumpikaan näistä olettamuksista ei ole toteutunut. Sensijaan esim. Hämeen-läänin yrityksistä on kymmenvuotiskaudella suorittanut investointeja lainmukaisille kehitysalueille yhteensä 64 yritystä. Kun näistä yrityksistä melkoinen osa on suorittanut ainoastaan muutaman kymmenen kilometrin siirron yli lainmukaisen kehitysalueen rajan saadakseen tukea yhteiskunnan varoista, on tilannetta pidettävä erittäin outona.

Ainakaan sosialidemokraatit eivät voi pitää järkevänä nykytilannetta jossa yrityksen johto päättää käyttää taloudellisesti hyväkseen yhteiskunnan tukimuotoja (saadakseen) samalla jättäen käyttämättä yhteiskunnan jo rahoittaman yhdyskunnan perusrakenteen. Taloudellisten tekijöiden lisäksi näissä siirroissa on otettava huomioon myös inhimilliset tekijät. Yrityksen työntekijöillä on kaksi vaihtoehtoa joko lähteä mukaan tai jäädä työttömäksi. Jokainen kohdaltaan tietää mitä merkitsee nopeasti tapahtuva asunnon jättäminen uuden etsiminen toveri- ja ystävyysuhteiden kat-

keaminen ja niin edespäin. Monet meistä tietävät myöskin toisen vaihtoehdon työttömyyden seuraukset. Tämän kaltaiseen yhteiskunnan rahoil-la spekulointiin eivät sosialidemokraatit jatkossa saa antaa tukeaan.

Maassamme eletään parhaillaan ja vielä kauankaikaa läntisen suhdannekehityksen aallonpohjaa. Omassa maassamme esim. väli-Suomen ja etelä-Suomen alueella on paljon vajaakäyttöistä tuotantokapasiteettia. Kansantaloudellisesti ensisijaista on saada tämä vajaa kapasiteetti tuot-tavaan käytäntöön tämän päivän tosiasia on etteivät teollisuuden vaikeu-det keskity eduskunnan säätämän lain mukaisen kehitysaluerajan pohjois-puolelle. Eteläisessä Suomessa on myöskin suuria yrityksiä taloudellisis-sa vaikeuksissa. Viittaen tässä yhteydessä ainoastaan Hämeen osalta hä-mäläisen lasiteollisuuden ja Finlaysonin ongelmiin, myöskin tämänkal-taisten etelä-Suomessa ilmenevien ongelmien ratkaisuun täytyy löytyä lääkkeitä. Ne eivät saa loppua siinä vaiheessa kun siirrytään kehitysaluera-jan eteläpuolelle. Kehitysaluepolitiikan rajoittajana toimivat etelä- ja väli-Suomen maakuntien ihmiset. Esim. Kanta-Häme on noin 150.000 asuk-kaan maakunta ja tästä maakunnasta siirtyy vuosittain 80.—100.000.000 mk muiden maakuntien kehittämiseen. Tämän maakunnan ihmisten tu-lotaso veroäyriin mitattuna on alle maan keskiarvojen. Tilanne on saman-lainen muillakin väli-Suomen talousalueilla.

Tällaisia tulonsiirtoja eivät voi sosialidemokraatit jatkuvasti tukea. Ny-kyisten aluepoliittisten lakien voimassaolon jatkamisesta ensi vuoden lop-puun saakka on sovittu. Yksi asia on selvä, viimeistään tuossa vaiheessa on säädettävä sellaiset aluepoliittiset lait, jotka ottavat huomioon järke-vät, kansantaloudelliset näkökohdat ja samalla myöskin väli-Suomen ja eteläisen Suomen ihmisten kohtuulliset tarpeet ja toiveet. Henkilökohtai-sesti uskon, että puolueemme pystyy löytämään aluepolitiikalleen sellai-sen sisällön, joka on oikeudenmukainen, kohtuullinen ja tasapuolinen kaikkien talousalueiden ja niiden ihmisten kannalta sekä samalla sociali-demokraattisten periaatteiden mukainen.

P u h e e n j o h t a j a : Risto Tainio Pohjois-Häme ja hänen jälkeensä Helena Tiuraniemi Lappi.

T a i n i o , Risto (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät toverit! Valtakunnan eri osa-alueiden tasapuolisen kehittämisen vaatimus on viime aikoina ollut vahvasti esillä niin meillä kuin monissa muissakin maissa. Erot alueellisessa kehittyneisyydessä ovat meilläkin kiistattomat. Ongelma on todellinen ja vakava. Keinojen löytäminen asian hoitamiseksi on vain osoittautunut vaikeaksi. Ja miksei se olisi vaikea meillä, kun se on vaikea monissa luonnonoloiltaan helpommissa ja taloudeltaan vahvem-missa maissa.

Nyt kai voimme todeta, että harjoitetulla aluepolitiikalla on kiistatto-masti saavutettu tuloksia. Erot maakuntien kehittyneisyydessä ovat pie-

nenemään päin. Samalla kun hyväksymme tavoitteet, ja myönnämme saavutetut tulokset emme kuitenkaan voi sulkea silmiämme siltä, että täytetyt keinot eivät aina ole olleet oikeita. Saavutetun kehityksen hinta on joskus liian korkea tai suorastaan väärä. Kehityksen tasoittamiseksi asetetut tahalliset haitat eivät näytä myöskään läheskään aina kohdistuneen ainoastaan tai edes pääasiallisesti sinne minne ne on tarkoitettu, nimittäin pääkaupunkiseudulle. Tuntuu hieman siltä, että harjoitettu politiikka on ollut niin menestyksellistä, että meillä nyt tosiasiallisesti on enemmän kehitysalueita kuin tähän toimintaan ryhdyttäessä.

Viime aikoina on liian usein viitattu siihen, että nykyisiä aluelakeja pyrittäisiin sellaisenaan ajanpuutteen vuoksi jatkamaan. Jos näin onnettomasti todella kävisi, ei käsittääkseni ole niinkään kysymys ajan kuin halun puutteesta kenties neuvojen puutteesta. Tällaiseen tilaan ei meillä ole varaa ajautua. Menetelmiä aluepolitiikan hoitamiseksi on syytä uudistaa. Nykyisen systeemin vallitessa tuntuu kuitenkin siltä, että maksajat alkavat käydä vähiin.

Aluepolitiikan ydinkysymyksiin kuuluu työnsaannin turvaaminen. On pyritty lisäämään työpaikkoja kehitysalueille aivan kuten pitääkin. Liian usein on kuitenkin käynyt niin, että on vain siirretty olemassa olevia työpaikkoja melkoisin yhteiskunnallisin kustannuksin alueelta toiselle. Yritykset ovat siirtyneet yhteiskunnan tarjoamien etujen turvin ja tulevat kenties toimeen vain jatkuvan tuen avulla. Siirtymisessä on lisäksi muutenkin usein keinottelumieltä. Kuitenkin meidän tulisi lähteä siitä, että yhteiskunnan tuen avulla tapahtuvien siirtymisten täytyisi luoda nimenomaan uusia työpaikkoja. Käytännössä siis talouspoliittisten toimenpiteiden tulisi toisaalta houkutella perustamaan uusia työpaikkoja ja toisaalta tukea myös vanhojen työpaikkojen säilymistä. Olemassa olevien yritysten toimintaa edellytyksiä. Tämä on tärkeätä myös taloudellisen kasvun aikaansaamiseksi. Eihän nykyinen nollakasvun aika voi toivottavasti kestää loputtomiin. Saatamme kuitenkin olla tilanteessa, jossa yritystoimintaa joudutaan tukemaan yhteiskunnan toimesta. Tukemisessa olisi kuitenkin pyrittävä siirtymään satunnaisten avustusten sijasta selvemmin lainoituslinjalle. Näin järjestelmä tuntuisi myös saavan entistä enemmän ryhtiä.

Käytetty vyöhykejako on monintavoin osoittautunut hankalaksi jopa kohtuuttomaksi järjestelyksi. Tarjotut edut ovat saattaneet jakautua alueellisestikin kyseenalaisella tavalla ja sen ohella järjestelmä aiheuttaa vyöhykkeiden ulkopuolelle jääneille alueille, etenkin rajan läheisyydessä kohtuutonta haittaa. Koska puolueiden väliset erimielisyydet vyöhykejako- ja kasvupisteajattelussa näyttävät tänään ylitsepääsemättömiltä, olisi pyrittävä siihen, että rajat tarpeen mukaan tarkistettaisiin ja rajan jyrkkyys pehmenettäisiin sopivin toimenpitein. Tämän ei pitäisi olla mitenkään vaikea toimenpide, tuntuu vain siltä ettei siihen ole ollut halua tai viitseliäisyyttä.

Aluepolitiikkamme tulisi olla kokonaisvaltaista ja koko maan kattavaa. Sen tulisi tukea terveen yhteiskuntarakenteen muodostumista, kohtuullisesti toteutettavaa kuntauudistusta ja unohtamatta kuitenkin haja-asutusalueiden peruspalveluiden turvaamista.

Aluepoliittisilla keinoilla on usein vedetty esille myös sijainninohjaus. On kuitenkin syytä todeta, että taloudellisen laman lääkkeiksi siitä ei ole alkuunkaan. Siltä varalta, että sillä yritystoimintaa varten tulisi vastaisuudessa olemaan merkitystä, tulisi valtion nyt itse näyttää esimerkkiä sijoittamalla uusia laitoksiaan ja yrityksiään järkevämmiin kuin tähän saakka. Toistaiseksi valtion omassa toiminnassa näyttämä esimerkki ei ole rohkaiseva.

Edellä esittämiini viitaten esitän, että puolueuuevosto ja puoluetoimikunta velvoitettaisiin toimimaan siten, että aluelakeja tullaan uudistamaan kokonaisvaltaisiksi ja koko maan kattaviksi ja siinä yhteydessä kehitysalueiden vyöhykerajoja, mikäli niistä edelleen joudutaan pitämään kiinni, pehmennetään ja että aluepoliittisen neuvottelukunnan jäsenten valintaperusteet muutetaan koko maan kannalta tasapuolisiksi ja että puolueemme valitsee siihen jäsenet ja varajäsenet tasapuolisesti maan eri alueilta.

Puheenjohtaja: Helena Tiuraniemi Lappi, ja hänen jälkeensä Veikko Kilpilampi Mikkeli.

Tiuraniemi, Helena (Lapin piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät Toverit! Meillä Lapin sosiaalidemokraateilla on se käsitys, että sosiaalidemokraattinen puolue on kaikissa toiminnoissaan aina pitänyt lähtökohtanaan heikointa rengasta yhteiskunnassa. Olipa kyseessä sitten yksityinen ihminen, luokka, yhteiskunnallisen toiminnan osa-alue, taikka maantieteellinen, heikkoon ja syrjittyyn asemaan joutunut alue. Oli ilahduttavaa että Jyväskylän kokouksessa kolme vuotta sitten sisäpoliittisessa julkilausumassa puututtiin myös maamme tasapainoisen alueellisen kehittämisen keskeiseen merkitykseen.

Maamme taloudellinen tilanne tällä hetkellä on vielä vakavampi kuin kolme vuotta sitten. Työttömyys on kohdannut nyt myöskin ruuhka-Suomen työläistovereita. Mutta tässäkin tilanteessa tulee meidän sosiaalidemokraattien huomata että työttömyyskään ei kohtaa suomalaista tasavertoisella tavalla. Kun keskimääräinen työttömyys maassamme on noussut, on työttömyys kuitenkin suhteellisestikin eniten kasvanut maansyrjäalueilla. Se, mikä meillä Lapissa jo vuosikymmenen on ollut pysyvä tila, on nyt kohdannut kehittyneiden alueiden väestöä.

Hyvät toverit. Kyllin vakavia ja voimakkaita sanoja ei löydy kuvaamaan sitä sosiaalista ja yhteiskunnallista tilannetta, joka Lapissa on kovaa todellisuutta joka viidennelle työikäiselle, ja tätä kautta lähes jokaiselle ruokakunnalle länissä. Lapissa on vain pieni ryhmä etuoikeutettuja jota tämä

yhteiskuntamme sairaudentila ei nyt ole koskettanut. Työttömyydestä puhuttaessa lähes jokainen meistä Lapin ihmisistä on asiantuntija. Lappi on luovuttanut kymmenen vuoden kuluessa viidesosan väestöstään Ruotsille. Tämä maa puhumattakaan omasta Lapin maakunnasta ei ole kyennyt uusista ikäluokista vastaanottamaan kuin murto-osan. Tämä ei ole tervettä enempää maakunnallisella kuin kansallisella tasollakaan, ei nyt eikä tulevaisuuden kannalta. Sosialidemokraattisen puolueen ylimmän päättäntäelimien on syytä vakavasti puuttua maamme epätasapainoisen kehityksen ilmiöihin.

Taloudellisenkin laman aikana on maassa kuuluttava voimakas alueellisen kehityksen taspainottamisen vaatimus. Hämmästyksellä olemme me Lapin sosialidemokraatit kuunnelleet eduskuntaryhmämme äänenpajonoja. Niin heikkoa kuin aluepolitiikka maassamme onkin, ei toki vyöhykejaon poistaminen tilannetta mitenkään paranna. Päinvastoin keskustapuolue on ainakin Lapissa saanut eduskuntaryhmämme kannanotoista oivan poliittisen keppihevosen. Nykyiset kehitysaluelait sitäpaitsi antavat mahdollisuuden tukea myös kehitysalueiksi luokiteltujen alueiden ulkopuolellakin olevia tukea tarvitsevia pisteitä.

Hyvät Toverit! Esitämme että tämän kokouksen sisäpoliittisessa julkilausumassa jatketaan Jyväskylän kokouksen esittämien kantojen edelleenkehittelyä aluepoliittisissa kysymyksissä. Tähän kuuluu yhtälailla uudistettava vaatimus tehokkaan sijainninohjauksen aikaansaamisesta kuin investointien luvanvaraisuudesta.

Kun syrjäalueiden perusteellisuus rakentuu valtion yhtiöiden toiminnan varaan, on yhtä lailla valtion yhtiöille asetettava vaatimus sekä vastuullisesta työvoimanäkökohdat huomioon ottavista rationalisoinneista, edelleen työllisyysnäkökohdat huomioon ottavasta tuotanto- ja tuotekehittelystä.

Tästä voisi mainita esimerkkinä Valmetin, joka on innoton tulemaan Lappiin, vaikka kyseessä on sekä Valmetille sovelias että Lapin oloissa luonteva ja myös taloudellisesti kannattava tuotannonala, tarkoitan moottorikelkkojen valmistusta.

Edelleen kun puhutaan aluepolitiikasta syrjäalueiden näkökulmasta, on peruselinkeinojen merkitystä syytä korostaa. Peruselinkeinojen varaan rakentuva teollisuus on meidän maassamme yleensäkin vielä lapsen kengissä. Muuta ei juuri mieleen tule kuin meijerit.

Koska keskustapuolueen suurin voima ja kannatus perustuu syrjäalueisiin, tulisi sosialidemokraateilla olla entistä voimakkaampi ote maatalouspolitiikan kehittämiseen varsinkin pienviljelijöiden osalta. Puolueemme tämän hetkinen maatalouspoliittinen ohjelma ei kaikilta osin myöskään tyydytä lappilaisia.

Edellä olevaan vedoten esitämme, että tämä kokous ottaisi myönteisen kannanoton seuraaviin asioihin:

Puheet vyöhykejaon poistamisesta on lopetettava. Sijainninhajaus on saatava lakisääteiseksi. Nykyisten kehitysaluelakien jatkamisesta on tehtävä myönteinen päätös välittömästi. Uusia keinoja puolueen piirissä, aluepoliittisen neuvottelukunnan ohella, aluepolitiikan kehittämiseksi tulee luoda niin, että kaikkien alueiden edustus on huomioitu tasapuolisesti.

Läänikohtaiset kiintiöt elinkeinoelämän edistämiseen kohdistetuista pääomista tulee voimaansaattaa. Väliportaan uudistus tulee toteuttaa myös elinkeinon alalla.

Sitten lopuksi toivomme, että tämä Lapin sos.-dem. piirin Lapin aluepoliittinen ohjelma on myöskin ahkerassa käytössä eduskuntaryhmällämme (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Veikko Kilpilampi, Mikkeli, seuraava Kerttu Törnqvist, Pohjois-Karjala.

Kilpilampi, Veikko (Mikkelin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajatoverit! Tämä länsimainen taloudellinen kriisi, jota me olemme jo pitemmän aikaa eläneet, on herättänyt maassamme vilkasta keskustelua aluepoliittisista kysymyksistä ja onpa käynyt niin, että myöskin oman puolueemme piirissä on jopa ollut havaittavissa eräänlaista linnoittautumista kehitysalue-Suomeen ja teollisuus-Suomeen.

Kun sosialidemokraattinen puolue varsinaisesti on puoluekokouksessaan käsitellyt aluepoliittisia kysymyksiä Tampereella 1972, olisi ehkä ollut paikallaan, että tässä kokouksessa olisi ollut eräänlainen väliraportti aluepolitiikan kehittymisestä Suomessa. Kun tällaista kuitenkaan nyt meillä ei ole käytettävissä ja varmasti perustelluista syistä, lienee kuitenkin paikallaan, että tämä kokous keskustelee näistä kysymyksistä ja vetää linjaa sillä tavalla, että me sosialidemokraatteina voimme todella terävöittää aluepolitiikkaa maassamme tällä hetkellä.

Mikkelin piiri kantaa huolta näistä kysymyksistä ja tässä mielessä kauttani haluaa tuoda tietoonne määrättyjä asioita. Tämä maassamme harjoitettu aluepolitiikka on varsin nuorta. Vuonna 1966, jolloin nykyiset kehitysalue lait laadittiin, ne olivat sellaisia, jotka tänä päivänä vielä täydennettyinä ja tehostettuina ovat voimassa ja jotka pääasiassa perustuvat yksityisten yritysten tukemiseen ja joittenka kohdalla voidaan arvioida, että niitä koko maata kattava aluepoliittinen merkitys on ollut erittäin mitätön. Maan kaikkia alueita kokonaisvaltaisesti ja tasapuolisesti kehittävä ja maan koko väestön elinolosuhteita tasavertaisesti kehittävä aluepoliittinen avaus vastapainoksi porvarilliselle yksipuoliselle kehitysaluepolitiikalle suoritettiin Tampereen puoluekokouksessa kesällä 1972. Tämän kokouksen jälkeen pyrittiin käytännössä toteuttamaan puoluekokouksessa hyväksytyt aluepoliittiset kehityslinjat, kun Paasion sos.-dem. työväenhallitus asetti kolme merkittävää komiteaa, väliportaan hallintokomitean, hajasijoituskomitean ja yritysten sijainninhajauskomitean, joidenka

piti viitoittaa linjoja uudelle aluepoliittiselle aikakaudelle maassamme. Komiteat ovat toki saaneet työnsä päätökseen, mutta tuloksista työn antia olemme saaneet odottaa, vaikka ilmeisesti sosialidemokraatit ovat ponnistelleet asian puolesta.

Myöhemmin ovat sosialidemokraatit Kalevi Sorsan johtamien hallituksen kautta jatkaneet samaa taistelua maamme kokonaisvaltaisen tasapuolisen aluepolitiikan kehittämiseksi ja vaikka ponnistelut ovat olleet ehkä kiitettäviäkin, on poliittisen päätöksenteon hitaus ja käytettävissä ollut erittäin lyhyt aika olleet realistiset esteet saattaa nämä Tampereen puoluekokouksen päättämät aluepolitiikan kehittämistoimenpiteet kokonaisuudessa käytännön toteutukseen. Ja näin ollen maassamme oikeastaan on harjoitettu vuodesta 1966 lähtien nimenomaan kehitysaluepolitiikkaa, joka ei ole ollenkaan kattanut koko maata.

Aikaa on käytettävissä kovin vähän ja näin ollen on vaan todettava tässä, että tämä harjoitettu aluepolitiikka on todella ollut sellaista, että joka ei myöskään ole ollut riittävää kehitysalueille, puhumattakaan nyt sitten siitä, että tässä tilanteessa, jossa nyt ollaan, jolloinka taloudellinen lama on myöskin tuonut kehitysalueinen ongelmat etelään, nimittäin siitä syystä, että tänä päivänä voidaan todeta, että etelä-Suomen lääneissä on Suomen työttömyydestä vallitsevana noin puolet, joka on varsin vakava asia.

Ja tästä syystä nimenomaan me Mikkelin piirissä haluamme korostaa, niin kuin täällä useissa puheenvuoroissa on korostettu, sitä, että kaikki ne käytännön toimet, jotka tänä päivänä pitää aluepoliittisissa kysymyksissä puolueen toimesta eteenpäin viedä, niissä tulee toimia tasapuolisesti kaikkien alueitten erityisongelmat huomioiden. Ja tässä mielessä minä harppaan tässä nyt oman esitykseni läpi ja päädyn pelkästään tähän Mikkelin piiriin esitykseen, jotta pääsisimme tämän nyt sitten loppuun tässä vaaditussa ajassa. Sitä hieman ylittäen tietenkin.

Mikkelin piiri toteaa, että vuonna 1972 Tampereen puoluekokouksen hyväksymät talouspoliittiset päätökset ovat edelleen erittäin ajankohtaisia. Samalla kun piiri yhtyy »Suunta»-ohjelmassa esitettyihin aluepoliittisiin näkemyksiin esittää, että puoluetoimikunta kiireellisesti edelleen asettaisi alue- ja työvoimapoliittisen työryhmän huomioiden alueellisesti tasapuolisen kokoonpanon. Työryhmän tehtävänä olisi laatia nyt, kun piirien aluepoliittiset ohjelmat ja läänien alueelliset kehittämissuunnitelmat on laadittu, sosialidemokraattinen valtakunnallinen kehittämissuunnitelma, mikä olisi ohjeena sosialidemokraateille, kun valtioneuvoston kanslia aikanaan laatii valtakunnallisen kehittämissuunnitelman, valmistelisi mahdollisimman nopeasti sosialidemokraattien kannan aluepoliittiseksi lainsäädännöksi, joka pyritään toteuttamaan mahdollisimman tehokkaasti hallitus- ja eduskuntatyöskentelyssä. Neljääneksi valmistelisi väliraportin maamme aluepolitiikan kehityksestä seuraavaan puoluekokoukseen.

Hyvät toverit! Nämä esitykset siksi, että Mikkelin piiri pitää välttämät-

tömnä sosialidemokraattisen väen pyrkimystä kaikin käytettävissä olevin keinoin yhteistyöhakuiseen aluepolitiikkaan, aluepolitiikkaan, joka on koko kansan etu ja joka parantaa erityisesti sen kansanosan elinehtoja, jonka puolesta me sosialidemokraatit olemme olemassa olomme ajan taistelleet (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava on Kerttu Törnqvist, Pohjois-Karjala, sen jälkeen Veikko Aalto, Helsinki.

Törnqvist, Kerttu (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Sosialidemokratian suunta-ohjelman aluepolitiikkaa koskevassa kohdassa kiinnitetään aiheellisesti huomiota työnsaannin turvaamiseen työnhakijan omalla asuinalueella, sekä koko maan kattavan aluepolitiikan kehittämiseen, jossa tasapuolisesti otetaan huomioon kehitysedellytyksistä heikoimpien syrjäseutujen, taantuvien teollisuusalueiden sekä kasvavien alueiden erityisongelmat.

Erästä kehitysaluemaakuntaa, Pohjois-Karjalaa, sen eri kuntia, on viimeksi kuluvan vuoden aikana kohdannut ennen näkemättömän voimakas työttömyys, jonka poistamiseksi ja väestön elinehtojen parantamiseksi on syytä yhä edelleen tehdä mitä suinkin on tehtävissä, ettei aikaisempien vuosien mittaista muuttoliikettä enää pääsisi tapahtumaan, vaan työtä ja toimeentuloa voitaisiin järjestää omalla asuinalueella.

Tässä mielessä on mm. luonnonvarojen käytön edistämiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Pohjois-Karjalassa on mahdollista kehittää maa- ja metsätalouselinkeinoja ja kehittää metsäteollisuutta jalostusastetta nostamalla. Turvebriketti ja koksaukset, turvelämpö- ja turvevoimalaitosten rakentaminen, malmin etsinnän tehostaminen, uusien kaivosten avaaminen ja malmien jatkojalostus sekä samoin maakunnan laajojen järvi-alueiden hyväksi käyttäminen kalankasvatukseen ja matkailuun tulisivat merkittävästi parantamaan työllisyyttä ja edistämään kehitystä.

Nykyinen aluepolitiikka ei ole tasoittanut kehitysalueiden ja muiden alueiden välisiä kehityseroja. Se on korkeintaan hidastanut erojen kasvamista. Vaikka myönteisiä tuloksia on saavutettu, eivät ne kuitenkaan ole riittäviä. Useissa tapauksissa työttömyys ja muuttotappioluvut ovat edelleen erittäin korkeat. Niinpä eräiden tietojen mukaan kehitysalueiden ykkös- ja kakkos-työhyökkäyksillä ei ole odotettavissa työpaikkojen lisääntymistä, mutta kylläkin kakkos-työhyökkäyksellä noin 6.000 uutta työpaikkaa ja kehittyneillä alueilla luonnollisestikin enemmän.

Tässä yhteydessä onkin kiinnitettävä huomiota perustettujen teollisuus- ja elinkeinoyhtiöiden kehittämisedellytysten turvaamiseen. Uusia teollisuus- ja elinkeinoyhtiöitä on perustettava perusteellisen harkinnan mukaan, ja koko valtakunnalle on luotava teollistamispolitiikka, joka on kytkettävä muuhun aluepolitiikkaan. Kehitysalue- ja elinkeinorahaston toimintaedellytyksiä on edelleen kehitettävä ja alue-

politiikan keinojen on oltava kehitysalueiden kannalta vähintään sellaiset kuin nyt voimassaolevat.

Pohjois-Karjalan puoluekokousedustajat edellyttävät, että aluepolitiikkaa jatketaan ja kehitetään nykyisen lainsäädännön pohjalta. Kehitysalueilla on, erityisesti Pohjois-Karjalassa, sosialidemokraateilla voimakas kannatus. Toivottavasti voimme yhteisvoimin tehdä työtä alueellisten erojen kaventamiseksi ja tasa-arvon lisäämiseksi.

Yhdyn samalla Lapin piirin esittämään aluepoliittiseen kannanottoon (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava puheenvuoro on Veikko Aalto, Helsinki.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi kello 2.30 Alpo Henriksson sekä sihteeriksi Kari Pekkonen ja Mikko Karpinen.

A a l t o , Veikko (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja ja hyvät läsnäolevat puoluekokousedustajat! Asiani koskee aloitetta numero 39, Aloitteen tehneet yhdistyksen jäsenet koostuvat valtion eri keskusvirastoissa ja niiden alaisissa laitoksissa työskentelevistä viran- ja toimenhaltijoista sekä työntekijöistä ja heidän perheenjäsenistään. Tämän vuoksi juuri erikoisesti heidän keskuudessaan on syntynyt suuri huoli ja pelko työpaikan siirtouhan leijussa ilmassa. Esittihän hajasijoituskomitea vuonna 1974 yhteensä 26 viraston tai laitoksen sekä neljän laitoksen osien siirtämistä Helsingin seudulta muualle Suomeen. Lisäksi komitean ehdotus sisälsi päätösvalan ja tehtävien siirtoja eräiden aluelaitosten perustamista sekä korkeakoulujen hajasijoitustoimenpiteitä.

Vuoden 1976 lopussa valtioneuvosto teki päätöksen, että Suomen rahapaja siirretään Rovaniemelle, liikevaihtovero-oikeus siirretään Vaasaan, säteilyturvalaitos siirretään Hämeenlinnaan. Rahapajan ja säteilyturvalaitoksen siirtojen osalta eduskunnassa äänestettiin ja siirtoehdotus voitti. Autorekisterikeskuksen ja väestörekisterikeskuksen osalta laadittiin viime vuonna selvitykset niiden toimintojen alueellisesta hajauttamisesta.

Huhtikuun 4 päivänä 1977 Miettusen vähemmistöhallitus päätti laajastaa hajasijoituspaketista. Siihen kuului seitsemän valtion viraston ja laitoksen siirtäminen Helsingistä muualle Suomeen. Työpaikkoja olisi siirtynyt 500—600. Sorsan hallituksen tulo- ja menoarvioesityksessä ei kuitenkaan esitetty määrärahoja vuodelle 1978 virastojen ja laitosten hajasijoittamiseen, joten siirtouhkaon siirtynyt ainakin vuodella eteenpäin.

Valtion viran- ja toimenhaltijoiden sekä työntekijöitä järjestävä ammattiliitto Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY ry., jäsenmäärä yli satatuhatta, otti valtuustossaan kantaa hajasijoitukseen 20. 6. 1977. Kokouksen päätöksellä tehtiin valtioneuvostolle kirjelmä, jossa todettiin mm. että hajasijoitettavien virastojen ja laitosten henkilöstö lähes yksimielisesti vastustaa hajasijoittamista.

Hajasijoituksesta jo saadut kokemukset osoittavat, että valtion virastojen ja laitosten sijoittaminen eri puolille Suomea vaikeuttaa huomattavasti niiden yhteyksiä pääkaupunkiin. Tämä lisää kustannuksia ja hankaloittaa palveluksia. VTY esitti valtioneuvostolle, että se pidättäytyisi osoittamasta lisää määrärahoja hajasijoituspäätösten suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä peruuttaisi edellisen vähemmistöhallituksen asiaa koskevat päätökset.

Edellä esittämäni perusteella esitän lisättäväksi puoluetoimikunnan lausuntoon seuraavan lisäyksen:

»Puoluekokous toteaa tyydytyksellä, että aloitteeseen esittämässään lausunnossa puoluetoimikunta on todennut viime vuosien yhteiskunnallisen erityisesti taloudellisen kehityksen poistaneen perusteita hajasijoituksen toteuttamiselta. Lisäksi puoluekokous toteaa aluepoliittisesti perustellun teollisuuden sijoituksen johtaneen monissa tapauksissa ratkaisuihin, joissa teollisuus on käyttänyt saamaansa valtion tukea lähinnä toiminnan alan rationalisointiin ja yhteiskunnan tehtäväksi on jäänyt työllisyysongelmien jälkihoito. Puoluetoimikunnan lausuntoon ja esitettyihin lisäperusteluihin viitaten puoluekokous velvoittaa puoluetoimikuntaa toimimaan siten, että olemassa olevien virastojen ja laitosten hajasijoitussuunnitelmista luovutaan ja tehdyt hajasijoituspäätökset peruutetaan.» (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraavana Erkki Kiukkonen, Oulun piiristä. Valmistautuu Pertti Horto.

Kiukkonen, Erkki (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Me kainuulaiset sosialidemokraatit olemme luonnollisista syistä pitäneet aluepolitiikkaa keskeisenä asiana. Olemme aina toivoneet, että puolue ottaisi näissä kysymyksissä aktiivisen kannan. Kuluneella puoluekokouskaudella onkin saatu merkittäviä tuloksia, joista erikseen haluaisin mainita puoieen johdon aktiivisen toiminnan Valco Oy:n sivutehtaan sijoittamisesta Kainuuseen, Sotkamoon.

Eräs keskeinen kysymys odottaa kuitenkin ratkaisua. Se on väliportaan hallinnon uudistus ja siinä yhteydessä tapahtuva Kainuun läänin perustaminen. Jotka molemmat asiat olemme jo pitkän aikaa nähneet välttämättömiksi Kainuun alueellisen turvaamiseksi. Parhaillaan hallituksessa valmistellaan väliportaan hallinnon kokonaisuudistusta. Pitäisimme tärkeänä, että puoluekokous ottaisi näihin kysymyksiin myönteisen kannan. Sen vuoksi esitän, että annettavaan sisäpoliittiseen julkilausumaan sisällytettäisiin asianomainen kohta niin, että siinä kiirehdyttäisiin väliportaan hallinnon kokonaisuudistusta kansanvaltaisen, vaihtoehdon pohjalta ja edellytettäisiin, että samassa yhteydessä perustettaisiin Pirkanmaan, Satakunnan ja Kainuun läänit. Lisäksi tässä yhteydessä olisi vaadittava kun-

taudistuksen toteuttamista. Kainuun läänin perustamiselle on olemassa mm. seuraavia syitä.

Tähän astinen kehitys piirin hallintoviranomaisten toimien kehittämiseksi on johtanut Kainuun eriyttämiseksi omaksi hallintoalueekseen. Kainuun lääni maksaa uusista lääneistä vähiten, noin puolestatosta kanteen- miljoonaan markkaan ja on muutenkin helpoin toteuttaa. Samoin väliportaan hallinnon uudistaminen on Kainuussa helppoa, sillä Oulun läänissä hallinnolliset toiminnot esimerkiksi suunnittelun saralla ovat jo hyvin pitkälle uudentyypisen väliportaan hallinnon suuntaan. Valtioneuvoston piirissä Kainuun on nähty tarvitsevan kehityksen tueksi ja Kostamuksen hoitamiseksi erityistoimenpiteitä, jotka läänin avulla saataisiin keskitettyä ja pysyväistettyä. Samalla kehitystoimet saataisiin pitkäjännitteistettyä ja systematisoitua. Kainuun talous ja elinkeinoelämä ovat parhaillaan odotus- vaiheessa. Nyt tehtävistä päätöksistä riippuu, saataanko kehitys Kainuussa lähtemään nousuun, vain onko edessä uusi muuttoaalto etelään ja Ruotsiin ja taantumuksen syveneminen. Kehitysnäkömät eivät maakunnassa mm. monien konkurssien takia ole siis Kostamuksesta huolimatta kovin hyvät.

Puheenjohtaja: Seuraava Pertti Horto. Valmistautuu Pekka Salonen, Pohjois-Hämeestä.

Horto Pertti (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Täällä äsken kuulitte esityksen, joka perustuu niihin alue-eroihin joita tässä maassa on tähän saakka ollut vuosikymmenet. Me olemme tulleet nyt kuitenkin siihen tilanteeseen, että koko maa kohtaa alkaa olla kehitysaluetta. Toivon mukaan Kainuu odottaa koko maan sosialidemokraattisen väen tukea siinä, että se saisi itsemääräämisoikeuden alueelleen, niin että se voisi kehittää itseään. Me emme pyydä mitään muuta kuin myötätuntoa, me pyydämme sosialidemokraattisen puolueen kannanottoa tälle asialle. Minä uskon, että tänäpäivänä ongelmat ovat niin vaikeat jo täällä Etelä-Suomessa, että kun ne henkilöt, jotka ovat käyneet Kainuussa ja ovat tustuneet siihen, tietävät, että siellä todella ongelmat ovat olleet ja ovat tänäkin päivänä erittäin vaikeat.

Me olemme nähneet, että alueellinen itsemääräämisoikeus, niin että voidaan kehittää keskitetyn alueen toimintoja, olisi paras mahdollinen ratkaisu ainakin Kainuussa. Pyydän saada kannattaa Erkki Kiukkosta.

Puheenjohtaja: Pekka Salonen, Pohjois-Häme. Seuraavana Erkki Redsven, Mikkelistä.

Salonen, Pekka (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja. Kun Tampereen puoluekokous vuonna 1972 lausui ajatuksia siitä aluepolitiikasta, jota sosialidemokraattisen puolueen tässä maassa tulee harjoittaa, niin tuskin voitiin ajatella sitä, että tuo Tampere, Pohjois-Hämeen ja Pirkanmaan keskuksena saattaisi tänä vuonna olla maan pahimpia työttö-

myysalueita. Työttömyysaste Tampereen työvoimatoimiston alueella on edelleen tänä päivänä lähes 12 %, mikä merkitsee, että työvoiman piirin alueella on yli 10 000 työttöntä. Täällä Jussi Tiira ja Risto Tainio ovat varsin ansiokkaasti selvittäneet aluepolitiikkaan liittyviä asioita, joten totean vaan aivan lyhyesti muutamia asioita.

Pirkanmaan ja Pohjois-Hämeen osalta on tilanne sellainen, että viime vuosina menetettyjen työpaikkojen määrä vastaa lähes täsmällisesti menneen talvikauden työttömien lukumäärää. Pääosa menetetyistä työpaikoista on harjoitetun kehitysaluepolitiikan johdosta siirtynyt kehitysalueille.

On myönnettävä, että Pohjois-Hämeessä ja Pirkanmaalla on myöskin sellainen ongelma, että siellä oleva teollisuus on tuotantorakenteeltaan vanhanaikaista ja tämä vaikuttaa niihin suuriin pulmiin, jotka tässä asiassa siellä esiintyvät ja niinpä myöskin on tosiasia, että ellei harjoitettua kehitysaluepainotettua aluepolitiikkaa voimakkaasti muuteta siihen suuntaan, että vanhentuneita tuotantorakenteita ja näistä kärsiviä teollisuusalueita tuetaan, muuttuu Pohjois-Häme ja Pirkanmaa taantuvaksi teollisuusalueeksi niinkuin tuossa sosialidemokraattisessa suuntaohjelmassa varsin sattuvasti todetaan. Niinpä meidän olisikin meneteltävä siten kuin tuo sosialidemokraattinen suuntaohjelma edellyttää, eli aluepolitiikan hoitaminen on muutettava entistä tasapainoisemmaksi, siten että me tuemme tasapuolisesti niitä ongelmia ja pyrimme korjaamaan niitä epäkohtia, joita eri alueilla eri syistä aiheutuu. Tämä on pohjoishämäläisten, pirkanmaalaisten puoluekokousedustajien harras toivomus.

P u h e e n j o h t a j a : Redsvén Erkki, Mikkelistä. Seuraavana Erkki Salonen, Etelä-Hämeestä.

R e d s v é n , Erkki (Mikkelin piiri): Toveri puheenjohtaja hyvät puoluekokousedustajat. Elinkeino- ja aluepolitiikka ovat jälleen viime aikoina nousseet yleisessä keskustelussa hyvin näkyvästi esille. Tämä siksi, että kapitalismin talouslama on koetellut maamme kaikkia, myös teollistuneen Etelä-Suomen asutuskeskuksia, jotka ovat saaneet kokea ne työttömyyden ongelmat jotka ovat olleet ja tulevat olemaan kehitysalueella elävän työläisen ongelmina jatkuvasti. On jopa väläytetty, että aluepolitiikan kustannuksella kehitysalueen työmies söisi hyvinvointi-Suomen työmiehen leivän. Näin ei asia ole. Jos pääoma-kapitalistilla menee huonosti, ei tästä voi syyttää työläistä, asui hän maan missä kolkassa tahansa. Kyllä heillä on yhteinen vastustaja se on kapitalisti.

Toinen kysymys on maatalouspolitiikka. Meillä puolueella on hyvä kansantaloudellisesti toteuttamiskelpoinen maatalousohjelma samoin E- osuuskauppaliikkeellä. Mutta tuntuu ettemme puolueena uskalla noudattaa hyväksymäämme maatalousohjelmaa, emme uskalla keskustella maataloudesta ja sen ongelmista muulloin kuin muutaman päivän ennen maa-

talousneuvotteluja ja silloin vastustaa kiivaasti koko asiaa, mutta kun päätöstenteko aika tulee niin puolue on yleensä valmis tekemään sopimukset kepun ja MTK:n sanelemilla ehdoilla. Ja ne ehdot eivät ole yleensä olleet yhteiskunnan eikä pienviljelijän edun mukaiset. Tuntuu siltä, että meillä maataloudesta yleensä puhuvat puolueen nimissä ne henkilöt, jotka eivät kyseessä olevasta asiasta tiedä sen enempää kuin sika päivännoususta. Puutuin asiaan siksi, että maatalouspolitiikka on myös osa työllisyys- ja aluepolitiikkaa.

Kehitysalueen kunnalliselämässä mukanaolevat tietävät vallan hyvin ne vaikeudet, kun kunnissa yksi lautakunta suunnittelee ja toteuttaa valtion kustannuksella maataloustuotannon supistusta ja samassa kunnassa toinen lautakunta suunnittelee ja toteuttaa maataloustuotannon lisäystä ja tukemista kunnan kustannuksella. Kyllä meillä tässä maassa olisi viimeinkin päästävä myös maatalous- ja elinkeinopolitiikassa pitemmän tähtäimen suunnitteluun ja toteutukseen. Mutta se ei onnistu kepun hinta- ja huutokauppapolitiittisin keinoin. Siksi meidän on uskallettava puolueessa myös niihin puuttua. Täytyy kiittää Saunakallion sosialidemokraatteja siitä, että he ovat halunneet ja uskaltaneet puuttua näihin asioihin ja tehneet maatalouspolitiikasta selkeän ja hyvän aloitteen. Ja toivottavasti asiasta uskalletaan keskustella myös puolueen päättävissä elimissä (suosionsoituksia).

Puheenjohtaja: Erkki Salonen, Etelä-Häme. Seuraavana Mäkelä Martti, Uusimaa.

Erkki Salonen ei ole paikalla. Seuraava puheenvuoro on Mäkelä Martti. Ja valmistautuu Jarmo Rantanen, Pohjois-Häme.

Mäkelä, Martti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. On aivan oikein, että puoluekokouksen valiokuntatyöskentely perustuu perusosastojen aloitteisiin, mutta usein tapahtuu niin, että järjestökasittelyn hitaudesta johtuen kaikki ajankohtaiset asiat eivät ehdi mukaan aloitteisiin. Tällä kerralla sellaisena on mielestäni energiapolitiikka, jota perusosastot eivät juuri lainkaan ole käsitelleet aloitteissaan. Asia ei ehkä vielä silloin ollut niin ajankohtainen kuin nyt, ja ehkä toisaalta siihen ei osata ottaa kantaa.

Asia on huipputärkeä. Olisin luonnollisesti voinut käyttää tämän puheenvuoron yleiskeskustelun yhteydessä, mutta katsoin sen kuuluvan kuitenkin erillisiasiana lähete keskusteluun.

Kuten hyvin muistamme, käytiin Ruotsin viimeiset valtiolliset vaalit vahvasti energiapolitiikan ympärillä. Asioilla on helposti tapana heijastua myöhemmin Suomeen. Tämä vain noita seuraavia eduskuntavaaleja ajatellen.

Jyväskylässä hyväksytty energiapolitiittinen ohjelma tai sosialidemokratian suunnassa esitetty ohjelma ovat sinänsä hyviä, mutta ne eivät toimi

sellaisina rivijäsenen tukipilareina, joita hän tarvitsee keskustelussa. Tarvitaan siis konkretisointia.

Lisäksi ongelmat maan eri osissa ovat erilaiset. Alueelliset erot on otettava huomioon, ja kehitettävä energiapolitiikka paikalliset resurssit käyttäen niin, että uusiutuvia luonnonvaroja käytetään mahdollisimman tehokkaasti muistaen samalla, että Lapista ei saa tehdä yhtä tekojärveä vaikka se taloudellisesti olisikin edullista. Ympäristöä on siis suojeltava. Täällä etelä-Suomessa tarvitaan taas perusteellisempaa selvitystä perinteellisten polttoaineiden ja ydinenergian käytön suhteesta ja hinnanmuodostuksesta.

Edelliseen viitaten toivon, että puoluekokous ottaisi kantaa tulevan vuosikymmenen energiapolitiikkaan ja elinkeino- ja aluepoliittinen valio-kunta ottaisi asian painavammin esille kuin valiokunnille esitettyjen aloit-teiden lukumäärä edellyttää, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Jarmo Rantanen, Pohjois-Häme.

R a n t a n e n , Jarmo (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajatoverit. Aloittaakseni riittävän kaukaa tämän asian niin minäkin totean, että maassamme on harjoitettu kehitysaluepolitiikkaa sa-nan nykyisessä merkityksessä 1960-luvun puolivälistä lähtien. Aluksi tuo harjoitettu politiikka oli hajanaista ja kohdistui lähinnä yksittäisten ongel-mien ratkaisemiseen. Suunnitelmallisempaan aluepolitiikkaan pääsemi-seksi asetettiin vuonna 1963 kehitysaluekomitea, jonka ehdotusten poh-jalta säädettiin vuonna 1966 ensimmäiset kehitysalue lait. Nämä lait koski-vat kehitysalueiden talouden edistämistä, kehitysalueiden teollisuuden verohuojennuksia ja kehitysalueiden teollisuuden sekä eräiden muiden elinkeinojen investointiluottoja.

Laissa kehitysalueiden talouden edistämisestä määriteltiin kehitysalu-eiden I ja II vyöhykkeisiin kuuluvat kunnat. Pääosa Etelä-Suomea jäi edel-leen kehitysaluepolitiikan ulkopuolelle. Vuonna 1966 lait säädettiin vuo-den 1970 loppuun. Kehitysaluepolitiikkaa uudistettaessa mainitut lait ku-mottiin ja korvattiin vuoden 1970 alusta uusilla laeilla, jotka periaatteiltaan olivat vuoden 1966 lakien kaltaisia. Toiset lait olivat voimassa 1970—75. Vuoden 1975 syksyllä astuivat jälleen uudet lait voimaan, jolloin alettiin puhua alueellisen kehityksen edistämisestä ja aluepoliittisesta lainsää-dännöstä.

Vaikka laissa alueellisen kehityksen edistämisestä nimenomaan sen perusteluissa puhutaankin koko maan tasapainoisen alueellisen kehityk-sen edistämisestä, niin voidaan sanoa, että ainoastaan lain perustelut hy-vin vastaisivat meidän sosialidemokraattien pyrkimyksiä koko maan koko-naisvaltaiseen kehittämiseen. Sen sijaan itse lakipykälät ovat hyvin enti-senkaltaiset ja eritoten unohtavat eteläsuomalaiset.

Koko ns.teollisuus-Suomen kannalta on ollut epäedullista, että tukitoi-

met on rajoitettu alueellisesti pelkästään kehitysalueille. Näin menetellen on jätetty kokonaan huomiotta muun muassa rakennemuutoksen toinen pää eli Helsingin seudun voimakkaan kasvun alue. Tällä tavoin on myös kehitysalueiden ja Helsingin seudun väliin jäävän väli-Suomen ongelmat päässeet syntymään.

Maassamme harjoitetun kehitysaluepolitiikan porvarillisuus on havaittavissa selvästi siinä, että alueellisen eriarvoisuuden todellisiin syihin ei ole puututtu, vaan on valmisteltu ja edelleen valmistellaan epäyhtenäistä joukkoa yrityksiin kohdistuvia välillisiä toimenpiteitä. Sen sijaan ei ole lainkaan kehitetty välittömästi tuotannon alueelliseen jakautumaan vaikuttavia keinoja. Ei myöskään kokonaisvaltaista kasvukeskuspolitiikkaan perustuvaa ja haja-asutusalueiden erityisongelmat huomioon ottavaa kehitysaluepolitiikkaa.

Kehitysaluepolitiikan uuden tavoitteen puolue määritteli seuraavasti: »Sosialidemokraattisen aluepolitiikan perusajatuksena on sellainen koko maan kattava kasvualue- ja kasvukeskuspolitiikka, joka antaa kehitysalueiden väestölle nykyistä suuremmat kehitysmahdollisuudet ja joka voi antaa tiettyihin käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden tehokkaimman tuloksen. Tällä tavoin kyetään aikaansaamaan tasapainoinen, taloudellista kasvua edistävä ja sosiaalista turvallisuutta sekä tasa-arvoisuutta lisäävä eikä vähentävä muuttoliike.»

Me hämäläiset, hitaudestamme huolimatta, olemme moneen otteeseen ehtineet korostaa voimakkaasti eri yhteyksissä, että suppealalaisesta kehitysaluepolitiikasta on siirryttävä koko maan kattavaan aluepolitiikkaan.

Niin toveri puheenjohtaja, toivon että sallitaan nämä konkreettiset esitykset vielä esitettävän, joita minulla on tämän puheenvuoroni lopuksi. Minä typistän tämän puheenvuoroni noihin viiteen lopputeesiin.

Jättäisin alue- ja elinkeinopoliittiselle jaostolle mietittäväksi nämä viisi teesiä.

Nykyisestä vyöhykejakoisesta aluepolitiikasta on siirryttävä kiireellisesti koko maan kattavaan aluepolitiikkaan. Näin voitaisiin ohjata vähiiä pääomia tavalla, joka antaisi niistä sekä kokonais- että aluetaloudellisesti parhaan tuoton.

Alueellisten toimien pohjaksi tulisi vahvistaa tavoitteellinen verkosto. Sen päätehtävänä tulisi olla tehokkaana välineenä toimenpiteiden kohdistamiselle ja erilaistamiselle siten, että aluepolitiikan käytettävissä olevat keinot voidaan ohjata sinne, missä niistä saatava hyöty myös ympäristöalueiden kasvuaedistävine vaikutuksineen olisi suurin.

Aluelait tulisi laatia muuttuneen taloudellisen tilan pohjalta kiinnittäen huomiota aikaisemman työllistämisenäkökohdan ja alueellisen kehittämisen lisäksi myös kannattavan ja kilpailukykyisen teollisuuden — erikseen vientiteollisuuden — toiminta- ja kasvuedellytysten lisäämiseen.

Aluepolitiikan keinoja voitaisiin näin käyttää myös elvytystoiminnan vaatimaan tuotantotoiminnan saneeraukseen.

Aluepoliittisen neuvottelukunnan jäsenistön alueellinen jakauma tulee saattaa vastaamaan valtakunnallista väestöllistä ja poliittista jakautumaa.

Koko maan kattavan aluepolitiikan keinoin tulee kiinnittää huomiota nuorten työttömänä olevan ja ammattikoulutetun työvoiman sijoittumiseen tuotantoon.

Hyvät toverit, tarkoitukseni ei missään nimessä ole ollut asettaa vastakkain maamme eri alueita. Sellainen ongelman asettelu ei ole oikein, eikä edes tarpeellinenkaan.

On vain niin, että nykyinen aluepolitiikka ja aluepoliittinen lainsäädäntö, kuten aiemmin totesin, on aikoinaan luotu jakamaan kasvua ja hyvinvointia. Ei jakamaan niukkuutta tai lisäämään sitä, kuten nyt tapahtuu. Tältä pohjalta katsonkin, että on aika arvioida tilannetta uudelleen, (suosiosoituksia).

Puheenjohtaja: Elinkeino- ja aluepoliittiseen valiokuntaan menevät esitykset numerot 36—46 ovat tulleet käsitellyiksi.

Käyty keskustelu tehtyine ehdotuksineen lähetetään valiokunnan käsiteltäväksi.

Esitykset 36—46 lähetettiin keskustelussa tehtyine esityksineen elinkeino-aluepoliittiseen valiokuntaan.

Työelämän uudistusta käsittelevään valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 47—55)

Puheenjohtaja: Siirrytään käsittelemään työelämän uudistamista koskevia esityksiä, n:ot 47—55.

Ensimmäinen puheenvuoro tässä asiassa on Allan Miettisellä Varsinais-Suomi ja seuraava Kaarlo Lilja.

Miettinen, Allan (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajatoverit. Työllisyyden kehityksessä on ollut viime aikoina useita huolestuttavia piirteitä. Huomion ja erilaisten toimenpiteiden kohteena on ollut mm. nuorisotyöttömyyden lieventäminen eri tavoin, telakkateollisuuden tilaukset, halpatuonnin hillitseminen jne.

Kaikki tämä on ollut paikallaan ja on sanottava, että nykyinen hallitus onkin saanut elvytystoimin aikaan yleistilanteessa parannusta. Yleistilanne olisi varmasti paljon huonompi kuin mitä se tällä hetkellä on ilman noita elvytystoimia. Tähänastiset toimenpiteet ovat kuitenkin varsin vähän kohentaneet pysyvästi toimihenkilöiden, erityisesti nuorten toimihenkilöiden työllisyyttä. Lisääntyvä toimihenkilötyöttömyys kaipaa mielestäni nyt pikaisia toimenpiteitä.

Talouselämyksen jatkuessa toimihenkilöiden työttömyys on kasvanut jokseenkin tasaisesti, kausivaihteluista sanottavastikaan välittämättä. Meillä

on nyt työttömänä teknikoita ja rakennusmestareita noin 2.000, insinöörejä 1.500, merkonomeja yli 2.000, opettajapätevyyden omaavia n. 500, sitten muita erilaisen korkeakoulututkinnon suorittaneita yli 1.000 jne. Suuri osa näistä työttömistä toimihenkilöistä etsii ensimmäistä paikkaansa koulutuksen jälkeen ja kaikki merkit näyttävät viittaavan siihen, että tämä työttömien joukko on lisääntymässä vielä pitkän aikaa tästä eteenpäin.

Toimihenkilötyöttömyys on tietysti kasvanut pääasiassa samasta syystä kuin muukin työttömyys. Kun kuitenkin tiedetään, että eräillä aloilla on toimihenkilötyöttömyyttä esiintynyt myöskin viime nousukauden aikana, on ilmeistä, että nykyiset tilastoluvut kuvastelevat muutakin kuin laman vaikutusta. Todennäköisesti koulutuksen mitoitus ei vastaa työmarkkinain tarpeita. Tämän johdosta toimenpiteitten suunnittelussa ei saisi kiinnittää huomiota vain nykytilanteen parantamiseen vaan olisi käytävä käsiksi myös peruskysymyksiin, toimihenkilökoulutuksen mitoitukseen.

Tämän toimihenkilötyöttömyyden lieventäminen on varmasti yhden työryhmän tai komitean arvoinen asia. Työllisyysvaroin tapahtuva, työttömille toimihenkilöille tarkoitettujen ylimääräisten virastotöiden lisääminen taikka työllisyyskoulutus ei voi olla ainoa keino lievitykseen, vaikka sitäkin on tietysti käytettävä. Uusia toimenpidevaihtoehtoja olisi kiireen vilkkaa haettava ja haettava nimenomaan toimivia vaihtoehtoja, joilla on pitempiäaikaisia vaikutusta. Sallittaneen minun vielä tässä antaa pari pientä vinkkiä mahdolliselle työryhmälle.

Erään keskisuuren kunnan opettajilla on tällä hetkellä ylitunteja niin, että jos ne uudelleen jaettaisiin, tuohon kunnan koululaitokseen voitaisiin sijoittaa nykyisten lisäksi kolme kokopäivätoimista opettajaa ja ylitunteja jäisi vielä niille, jotka lähiaikoina ovat eläkkeelle lähdyssä. Opettajat eivät ole ainoa ammattiryhmä, jotka tekevät tällä hetkellä ylitöitä. Muitakin on ja siksi asiaa kannattaisi lähemmin tutkia. Kenties opettajien työllistäminen onnistuisi hyvin luokkakokoakin suurentamalla, mutta todennäköisesti tämä ylitöiden saneerauskin toisi työpaikkoja lisää. Valtion ja kuntien palvelukseen voitaisiin näitä ylitöitä saneeraamalla sijoittaa muutama sata työtöntä toimihenkilöä, kenties useampi kuin arvataankaan.

Saanen vielä mainita sen, että meillä on aika runsaasti täydellä eläkkeellä olevia ihmisiä, jotka pitävät työpaikkaa hallussaan. Heidän kohdallaan on myöskin mahdollisuus vapauttaa työpaikkoja työttömille toimihenkilöille.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava Kaarlo Lilja, valmistautuu Tauno Kiuuru Mikkelistä.

L i l j a , Kaarlo (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluetoimerit! Pyytäessäni tätä puheenvuoroa oli tarkoitukseni osallistua »suunta»-ohjelman puitteissa niihin kysymyksiin, jotka koskivat työelämää. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Toteaisin heti alkuunsa, että tavoit-

teellisuus, oikeaan työhön, on nyt jos koskaan, ajankohtainen.

Suunta-ohjelmassa käsitellään työelämään liittyviä asioita, jotka ovat osittain jo toteutuneet joko lakisääteisesti tai keskusjärjestöjen välisin sopimuksin. Mutta ehkä tärkein kuitenkin vielä on toteutumista odotuttamassa, nimittäin työsuhteturva, jota ei voida korvata pitenevillä irtisanomisajoilla tai pitemmillä ilmoitusajoilla lomautuksiin nähden. Jos lopputulos on työttömyys ja taloudelliset sekä sosiaaliset vaikeudet.

Meillä on jo nyt ilmoitettu viikkoja ja kuukausia ennen lomautuksia sekä irtisanomisia, mutta ei se ole kärsimyksiä helpottanut. Kun väistämättömästi on riistetty työnteon oikeus, taloudellisin sekä sosiaalisin seurauksin, jotka eivät suinkaan ole kohottamassa sosiaalista itsetuntoa. Työnantaja, jonka palveluksessa olen, on saneerannut kuluneen kolmen ja puolen vuoden aikana n. 1000 työpaikkaa ja tänäkin kesänä n. 500 työntekijää kokee lomautukset, jotka liikkuvat neljän viikon paremmalla puolella maksimin ollessa 11 viikkoa. Joten vuosiloman kanssa työstäpoissaolo muodostuu 8—15 viikon mittaiseksi.

Sopii kysyä, onko työoikeutta säätelevät lait ja sopimukset puolueettomia, antavatko ne oikeutta työntekijälle, vai onko oikeus vain työnantajalla. Omalta osaltani toivon tältä puoluekokoukselta tukea työntekijäin oikeuksille työhön, parempaan työsuhteturvaan, viihtyisämmän ja terveellisemmän työympäristön edellyttämälle toteutukselle tarvittavat eväät puolueemme päättäjille, joilla on mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöön, työelämän uudistamiseksi. Tiedän, että laki yhteistyöstä työpaikoilla on vihdoinkin läpäissyt eduskunnan samoin kuin keskusjärjestöjen välinen sopimus työsuhteturvan parantamisesta. Se ei kuitenkaan riitä, jos ei työntekijälle anneta valtaa estää yksipuolinen lomautus tai irtisanominen. Samoin työntekijälle on annettava oikeus osallistua hallintoon, jolloin on varmat edellytykset päästä tuntemaan yrityksen taloudelliset mahdollisuudet tuotannon ja työllisyyden ylläpitämiseksi. Vain osallistumalla päätösvaltaisena ja tasavertaisena työntekijöitä koskeissa asioissa voidaan nopeuttaa työelämän uudistamista kansanvaltaiseen suuntaan, siksi odotan tältä puoluekokoukselta päätöksiä, jotka nopeuttavat työelämän uudistuksia.

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Tauno Kiuru Mikkeli, valmistautuu Edit Mäki-Uuro.

Kiuru, Tauno (Mikkelin piiri): Hyvää huomenta hyvät kokousedustajat (suosionosoituksia). Työelämän uudistaminen, joka lähti käyntiin Jyväskylän puoluekokouksessa ja jonka tuloksena on saavutettu varsin merkittäviä tuloksia yhteistyössä SAK:n sos.dem. ryhmän ja sosialidemokraattisen puolueen ja eduskuntaryhmän saumattomalla yhteistyöllä, kuitenkin tämä työelämän uudistaminen ei ole saavuttanut niitä mittasuhteita, jota tältä alueelta sosialidemokraattinen järjestöväki odotti ja se ei ole

saavuttanut sitä myöskään pohjoismaisten vertailukohtaa käyttäen.

Yksityinen työnantaja, johon myös valtion sektori on syylistynyt, on lyhytjäteisellä talouspoliittisella näkemyksellään rajoittanut varsin voimakkaasti ja supistanut niin työsuhteisten kuin myöskin tämän työelämän uudistamista. Valtion sektorilla on tapahtunut huomattavaa hidastumista ja vaikeuttanut työelämää ja siksi Suur-Helsingin Sosialistiseura aloittessaan n:o 50 »Julkisen sektorin työelämän uudistamisesta» onkin lausautunut seuraavaa:

»Kun aloitteessa mainitaan, että valtion palveluksessa on tällä hetkellä n. 0,5 miljoonaa ihmistä, tietää tämä sitä, että pyöreästi n. 1,5 miljoonaa kansalaista on sellaista, joiden perhepiirissä tavalla tai toisella ollaan vaikkapa valtion harjoittaman palkkapolitiikan ja henkilöpolitiikan vaikutuksen piirissä.»

Tästä olisi käsitykseni mukaan johdonmukaisesti seurausta se, että sosialidemokraattisen puolueen ei saa olla yhdentekevää, minkälaista palkka- ja henkilöstöpolitiikkaa työnantajamme valtio harjoittaa. Valtion tähän saakka harjoittama palkkapolitiikka on liiankin suuressa määrin ollut napanuorassa Työnantajien Keskusliiton harjoittamaan palkkapolitiikkaan nähden. Kun sitten ajaututaan laskukauteen, jossa tälläkin hetkellä elämme, niin yksityinen sektori supistaa työvoimaa, mikä aiheuttaa työttömyyttä, portin taakse muodostuvia jonoja ja palkat putoaa taulukkopalkkoihin ja tuotantomenetelmät näyttää laskua. Tällöin myös valtio ryhtyy supistamaan laadittavaan ja näin yksityisten sektorin kanssa samoin toimii.

Tästä olisi päästävä irti ja erikoisesti se olisi juuri sosialidemokraattisen puolueen ja ministereitten ja vaikutusvaltaa omaavien virkamiesten tehtävä. Suunnitelmissa onkin, että oman henkilöstön ja kaluston käyttö supistetaan ulkopuolisten kalustomäärän käyttöön nähden tie- ja vesirakennuslaitoksen ja muissa valtionjohtoisissa virastojen työssä ja toimissa.

Kun puolueen suunta-kirjassa on kauniisti kirjoitettu, että työolojen parantamisella pyritään takaamaan jokaiselle työntekijälle turvallinen, terveellinen ja viihtyisä työpaikka, työympäristö, niin tässä mielessä, tästä tulisi ottaa suuntaa niin puolueen jäsenten, jotka ovat sellaisilla paikoilla yhteiskunnassa joissa tehdään suunnitelmia mm. valtion supistusohjelmiksi. Ne purevat kipeästi sellaisia työntekijöitä, joiden pään päällä jatkuvasti leijaille työttömyyden miekka. Joko on aika täysi? Toivon, että tämä puoluekokous kykenee uusimaan työelämän tavoiteohjelman niin, että saamme entistä oikeudenmukaisemman, turvallisemman ja viihtyisemmän työympäristön.

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Edith Mäki-Uuro Vaasan piiri, ja valmistautuu Jukka Kallio Pohjois-Häme.

M ä k i - U u r o , Edith (Vaasan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajat. Puoluetoimikunta ja järjestöt eivät ole tehneet esityksiä työelämän uudistamista käsittelevälle valiokunnalle koko perheen kannalta tärkeistä uudistusesityksistä. Suomessa on 680 000 perhettä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Yli puolet näistä perheistä on sellaisia, joissa molemmat huoltajat tai ainakin huoltaja on työssä. Alle kouluikäisten lasten äitejä oli työmarkkinoilla vuonna 1970 noin 190 000. Naisia oli työvoimasta koko 1970-luvun tähän saakka yli 40 prosenttia ja 1980-luvulle on ennustettu, että he muodostavat puolet koko työntekijäkunnasta.

Lainsäädännössä ja työsuhdetta säätelevissä sopimuksissa on muutamia erityismääryksiä, jotka koskevat perhettä. Enimmäkseen ne kohdistuvat naiseen, joka synnyttää lapsen. Määräykset ovat terveydellisesti tai muulta kannalta perusteltuja, vaikka ne toisaalta saattavat lisätä naisen syrjintää työmarkkinoilla. Kuitenkaan kysymys ei koske yksinomaan naisia vaan perheen etua ja toimeentuloa. Työelämän uudistuksia harkittaessa olisikin entistä tarkemmin punnittava asioita perhekokonaisuuden kannalta.

Yksi tällaisia koko perhettä hyödyntäviä uudistuksia olisi 6-tuntinen työpäivä. TSL:n julkaisussa »Perhe yhteiskunnassa» todetaan vuosiloman pidentämisen lisäävän mahdollisuuksia perheen yhdessäoloon. Siinä esitetään myös punnittavaksi paremmuusjärjestystä työajan lyhentämiseksi joko päivittäin, viikottain tai erillisin lomien, työpäivän lyhentäminen koituisi perheen hyväksi siten, että kodinhoitoon jäisi enemmän aikaa. Ja ennen kaikkea yhdessäoloon lasten kanssa. Myös järjestötoimintaan osallistumisen mahdollisuudet lisääntyisivät.

Epäoikeudenmukainen ja naisia syrjivä on nykyinen työeläkelaki. Täyteen työeläkkeeseen oikeuttavia ansaintavuosia kertyy vain harvoille naisille vaaditut 40 vuotta. Muutaman vuoden katkos vie pois osan parhaista vuosista. Työelämää osallistuneille naisille tulisikin eläkkeen loppuvuosia laskettaessa oikeuttaa myös kotonaoloon käytetyt vuodet ansiovuoksiksi.

Siksi ehdotan, huomioiden, että naiset suurelta osalta kuuluvat matalapalkka-alalla työskenteleviin ja työ usein vielä suoritetaan tiukka-tahtisena urakkatyönä olisi juuri näillä aloilla ensisijaisesti huomioitava työajan lyhentäminen ja mikäli suinkin on mahdollista eläkeiän alentaminen 60-vuoteen. (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Jukka Kallio Pohjois-Häme. Seuraavana Terttu Kolivuori, Oulun piiri.

K a l l i o , Jukka (Pohjois-Hämeen piiri): Arvoisa puoluekokous. Sosiaalidemokraattinen puolue on voinut 70-luvulla vaikuttaa maan hallituksesta ja ammattiyhdistysliikkeestä käsin ratkaisevasti työelämän uudistamisen vauhdittamiseen. Viime vuosina on saatu runsaasti parannuksia työsuoje-

lulainsäädäntöön ja sopimuksiin. Nämä parannukset, joista täällä on jo ollut puhe, ovat näkyneet myös käytännön työelämässä.

Työsuojelusäännösten kehittäminen ja ajanmukaistaminen ei nykyisenä hankalana taloudellisenä aikana tietenkään etene kovin ripeästi. Työturvallisuuslain uudistaminen jota on valmisteltu jo usean vuoden ajan, näyttää vielä siirtyvän tuonnemmaksi. Asiaa on tietävästi nimetty valmistelemaan jo vähintään toinen virkamiestyöryhmä.

Viimeaikaisesta edistyksestä säännösten ja määräysten antamisessa voidaan mainita esimerkiksi työterveyshuollon ja henkilöstöhallinnon tällä hetkellä pitkälle edenneet lakisäästeistämiset, asetukset työsuhdetta vailla olevien työsuojelusta, muutokset työturvallisuuslakiin, valtioneuvoston päätös ammattisyövän torjumisesta, jne. Työterveyslaitoskin valtiollistetaan tänä vuonna. Kaikkien näitten moninaisten uudistusten yhteydessä on meidän kuitenkin pysähdyttävä miettimään, ovatko nämä uudistukset olleet määrällisesti ja ennen kaikkea myös laadullisesti riittäviä.

Meidän on mietittävä, näkykö uuden lainsäädännön, kuten työterveyshuoltolainsäädännön ja työsopimuslain muutosten vaikutukset riittävästi käytännössä vai onko määrää ostettu laadun kustannuksella. Uudistuksia on jo nyt arvosteltu monilta sellaisilta osilta, joista on jouduttu sopimaan työnantajan kanssa. Herääkin kysymys, onko sosialidemokraattisia voimia ammattiyhdistysliikkeessä, puolueessa, lukuisissa työsuojelualan järjestöissä ja virkamiesportaassa käytetty riittävästi hyväksi uudistusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Ellei, niin mitä meidän pitäisi tehdä?

Epäilen, että yhteistoiminta sosialidemokraattien kesken ei ole ollut riittävää, vaan työnantajatahot, lähinnä STK, ovat voineet käyttää hyväkseen sosialidemokraattien hajaannusta ja tietoisesti jopa lisätä sitä.

Lainsäädännöllä aikaansaataavaksi suunniteltua kehitystä on aivan liian voinut jarruttaa työnantajajärjestöjen määrätietoinen työsuojelun vastustus. Jostain syystä STK on saanut kohtuuttoman kovan otteen työelämän uudistusten jarruttamisessa. Tämä vastustus on kohdistunut sekä valmisteilla olevaan lainsäädäntöön ja alempiin ohjeisiin, että jo voimassa olevienkin lakien toteuttamiseen. Työntekijöillä ja alan viranomaisilla on ollut vaikeuksia jo saavutettujenkin uudistusten säilyttämisessä. Työnantajajärjestöt ovat voineet taitavasti ja häikäilemättömästikin käyttää hyväkseen yhteiskunnan vanhoillisimpia hallinto- ja oikeuselimiä, joilla onkin ollut nykyisiin mahdollisuus jopa uusienkin lakien sanamuotoihin vedoten estää uudistusten käytännön toteuttaminen. Tämä on sitäkin käsittämättömämpää, että lähes kaikki vastuullisimmat työsuojeluvirkamiehet ja toimitsijat on sosialidemokraatteja.

Jatkuvan ja määrätietoisen työelämän kehittämisen varmistamiseksi esitan, että työelämän uudistamisvaliokunta mietti:

Kuinka työsuojelun suunnitelmallisuutta voidaan lisätä niin, että mm.

lainsäädännön avulla aikaan saadut parannukset voidaan myös käytännössä toteuttaa työnantajajärjestöjen ja näiden hallinnollisten avustajien mahdollisesta vastutuksesta huolimatta.

Onko tähän asti noudatettu, melko pitkälle työnantajiin ja näiden järjestöihin tukeutuva toimintapolitiikka ollut ylipäättänsä oikeaa? Työnantajien toiminta on osoittanut, että nämä kiertävät sekä taloudellisen vastuunsa, että työsuojeluvastuunsa tietoisesti ja jopa rikollisesti.

Kuinka saadaan Tampereen puoluekokouksen tavoitteiden mukaisesti vuonna 1973 Tampereelle perustetusta työsuojeluhallituksesta enemmän hyötyä käytännön työsuojelun edistämiseen. Nyt on työsuojeluhallitus työnantajien järjestelmällisen toiminnan tuloksena saatu rajoittamaan toimintansa valitusten käsittelyyn ja muuhun melko turhaan hallinnolliseen toimintaan. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Terttu Kolivuori seuraavana Erkki Roinila Keski-suomi.

K o l i v u o r i, Terttu (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja. Kapitalismi on kehittänyt yhteiskuntaihanteen, jossa tehokkuus on avainsana. Tehokkuusvaatimukset ovat epäinhimillistäneet työelämämme lähes kokonaan. On muodostunut suuri juopa työn ja vapaa-ajan välille. Sinänsä erityislaatuista tämän tehokkuuden seurauksena on, että samanaikaisesti suurelle joukolle ei löydy lainkaan työtä ja ne, jotka ovat työssä potevat työelämän haitteikoiden aiheuttamia vaivoja.

Sosialidemokraattinen puolue on puuttunut tähän negatiiviseen kehityskulkuun oikeilla otteilla. Suuriarvoisesta ohjelmakokonaisuudesta työelämän kehittämiseksi on viety monta uudistusta läpi. Parhailaan ovat työterveyshuoltoja yritysdemokratialaki valmisteilla.

Uudistuksia ajaessamme meidän olisi tiedostettava niiden läpiajamisen näennäinen helppous. Minkä takia ne ovat suhteellisen helposti läpiajettavia. Onko niiden sisältö vain näennäisuudistusta merkitsevää. Kiristääkö STK samanaikaisesti otettaan. Tästä joitakin esimerkkejä. Työsuojeluhallitus on polvillaan eikä se siitä nouse ilman sosialidemokraattisen puolueen tukea. Valmisteilla olevassa työterveyshuoltolaissa parannetaan tosiasiallisesti yksityisten lääkäriasemien toimintaedellytyksiä. Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia ja kansanvallan turvaamista työterveyshuollon kehittämisessä ei todeta.

Kun me poliittisella tasolla vaadimme työntekijöille työsuhteeseensa liittyvää todellista vaikutusmahdollisuutta, mutta saamme vain näennäisiä osallistumismahdollisuuksia elätämme kyytä povellamme. Kyytä joka ilmenee työpaikoilta arvattavasti kahdenlaatuksena suhtautumisena. Ensimmäinen niistä on se, että osa työntekijöistä kokee vieraantumista ja samaistuu porvarilliseen viihteeseen. Toinen osa radikalisoituu eikä tämään siipi tule lähemmäksi meitä. Meille ei näin ollen riitä vaikutelmat tai

tunne myötämääräämisestä. Positiiviset tunteet sinänsä ovat hyviä, mutta ne eivät riitä työelämän vaikuttamiskeinoiksi. Työnantajan yksipuolinen johto ja valvontaoikeus työhön on murrettava. Tässä asiassa meidän olisi oltava niin realistisia, että toteamme uudistuksia läpiajaessamme saavamme vain osan aikomistamme tavoitteista, jonka parantelemme vuosien saatossa.

Yhdyn lämpimästi esitettyihin ajatuksiin työelämän inhimillistämiseksi perhepoliittisista syistä. Työn ja vapaa-ajan välinen raja voi olla nykyistä liukuvampi ja enemmän työntekijöiden itsensä säädeltävissä olevaan. Tavoitetasoon kuuluu, että voimme kokoontua ja keskustella työn tavoitteista. Edelleen on pyrittävä siihen, että palkkaerot työelämässä eivät kuoleta solidaarisuutta. Kaikki hyvinvointi ei ole taloudellista. Esim. ihmisten keskeinen solidaarisuus ei ole taloudellista laatua.

Toivon tukea pyrkimykselle, joilla naisen asemaa työelämässä voidaan helpottaa. Pienten lasten vanhempien työajan lyhentäminen on yksi tällainen tavoite. Yksinkertaisesti siitä syystä, että meillä tulisi olla aikaa lapsillemme. Työsuojelussa on jäänyt keskustelunkin ulkopuolelle työelämään liittyvä äitiyssuojelun kehittäminen, joka syvimmillään tähtää siihen, että jokaisella lapsella on oikeus syntyä terveenä. Hedelmällisessä iässä olevat naiset ovat suojattomia ja saattavat ennen raskautta tai raskauden aikana altistua paitsi tutkituille myös tuntemattomille haitoille, joiden seuraukset voivat olla kohtalokkaat. Liukuhihnan äärellä pakkotahtinen työskentely ja samoin raskaat nostot ja seisomatyö tuskin ovat optimaalista raskauden aikaista fysiologista tavoitetilaa.

Totean samalla työelämän uudistamisen kaksi päälinjaa. Säädöstön kehittäminen ja työntekijöitten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Olen huolissani työelämän ongelmien lääklinnällistamisestä jolla alueella valta saattaa keskittyä teknokraattiseen asiantuntijasuuntaan. Kannatan edellä esitetyistä syistä kriittistä suhtautumista uudistusten laatuun ja sisältöön, sekä työelämän uudistamisohjelman ajankohtaistamista naisten työsuojelun osalta, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Oliko Erkki Roinila, ei ole. Seuraava Väinö Päsikä, Etelä-Häme.

P ä s i k ä , Väinö (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Olen aivan samaa mieltä Jussi Pikkusaaren kanssa että työttömyys pitäisi lailla kieltää. Ymmärrän toki, että asia ei ole käytännössä näin mutkaton ja helpohoitoinen. Kuitenkin on runsaasti mahdollisuuksia, joita käyttäen voidaan lähestyä täystyöllisyyden tavoitetta. Vuonna 1971 suoritettujen työllisyyslain uudistuksen yhteydessä kunnilta poistettiin kokonaan työhönsijoitusvelvollisuus. Tämä on aiheuttanut sen, että taloudellisen tilanteen vaikeutuessa, kunnat ovat vähentäneet työvoimavahvuuttaan ja siten osaltaan varsin voimakkaastikin heikentävät edelleen alueensa työllii-

syystilannetta. Näin on tapahtunut mm. Lahden kaupungissa, jossa työvoimavahvuus on alentunut viimeisen vuoden aikana noin kolmellasadalla työntekijällä.

Ei voi olla oikein, että yhteiskunnan tärkeä perusyksikkö kunta vetäytyy ja sen annetaan vetäytyä vakavan ongelman, työllisyyden hoidon vastuuta. Kunnille ja osin kuntainliitoille olisi uudelleen säädettävä työhönsijoitusvelvollisuus, johon voidaan liittää nuorten prosentuaalinen työhönsijoitusvelvollisuus. Käytännössä voidaan niveltää tarpeellinen valtion apu tuohon toimintaan. Tämä merkitsisi tuhansien uusien työpaikkojen syntymistä.

Myös valtion työvirastoille olisi luotava järjestelmä, joka edellyttää työvoimavahvuuden lisäämistä yleisen työllisyystilanteen vaikeutuessa. Viime vuosina on menetelty valtiovallan toimesta täysin päinvastoin.

Lopuksi totean sen, että on täysin hämmäntävää ja on erittäin vaikea ymmärtää, että työvoimahallinto, joka tänä päivänä toimii erittäin vaikeissa olosuhteissa ja suuressa työpaineessa, sen ei anneta lisätä palvelujansa edellyttävällä tavalla omaa henkilökuntaansa. Tälläkin tavoin voitaisiin luoda kymmeniä ellei peräti satoja uusia työtilaisuuksia.

Toivon että asianomainen valiokunta kiinnittää näihin kysymyksiin vakavaa huomiota.

Puheenjohtaja: Työelämän uudistusta käsittelevään valiokuntaan menevät **esitykset numerot 47—55 ovat tulleet loppuun käsitellyiksi. Esitykset niihin esitettyine ponsineen lähetetään valiokunnan käsiteltäväksi.**

Esitykset 47—55 lähetettiin keskustelussa tehtyine esityksineen työelämän uudistusta käsittelevään valiokuntaan.

Asuntopoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 31, 32,35 ja 56—60)

Puheenjohtaja: Siirrytään asuntopoliittiseen valiokuntaan evästettäviin esityksiin. Esitykset 31, 32, 35 ja 56—60 ensimmäinen puheenvuoro Sirkka Kotola Kymen piiri, ja seuraavana on Kirsti Kanabro, Helsingin piiri.

Kotola, Sirkka (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät Toverit! Kymen läänissä on huolestuneena pantu merkille asuntomäärärahojen jakamisen vinosuuntaus. Koko maassa ovat vuosina 1971—76 asuntolainoitukseen käytetyt määrärahat nousseet 185 %. Kymen läänissä vastaava nousu on ollut vain 152 %. Kymen läänin ns. kiintiöity osuus asuntolainoista on viime vuosina alittanut läänin väestöosuuden selvemmin kuin missään muussa läänissä. Kehitys Kymen läänin myönnettyissä määrärahoissa verrattuna koko maan lainoihin on ollut kolmen viime vuoden aikana seuraava: 1972 6,64 %, 1975 6,42 %, ja 1976 5.6 %. Läänin väestön

osuus koko maasta on 7,4 %. Tilanne on seurausta harjoitetusta kekulaisesta kehitysaluepolitiikasta. Asuntopolitiikkaa ei tule käyttää aluepolitiikan vinosuuntausta edistävänä välineenä, vaan asunnot on rakennettava sinne, missä määrällinen tai laadullinen asuntopula on selvästi havaittavissa. Asuntotuotannosta, asunto-oloista ja niiden kehittymisestä riippuu hyvin suurelta osalta alue- ja elinkeinoepolitiikan ja työllisyyden toteutuminen. Sen tähden on syytä lisätä elinkeinopolitiikan ja asuntopolitiikan välistä koordinointia.

Yhtyen Vaasan piirin esitykseen asuntotuotantomäärärahojen jaosta Kymen piiri edellyttää valtion asuntolainojen jaossa noudatettavan entistä suurempaa oikeudenmukaisuutta.

Puheenjohtaja: Tässä yhteydessä huomautan että laki- ja hallintoasiain valiokunnasta on siirretty seuraavat esitykset 31, 32, ja 35 tähän kohtaan käsiteltäväksi. Keskustelu koskee myös näitä esityksiä.

Seuraavana Kirsti Kanabro, ei ollut paikalla. Seuraava on Karjala Martti Uusimaa.

Karjala, Martti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät Toverit! Yleensä tähän asumisen tavoitteisiin valitut kohdat ovat oikeasuuntaisia. On kuitenkin tarpeen lähinnä syventää ja painottaa eräitä asioita, joista toisaalta ilmenee kuinka tärkeä sektori asuntopolitiikka on yhteiskunnassamme ja kuinka laajat seuraukset virheellisellä yhdyskuntarakentamisella saattaa olla.

Tulen ehdottamaan, että tämä kohta liitetään »Suunta» -kirjaan; asuminen yhdyskunta ja ympäristö-kohtaan. Asunto on ihmisen perusoikeus — todetaan ja tästä peruslähtökohdasta voidaan johtaa eräitä keskeisiä asuntopolitiikan tavoitteita, kun lähdetään niitä johtamaan todetuista ongelmista käsin. Asumiseen ja asunnon hankintaan liittyvien valintamahdollisuuksien vähäisyys ja vaikeudet koskettavat eniten pieni- ja keskituloisia. Esimerkiksi asunnon sijainnin suhde työpaikkaan ja palveluihin on tälle väestöryhmälle suhteellisesti tärkeämpi kuin suurempituloiselle väestöryhmälle. Näin asunnon hankinnan vaikeus, valintamahdollisuuksien kaventuminen ja suhde muihin elämän keskeisiin toimintoihin vaikuttaa kokonaisuudessaan erittäin voimakkaasti, nimenomaan pieni- ja keskituloisten ihmisten elämisen laatuun. Tästä johdan ohjelmaan tavoiteehdotuksen: Asunnon hankintaan liittyviä hankintamahdollisuuksia on määrätietoisesti kyettävä lisäämään etenkin pieni- ja keskituloisten ja erikoisryhmien kohdalla niin, että taloudellisten hankintamahdollisuuksien huomattavan parantamisen lisäksi asunnon sijainti suhteessa työpaikkaan ja palveluihin muodostuu edulliseksi.

Sitten puutun asukkaiden päätösvaltaan. Toimenpidevaatimuksissa edellytetään, että julkinen valta ja asukkaat saavat nykyistä paremmat mahdollisuudet ohjata suunnittelua ja rakentamista. Toimenpidettä ei täs-

sä ole riittävästi kohdistettu. Pankkilaitoksella on maassamme todellinen valta säädellä asuntotuotantoa sekä määrällisesti että usein myös laadullisesti. Rakentaja, grynderi on pankkilaitoksen vallan käyttäjä, joskin sillä juuri tässä sekä asiantuntijana ja voiton tavoittelijana on paljon omaakin määräysvaltaa. Tässäkin asiassa siis konkretisoituu rahalaitossektoriin ulottuvan taloudellisen demokratian edistämisen tarpeellisuus. Kun siis pankkilaitosta johdetaan maassamme porvarillisesti ja pääoman valtaa vahvistaen on yhteiskunnalle kuuluva oloissamme hyvin tärkeä ohjailuväline käytännössä yhteiskunnallisen päätöksenteon ulottumattomissa. Kun lisäksi tämä pääomavalta ulottaa voimakkaan vaikutuksensa kunnalliseen hallintoon, jonka tulisi paikallisesti ohjata asuntotuotantoa on asunnontarvitsijoille ja yhteiskunnalle kuuluva päätösvalta pääomapiireillä ja pankkiteknokraateilla. Tästä voidaan johtaa tavoite, asuntojen yhteiskunnallisen rahoitusosuuden lisäämisen ohessa on asunnontarvitsijoille vaikutusmahdollisuuksia erityyppisesti lisättävä. Yhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksia pankkilaitoksien lainoituspäätöksiin tulee ratkaisevasti voimistaa ja sen lisäksi tulee perustaa erityinen valtion asuntopankki.

Sitten omista samoista lähtökohdista voidaan johtaa vielä seuraava muutosehdotus asuntopolitiikan kohtaan Suunta-asiakirjaan: On vahvistettava erityyppisesti yhteiskunnan mahdollisuuksia ohjata yhdyskuntien kehittymistä tavoitteena monipuolinen väestö ja palvelurakennus. Tätä silmällä pitäen puolueen on pyrittävä toimenpiteisiin, että luotaisiin tehokas ja eri hallintosektoreille sekä rahoittaja ja rakentajaorganisaatioihin ulottuva ohjausjärjestelmä. Lisäksi on perustettava valtion rakennusyhtiö.

P u h e e n j o h t a j a : Jarmo Rantanen Pohjois-Häme.

R a n t a n e n , Jarmo (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät kokousedustajatoverit! Pari sanaa asuntopolitiikasta. Käsitykseni mukaan »Suunta»-ohjelman asuntopolitiikkaa koskeva osa vastaa hyvin myös sitä käsitystä joka jäsenistömme keskuudessa asumiseen liittyvistä asioista vallitsee. Se siis, tuo ohjelman osa, myös teesittää osuvasti ja ansiokkaasti sosialidemokraattiset vaatimukset ja tavoitteet lähes kaikista keskeisistä asuntopolitiittisista kysymyksistä ja asuntopolitiikassa yleensä.

Eräs asia sieltä kuitenkin, ehkä tarkoituksella, puuttuu. Haluaisin teidän, hyvät kokousedustajatoverit, kiinnittävän huomiota sellaiseen asiaan kuin valtakunnan asuntohallinto. Tuskin yllätän teistä ainoatakaan, kun toteam, että maamme asuntohallinto on perinjuurin vanhakantainen ja monen kirjava. Etten sanoisi sekava. Asuntohallituksen, sisäasiainministeriön, työvoimaministeriön, parlamentaarisen asuntoneuvoston, läänien- ja kuntien muodostama asioiden kulkurata on uskomaton. Näiden elinten väliset keskinäiset toimivalta ja vastuusuhteet ovat monimutkaiset ja byrok-

raattiset. Puhumattakaan siitä mitä tavallinen kansalainen, asunnontarvitsija ajattelee joutuessaan tälle viidakkopolulle asioitaan hoitaessaan.

Asuntohallinnon uusimis- ja selkeyttämistarve on toki havaittu ja tiedostettu. Uudistustyö ja hallintomallien uudelleenarviointi on parastai-kaan käynnissä. En puutu niihin useihin yksityiskohtaisiin mallivaihtoehtoihin, jotka ovat työn alla. Toteaisiin ainoastaan pari, tosin keskenään hie-
man eritasoista asiaa, joiden pitäisi hallintoa uudelleen järjestettäessä mielestäni toteutua. Ensimmäinen on se, että asuntohallinnollista päätän-
tävaltaa tulisi siirtää lähemmäksi sitä niin sanottua hallintoalamaista eli asunnontarvitsijaa, toisin sanoen kuntiin ja lääneihin. Nähdäkseni eritoten kuntien asemaa tulisi tässä suhteessa avartaa ja vahvistaa. Läänien ase-
maan tulevassa asuntohallinnossa tulee tietenkin vaikuttamaan välipor-
taan hallinnon yleinen ratkaisumalli.

Toiseksi valtionhallinnon tasolla järjestelmää tulisi uusia siten, että asuntoasioilla olisi oma ministeriönsä tai ehkä kuitenkin mieluummin si-
ten, että ympäristö- ja asuntoasioilla olisi oma yhteinen ministeriönsä, jo-
ka jälkimmäinen vaihtoehto on kenties se realistinen vaihtoehto. Kun aja-
tellaan asuntoinvestointien osuutta valtion kokonaisinvestoinneista, tun-
tuu kummalliselta, että tilanne yhä on sellainen kuin on. Asioita ministe-
riötasolla hoitaa sisäasiainministeriö ikään kuin ota-
tehtävänä.

Esitänkin, että sosialidemokratian suunta -ohjelmaan asuntopoliitiik-
kaa koskevaan osaan otetaan 10. kohdaksi asuntohallintoa koskeva kohta-
teesi tässä esittämieni ajatuksien pohjalta (suosionosoituksia).

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi kello 03.55 Aarne Koskinen.

P u h e e n j o h t a j a : Asuntopoliittiseen valiokuntaan menevät esi-
tykset numerot 56—60 sekä laki- ja hallintoasiainvaliokunnasta siirretyt
esitykset n:o 31, 32 ja 35 ovat tulleet käsitellyiksi.

**Esitykset niihin esitetyine ehdotuksineen lähetetään valiokunnan kä-
siteltäviksi.**

**Esitykset 31, 32, 35 sekä 56—60 lähetettiin niihin keskus-
tella tehtyine esityksineen asuntopoliittiseen valiokuntaan.**

**Sosiaalipoliittiseen valiokuntaan evästettävät esitykset (esitykset 61 —
71)**

P u h e e n j o h t a j a : Otetaan käsiteltäväksi sosiaalipoliittiseen vali-
okuntaan evästettävät esitykset 61 — 71.

Ensimmäinen puheenvuoro Raimo Luoto, Kymen piiri ja seuraava Seija
Lempiäinen.

L u o t o , Raimo (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kol-
me vuotta sitten pidetty puoluekokous keskittyi sosiaalipoliittisen valio-
kunnan asioissa lähes yksinomaan eläkekysymyksiin. Mielenkiintoa kuvaa
se, että jätetyistä aloitteista lähes 90 % käsitteli eläkkeitä. Silloin todet-

tiin, laajassa keskustelussa mm. kaksi asiaa, ensiksi, että kun vuonna 1956 siirryttiin tasaeläkepohjaiseen kansaneläkejärjestelmään, merkitsi tuo ratkaisu miljardiluokan tulonsiirtoa palkansaajilta maanviljelijäväestölle, ja toiseksi, että kun vuonna 1962 hyväksyttiin työntekijäin eläkelaki, oli samalla valittu kaksi toisiaan täydentävää eläkejärjestelmää, joita tuli kehittää rinnan tasavertaisesti.

Tällä kertaa tuntuu mielenkiinto laimentuneen eläkeasioita kohtaan jäteystistä aloitteista päätellen. Mielestäni pitäisi olla toisin. Olemmehan tänään sen tosiasian edessä, että maan hallitus on antanut eduskunnalle lakiesityksen kansaneläkkeiden kokonaisuudistuksesta ja puolueemme edustajat ovat jo hallitustasolla osin eduskunnassakin hyväksyneet lähes täysin keskustalaisten suunnitelman, jota myös kommunistit ovat johdonmukaisesti tukeneet. Näyttää kuin olisimme jälleen valmiit miljardien siirtoon kepun tukijoille.

Syystä tätä ratkaisua on kutsuttu historialliseksi kompromissiksi, niin käänteentekeviä uudistuksia se sisältää. Koko ohjelman toteuttamisen vuosittaiseksi hinnaksi on laskettu noin 2,3 miljardia markkaa. Huomioon ottaen monet muut sosialipolitiikan kehittämistarpeet, kuten lapsiperheiden tuki, kansanterveysjärjestelmä jne. tulisi näin suuren menoeron perusteena olla voimakas sosiaalinen tarve. Vanhallakin matematiikalla voidaan osoittaa, että hätä ei ole suurin niiden keskuudessa, jotka nyt saavat suurimmat korotukset eläkkeisiinsä. On selvää, että yhteistyöhallituksessa joudutaan asioita hoitamaan sopimuksin. Tämän kompromissin sosialidemokraattinen osa lieenee kuitenkin vain koko uudistuspaketin ensimmäinen vaihe, joka sisältää tukilisien korottamisen ja tuloharkinnan lieventämisen, molemmat erinomaisen hyviä asioita, ja niiden vuosittainen hinta on noin 300—400 miljoonaa markkaa.

Sn sijaan paketin jälkiosa, jonka hinta on noin 2 miljardia markkaa per vuosi ja joka käsittää kansaneläkkeen tekemisen tuloharkinnasta vapaaksi eläketuloja lukuunottamatta, on selvästi kepulainen ja mielestäni tämän hetken taloudellisten näkymien mukaan sekä eläkepoliittisesti että yhteiskunnallisesti vähemmän perusteltu ja vähemmän kiireellinen. Kärjistetyksi mutta sattuvasti on sanottu, että uudistuksesta hyötывät eniten suurituloiset ja kotirouvat. On myönnettävä, että periaatteellisesti kokonaisuudistus sisältää paljon hyvääkin. Ainakin se parantaisi eläkeviidakkomme vaikeaselkoisuutta. Mutta on muistettava, että kun uudistushanke kelan toimesta pantiin vireille kolme vuotta sitten, olivat taloudelliset näkymät silloin vielä toisenlaiset. Tänään ei ilmeisesti hallituksellakaan ole varmuutta rahoituksen järjestymisestä. Se vain toteaa, että kansaneläkejärjestelmän tuloperusteita tarkistetaan. Me sosialidemokraatit voimme kysyä itseltämme, ketkä tällöinkin ovat maksajina.

Hallitukselle on annettava tunnustus siitä, ettei se sitovasti lyönyt luk-

koon koknaisuudistuksen aikataulua. Eduskunnalta odotetaan viileämpää harkintaa jatkokäsittelyssä, (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seija Lempiäinen, seuraavana Anna-Liisa Meriläinen, Kuopion piiri.

Lempiäinen, Seija (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Jyväskylän puoluekokouksessa sosiaalipoliittinen valiokunta esitti yksimielisessä lausunnossaan mm., että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan huolehtimaan eläkepolitiikan jatkuvasta kehittämisestä ja eläkejärjestelmien selkiinnyttämisestä. Tähän tähtää hallituksen 4.4.1978 eduskunnalle antama esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lakiehdotus liittyy vaiheittain toteutettavaan kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistukseen, jonka tavoitteena on muodostaa kansalaisille henkilökohtainen eläke, jonka määrään vähentävästi vaikuttaa ainoastaan omat työeläkkeet. Vaikka lakiehdotusta on odotettu, ei se toteutuessaan esitetyssä muodossa poista entisessä laissa olleita puutteellisuuksia. Varsinkaan työtulon etuisuus ei ole saanut kaivattua korjausta. Tulevassa laissa työtulon etuisuus on näennäisyys tavalliselle työntekijälle, mutta se korostaa esimerkiksi isännän tulon etuisuutta. Myöskään perheenäitien eläkejärjestelmään ei tullut toivottua muutosta. Asumistuen piiriin eivät vieläkään pääse lukuisat omakotitaloissa asuvat eläkeläiset, jotka kipeästi kaipaisivat yhteiskunnan tukea. Kun kuitenkin on tiedossa, että kansaneläkejärjestelmän muutoksen vaatimat kustannukset nielevät lähes puoli miljardia markkaa, ja loppuun vietyä kansaneläkeuudistus maksaa vuositain yli 2 miljardia markkaa, on pakko todeta, että joku muu kansalaisryhmä kuin työtä tehneet naiset ja miehet kodeissa ja työpaikoissa saavat nauttia eläkeuudistuksen etuisuuksista (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Anna-Liisa Meriläinen, Kuopion piiri.

Meriläinen, Anna-Liisa (Kuopion piiri): Perheen asemassa, rakenteessa ja tehtävissä on tapahtunut suuria muutoksia. Palkanansaitsijaa lapsiperheet ovat jääneet kehityksessä jalkoihin. Perheiden vaikeudet näkyvät avioeromäärien kasvussa. Joka kymmenes avioliitto purkautuu kymmenessä vuodessa, näistä 2/3 lapsiperheitä. Lasten ja nuorten mielenterveys ja käyttäytymishäiriöt lisääntyvät jatkuvasti.

Perheet elävät työttömyyden uhan alla ja toimeentulovaikeuksissa. Lapsen on tutkittu aiheuttavan minimiarviolta 8000—10.000 markan kustannukset vuodessa. Yhteiskunnan perhepoliittisen tuen osuus on tästä vajaa viidennes. Asunnon hankkimisen takia ja muista toimeentulosityistä molemmat vanhemmat pakotetaan osallistumaan työelämään. Taloudellisten kustannusten lisäksi lasten huoltajat panostavat paljon työtä ja

vapaa-aikaa tulevien kansalaisten hoitoon ja kasvatukseen. Syntyvyyden jatkuva aleneminen osoittaa, että lapsista koituva ilo ei yksin riitä lisääntymisen kannustimeksi. Yhdyskuntien rakenteet eivät vastaa lapsiperheiden tarpeita. Asunnoista on pulaa. Ne ovat kohtuuttoman kalliita ja kaukana työpaikoista. Hoitopaikoista on myös huutava pula. Päivähoitosuunnitelmia on supistettu taloudellisiin suhdanteisiin vedoten. Asioista käydään kovaa poliittista kiistaa ja lapset kärsivät hoidon puutteesta. Monet huoltajat elävät itse vaikeissa elämänoloissa. Useimmat työssä käyvistä pienten lasten äideistä tekevät eriarvoistavien rooliasenteiden vuoksi kahta jopa kolmea työvuoroa.

Lapsen ensimmäiset elinvuodet ovat vilkkainta ja herkintä kehitysaikaa. On tutkittu, että puolet ihmiset älyllisestä ja henkisestä kapasiteetista kehittyy kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana. Ihmissuhteiden rakentamisen kannalta kuuden kuukauden — kahden vuoden ikä on ratkaisevin. Pienen lapsen turvallisuuden ja riippuvuuden tunne on tyydyttävä täysin, jotta hänestä voisi kasvaa terve ja vastuullinen aikuinen. Hoitomuodot voivat vaihdella, mutta laadulle on asetettava tämä vaade. Laitoshoidon osalta se merkitsee kahden—neljän lapsen ryhmiä hoitajaa kohti. Korkeatasoiseen lasten päivähoitoon sijoitetut varat tuovat tulevaisuudessa moninkertaisen hyödyn vähentyneinä mielenterveyden hoito- ja työkyvyttömyyskustannuksina.

Väestökehityksemme on kääntynyt laskuun. Vaikka emme piittäisi lisääntymisestä, kannattaa miettiä, halutaanko nykyinen työvoima- ja väestörakenne turvata ja säilyä kansana. Tämäkin tavoite edellyttää syntyvyyden nostamista nykyisestä 60.000—70.000 lapseen vuodessa.

Työvoimaministeriön tekemän tutkimuksen mukaan valtaosa työvoimareserveistämme on naisia. Ns. pitkän ajan esteellisistä on 300.000 iältään 15—29 vuotiaita lastenhoitosyistä kotona työskentelevää naista. Heidän koulupohjansa on kansakoulu ja vain puolella on jotakin ammatillista koulutusta tai työkokemusta. Ns. esteettömistä piilotyöttömistä, jotka jo nyt varmasti ovat yrittämässä työmarkkinoille, koska tutkimus on tehty 1975, on 70.000 naista. Nämä ovat 35—49 -vuotiaita kansakoulun käyneitä ja melko vähäisen työkokemuksen ajat sitten hankkineita. He ovat tehneet kunnialla päivätyönsä perheenäiteinä ja yrittävät nyt saada työtä ja eläketurvaa, joka heiltä on puuttunut. Tämän lisäksi on naisia työttöminä työnhakijoina tällä hetkellä 75 000.

Yhteiskuntamme eriarvoisuusrakenteista johtuva luultavasti Aatamin ajoista alkanut naisten syrjiminen, marssittaa melkoisen työttömien naisten armeijan. Työllisestä työvoimasta (1,7 milj.) on puolet naisia, jotka toimivat valtaosalta matalapalkka-aloilla ja vaihetoissa ja samanverran myös miehiä, mutta paremmin palkatuissa tehtävissä. Naiset, jotka hoitavat lapsiaan kotona, ovat alempien sosiaaliryhmien naisia ja heillä on useampia lapsia. Tilastokeskuksen viimeisimmän elinkeino- ja väestötilaston mu-

kaan alle 7-vuotiaista lapsista valtaosa 43 % on erikoistuneiden työntekijöiden lapsia ja viidennes 20 % alempien toimihenkilöiden lapsia. Yrittäjillä on 11 %, maanviljelijöillä 8 % ja johtavilla toimihenkilöillä 15 % alle kouluikäisten lasten määrästä joka koko määrä 406 000 lasta. Loput ovat ammattitaidottomien, eläkeläisten ja opiskelijoiden lapsia. Näistä alle kouluikäisistä lapsista 60 % on taajamista.

Poliittista estettä tuen antamiselle ei siis ole pieniä lapsia hoitaville perheille. Vaikka nainen on se, joka todennäköisemmin jää perheessä vanhempainlomalle, jos sitä pidennetään, rohkenen tehdä esityksen, jossa pyritään hoitamaan pienten lasten asiaa ja työllisyysasiaa samalla kertaa. Teen esityksen Sosialidemokratian Suunta -ohjelman perhepolitiikkaa koskevaan ohjelmakohtaan sivulle 53 kappaleiden 3 ja 4 väliin uudeksi kappaleeksi:

Yhteiskunnan on vaikutettava lapsi- ja perhemyönteisen ilmapiirin ja ajattelutavan herättämiseksi ja ylläpitämiseksi. Perhepoliittinen näkökulma on huomioitava keskeisenä osana yhteiskuntapolitiikkaa ja suunnittelua mm. asunto- ja yhdyskuntapolitiikassa, työsuhdeturvan ja työaikajärjestelyjen kehittämisessä, verotuksessa, koulutus- ja vapaa-aikapoliitikassa sekä sosiaali-, terveys- ja kulttuuripalvelujen kehittämisessä. Perheille on annettava kaikki tarpeellinen tuki lasten hoidortja kasvatuksen järjestämisessä ja lapsen aseman parantamisessa.

Kohdaksi 1) uutena kohtana: 1. Sosiaalipoliittista painopistettä siirretään pieniä lapsia hoitavien ja kasvattavien perheiden hyväksi. Kohtaan 2) kahden ensimmäisen lauseen jälkeen lisätään täsmennettynä ehdotuksena vanhempainloman jatkamiseen seuraava: ... hoitaa itse aivan pieniä lapsia. Vanhempainlomaa (parempi termi olisi lapsenhoitovapaata) on jatkettava nykyisestä 186 päivästä vuoden mittaiseksi. Tästä ajasta 186 päivää pidettävä toimeentulon tasoa alentamatta ja loput valtion työttömyyskorvauksen suuruisella päivärahalta. Isälle tai äidille on työpaikkaansa menettämättä annettava mahdollisuus jäädä hoitamaan lastaan kaksivuotiaaksi.

Seuraavassa vaiheessa toisen vanhemman lapsenhoitovapaata on voitava jatkaa kahden vuoden mittaiseksi valtion työttömyyskorvauksen suuruisella päivärahalta. Isälle tai äidille on työpaikkaansa menettämättä annettava mahdollisuus jäädä hoitamaan lastaan kolmivuotiaaksi.

Viimeisessä vaiheessa lastenhoitovapaata on voitava jatkaa kolmen vuoden mittaiseksi valtion työttömyyskorvauksen **suuruisella** päivärahalta. Kolmivuotias lapsi tulee jo hyvin toimeen ryhmässä ja on kypsä siirtymään yhteiskunnan tarjoamalle päiväkotipaikalle.

P u h e e n j o h t a j a : Pyydän huomauttaa, että puheaika on rajoitettu 5 minuuttiin. Seuraava puheenvuoro Aalto Reijo, Varsinais-Suomi ja sitä seuraava Hilja Rajala Vaasan piiri.

Pyydän, että seuraavat puheenvuoroa käyttävät siirtyvät tänne eteen valmiiksi säästämme muutaman minuutin.

Aalto ei ole paikalla. Seuraava Hilja Rajala, Vaasan piiri, ja sitä seuraa vaa pyydetään tänne eteen. Väinö Makkonen, Pohjois-Hämeen piiri.

R a j a l a , Hilja (Vaasan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Kivilahden sosialidemokraatit ovat oikealla asialla esityksessään puoluekokoukselle hyväksyttäväksi, että lapsilisän yläraja nostettaisiin 16-vuodesta 18-vuoteen. Asiahan on tosiaan niin, että vanhemmat ovat voimassaolevan lainsäädännön mukaan velvolliset elättämään lapsensa 18 vuotiaaksi täysi-ikäisyysrajaan. Nykyiset lapsilisät eivät riitä tähän. Tasapainoisen perhe-elämän kehittäminen ja luominen lapsiperheiden aseman parantaminen ovat aina olleet hyvin esillä puolueen ohjelmissa. Mutta sitenkin mielestäni nyt olisi aika alkaa tutkia mahdollisuuksia lapsilisän ylärajan nostamisesta. En puhu omiani tai oikeastaan puhun kaikkien 7 lapseni kanssa olen kokenut tuon epäkohdan ja murhemielellä kun nuori 16—18 vuotias ei ole koulussa ei työssä läheskään aina, hän sekä syö että kuluttaa silloinkin. Ei mikään opintotuki silloin ole apuna niin hyvä kuin se opiskeluaikana onkin. Tuntuu silloin suorastaan toivottomalta kun lapsilisä jää pois 16-vuotiaalta. Yhdyn lämpimästi kannattamaan Kivilahden sosialidemokraattien esitystä.

P u h e e n j o h t a j a : Väinö Makkonen, Pohjois-Häme ja seuraava Annikki Peuhkuri, pyydän valmistautumaan.

M a k k o n e n , Väinö (Pohjois-Hämeen piiri): Hyvä toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokoustoiverit. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksesta on viime aikoina puhuttu varsin paljon. Ensi viulun soittajana asiassa näyttää olleen kansaneläkelaitoksen kepulaisjohto niin sanottuine vähimmäiseläke-esityksineen. Vaikka puoluekokousaloitteessa enempää kuin sosialidemokratian suuntaohjelmassakaan ei tämän asian osalta käydy kovin perusteellista selvitystä saa maallikko sellaisen käsityksen, että me sosialidemokraatit olemme taipumassa niihin vaatimuksiin joilla kansaneläkejärjestelmämme luonne perusteellisesti muutettaisiin^ siirryttäisiin niin sanotusta tarveharkintaisista eläkkeistä tasaeläkkeisiin joita kuitenkin työeläkkeet kaventaisivat.

Vähäväkisen kansanosan edustajana ja periaateohjelmansa mukaisesti sosialidemokraattinen puolue on ollut tarmokkaasti ajamassa kansaneläkejärjestelmän luomista ja sen kehittämistä. Puolue ja sen eduskuntaryhmä on kaikissa vaiheissa pyrkinyt siihen, että järjestelmä tarjoaisi riittävän toimeentuloturvan ensikädessä niille, joilla ei muuta taloudellista turvaa ole. Tästä johtuu, että sosialidemokraatit ovat vaatineet ja puolustaneet niin sanottua tarveharkintaista kansaneläketurvaa.

Se vähimmäiseläke vaatimus, josta eräät poliittiset puolueet ovat viime aikoina pitäneet ääntä ja jonka toteutuminen näyttäisi toteutuvan merkit-

sisi käytännössä vain sitä, että pelkän kansaneläkkeen varassa elävä ei tulisi saamaan sen parempaa eläketurvaa kuin mitä hänellä nykyisin on. Se ei myöskään parantaisi vaan todennäköisesti huonontaisi työeläkettä saavan eläkkeensaajan asemaa, koska hänen työvuosinaan hankkimansa työeläke kaventaisi kansaneläkettä vielä korostetummin kuin mitä se nykyisin kaventaa.

Sen sijaan kaavailtu järjestelmä tulisi suosimaan niinsanottuja pääomatulojen saajia, joiden metsänmyyntitulot, vuokratulot, korot, osingot ja niin edelleen olisivat sellaista etuoikeutettua tuloa, jotka eivät estäisi täysimääräisen kansaneläkkeen saamista. Se että myös työlöt olisivat kaavailujärjestelmän mukaan sellaisia tuloja, jotka eivät kavenna kansaneläkettä ei ole tuloerojen kaventamisen eikä läheskään aina edes oikeanmuokaisuuden kannalta arvioiden oikeaan lopputulokseen.

On aihetta kysyä kenestä tuntuu kohtuulliselta se, että yhteiskunnan varoista maksetaan samansuuruinen eläke työttömyydestä kärsivän ja pienipalkkaisen metsurin muijalle kuin vuorineuvoksen tai. lääkärin rouvalle. Tietty määrä työtuloa, joka sellaisenaan ei kaventaisi esimerkiksi puolison kansaneläkettä, pitäisi olla etuoikeusasemassa, mutta täysin rajoittamaton etuoikeus tuskin on paikallaan. Myös eläkkeen saajan omien työtulojen rajoittamaton etuoikeus on luomassa uusia tuloeroja. Tavallinen loppuunkulunut työkyvyttömyys tai vanhuuseläkkeelle siirtynyt duunari ei ilmeisesti pysty tekemään eikä saamaan sellaista työeläkettä, josta hän eläkkeen saannin ohessa ansaitsisi merkittävämpiä tuloja. Eläkkeensaajan omien työtulojen ansaitsemismahdollisuus jäisi niiden etuoikeuksiksi, joille suunniteltu järjestelmä jo muutenkin toisi etuoikeuksia. Oma yritys tai muu sellainen toiminta takaisi omistajalleen työtäkin toisin kuin niille, jotka sitä palkan edestä tekevät.

Asiaa on syytä pohtia työllisyyden kannalta, onko kokonaisedun mukaista houkutella jollakin etuoikeusjärjestelmällä eläkeläiset töihin joita ei muutenkaan riitä edes parhaassa työssä oleville. Mikään eläkejärjestelmä ei tuo vain etuuksia se tarvitsee myös ylläpitäjänsä rahoittajansa.

Tämä mun puheenvuoroni jäi kesken, mutta saan luvan esittää seuraavan ponnen! Esille tuomaani viitaten esitän puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponnen.

Puoluekokous edellyttää, että puoluetoimikunta ja puolueen edustuntaryhmä eläkejärjestelmää kehitettäessä toimivat siten, että eläketason korotus kohdistuu vain nimenomaan niihin ryhmiin, joiden eläke- ja muut tulot pakoittavat heidät nykyisin elämään toimeentulon rajan minimin tuntumassa.

P u h e e n j o h t a j a : Annikki Peuhkuri, Kymen piiri.

P e u h k u r i, Annikki (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja hyvät puoluekokousedustajat. Työväenliike on perustamisesta lähtien toiminut

päihteitten väärin käyttöä vastaan, mutta kaikesta huolimatta päihteiden käyttö on vain lisääntynyt. Syyt on monet. Asunto-olot on huonot ja työttömyys ja osaksi voisi sanoa ajan henki. Hyvät toverit tää päihdeongelmaisten asia on asia mihin myös ootetaan meiltä suurimmalta puolueelta kantaa. Tää on asia mistä ollaan mielestäni puhuttu liian vähän. Tämä asia liikuttaa meitä kaikkia sillä tavalla, että se näkyy myös kuntien sosiaalimeinoissa ja samalla myös valtion budjetissa. Meidän täytyy uskaltaa tästä keskustella avoimesti.

Meillä on hoidettu jo mielestäni aika hyvin alkoholivammaisten hoitoon-ohjaus. Tosin siinä on vielä parantamisen varaa, mutta miten on sitten meidän asenteen laita tähän, että asiaan voitaisiin puuttua. Meidän on muutettava asennetta tiukemmaksi. Ensiksi on ajateltava niitä ihmisiä, jotka eivät enää itse pysty itsestään vastaamaan omaa tekoaan kontrolloimaan. Näitten ihmisten kohdalla on asennetta muutettava.

Minä tiedän sen, että kuinka tärkeätä meille on vapaus, yksilön vapaus, kuinka tärkeätä on intiimisuoja, ihmistä ei saisi pakolla mihinkään, mutta tämä on ryhmä mihin täytyy joskus pakolla puuttua.

Ensi vuosi on nimetty lasten vuodeksi ja kuinka moni meistä tietää niistä nuorista jotka elontielle sortuu. Mikä on ollut tämän nuoren varhaislapsuus. Onko ollut turvallinen vai turvaton. Onko ollut vanhemmista toinen päihteitten käyttäjä tai pahimmassa tapauksessa molemmat. Hyvät toverit minä esitän, että sosiaalivaliokunta myös puuttuisi tähän asiaan, kiinnittäisi huomiota ja keskustelisi tästä, että asia olisi keskustelun aiheena.

P u h e e n j o h t a j a : Sosiaalipoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset on loppuunkäsitelty. **Esitykset 61 ja 71 lähetetään sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.**

Esitykset 61—71 lähetettiin niihin keskustelussa tehtyine esityksineen sosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Koulu- ja kulttuuripoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 72—81)

P u h e e n j o h t a j a : Siirrytään käsittelemään koulu- ja kulttuuripoliittiseen valiokuntaan menevät esitykset 72—81 ensimmäinen puheenvuoro Eskelinen Saini, Kymen piiri ja valmistautuu Luoto Raimo myöskin Kymen piiri.

E s k e l i n e n , Saini (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokousedustajat. Monikansallisten kaupallisten yritysten markkinoima massa- ja väkivaltaviihde on vallannut huolestuttavassa määrin sijaa lasten ja nuorten lukutottumuksissa.

Samalla se aiheuttaa uusmuotoista lukutaidottomuutta. Väkivaltaviihteen sisältämä arvomaailma vääristää nuorten persoonallisuuden kehitty-

mistä. Väkipalvaviihdettä tulvii myöskin tv:n erikoisesti Mainos-Tv:n sekä elokuvien välityksellä runsaasti.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että näiden viihteiden vaikutus ihmiseen ja etenkin lasten käyttäytymiseen on yksinomaan kielteinen. Se totuttaa nuoret ja lapset väkivallan käyttöön ongelmiansa ratkaisuisissa ja vääristää heidän ihmiskuvaansa. Lisäksi tutkimuksissa on todettu väkivaltaiihteeseen lisäävän ihmisten tunnekiilmyyttä ja tekevän heidät välinpitämättömäksi todellisille kärsimyksille ja toisaalta se lisää myös turvatto-muutta ja pelkoa.

Jotta tähän kaikkeen saataisiin muutos, tarvitaan lainsäädäntöä väki-valtaa sisältävien julkaisujen ja elokuvien kieltämiseksi ja lisäksi yhteis-kunnan tukea niille taidemuodoille, jotka tarjoavat kehittävää viihdettä lap-sille ja nuorille. Huomioiden tämän ja lisäksi sen, että ensi vuonna viete-tään lasten vuotta, esitänkin että puoluekokous ryhtyisi toimenpiteisiin kotimaisen lastenkulttuurin aseman vahvistaiseksi sekä heikktasaisen ja väkivaltaa ihannoivan aineiston tuonnin torjumiseksi sekä väkivaltaiihte-teen estämiseksi. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Raimo Luoto, Kymen piiri. Valmistautuu Martti Karjala, Uudenmaan piiri.

L u o t o , Raimo (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. So-sialidemokraattisen työväenliikkeen tavoitteiden mukaisesti on peruskou-lu jo hallinnollisesti toteutunut koko maassa. Opetussuunnitelmallisen to-teutumisen myötä on sosialidemokraattien huolehdittava siitä, että kii-reesti korjataan ne rakenteet ja puutteellisuudet, jotka vielä ilmenevät pe-ruskoulun sisällä pitäen yllä eriarvoistavaa rinnakkaisuutta.

Ongelmallisin asia ja keskeisin puheenaihe on ollut eräiden aineiden tasokurssijärjestelmä, joka rajaa edelleen mahdollisuudet jatko-opintoihin. Jouduimme aikanaan hyväksymään järjestelmän peruskoulun toteutumisen ehtona, mutta kokemus on osoittanut, että yhteiskunnalli-sesti hyväksyttävää perustetta niiden säilyttämiselle ei ole.

Tilastot osoittavat että pojat tyttöjä useammin valitsevat alimmat kurs-sit ja pelaavat siten itsensä ulos lukiotasoisesta jatko-opiskelusta. Ei ole mitenkään perusteltavissa, että n. 1/3 pojista ja viidennes koko ikäluokas-ta on valinnut alimmat kurssit. Sosialidemokraattien kannalta merkittävää on myös, että lyhimpiä kursseja ovat muita useammin valinneet ammatil-lista koulutusta vailla olevien vanhempien lapset. Sosiaalinen tasa-arvoisuus ei siis ole toteutunut. Tasokurssijärjestelmä ei näytä tukevan myöskään tavoitteita alueellisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Joillakin paikkakunnilla epätavallisen runsaasti valitaan lyhimvät kurssit. Laajene-va opinto-ohjaajatoiminta tuskin poistaa puutteita.

Viime aikoina suoritettut tutkimukset ovat myös osoittaneet, että peda-gogisestikaan ei järjestelmän säilyttämistä voi puolustaa, vaikka maamme

porvaristo tekee parhaansa. Liedon—Tarvasjoen peruskoulussa suoritettu matematiikan opetuskokeilu antoi rohkaisevia tuloksia suunniteltaessa muunlaisia ratkaisuja.

Lienee syytä todeta täälläkin, että kovin tunteenomaisin äänenpainoin käydyssä tasokurssikeskustelussa on otettu vahvasti kantaa niiden säilyttämisen tai täydellisen poistamisen puolesta sekoittamalla samalla kaksi eri asiaa, nimittäin opetusmenetelmäkysymykset ja jatko-opintokelpoisuudet.

Hallinnollisella päätöksellä voidaan haluttaessa, mitään muuttamatta, määrätä jokaiselle alimmankin kurssin suorittaneelle peruskoululaiselle jatko-opintokelpoisuus lukiossa, jolloin valtioneuvoston periaatepäätös tältä osin toteutuu, mutta tämä ei voi olla riittävä ratkaisu ainakaan sosiaalidemokraateille. Kannaltamme tärkeätä on, että mahdollisimman moni käyttää kaikki edellytyksensä. Siten toteutetaan tasa-arvon periaatetta.

Opetusmenetelmäkysymyksenä tasokurssien poistaminen, josta luulen tämän kokouksen olevan yksimielinen, on jo ongelmallisempi, jos samalla hyväksymme ajatuksen, että opetuksen tasoa nostetaan siten, että eriyttäminen onnistuu.

Monenlaisin supistustoimenpitein olemme hallituspuolueena vuosien varrella ikävällä tavalla joutuneet karsimaan peruskoulusta aikaisemmin tärkeinä pitamiämme asioita. Sen vuoksi Kymenpiiri edellyttää, että kun tasokurssien poistamisesta tehdään poliittinen päätös, päätetään samalla opetusryhmien pienentämisestä esimerkiksi 16:een. Suunnan sananmuoto kaipaa tällä kohdin täsmennyksen. Ratkaisun kalleutta keventää ikäluokkien pienentyminen. Säästyneet varat on saatava kokonaisuudessaan käyttää peruskoulun sisäiseen uudistamiseen mainitulla tavalla.

Sosialidemokraattien lähiajan tehtävänä on myös ottaa vahvasti kantaa eri tasoilla taajamien kouluolojen parantamisen puolesta. Olemme viime vuosina joutuneet tarjoamaan myötätuntoa maaseudun pienten koulujen säilyttämisen puolesta ja samalla kasanneet asutuskeskuksiin ongelmia, joita ovat esimerkiksi mittavat oppilaskuljetukset, suuret kouluyksiköt, täpötäydet luokat, järjestyshäiriöt ja jo näköpiirissä oleva opettajatyöttömyyskin. Liikenevien resurssien puitteissa on näihinkin asioihin saatava korjauksia ja ehkäistävä ennakolta vielä suuremmat haitat, (suosioitoituksia).

Puheenjohtaja: Karjala Martti, Uudenmaan piiri. Seuraava valmistautuu Mällinen Juhani Oulun piiristä.

Karjala, Martti (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Jotta ei aikaa menisi niin puolustan tätä Espoon Sos.dem. Kunnallisjärjestön aloitetta peruskoulun tasokursseista luopuminen opetusryhmien pienentäminen ja tukitoimenpiteiden tehostaminen viittaamalla edellisen

edustajan perusteluihin ja totean, että Espoon aloite on hyvä ja kaukonäköinen. Kiitos, (suosionsoituksia).

Kokouksen sihteeriksi siirtyivät kello 4.22 Juhani Hietanen ja Hannu Anttonen.

Puheenjohtaja : Juhani Mällinen, Oulun piiri. Valmistautuu Antti Paidan, Lapin piiri.

Mällinen, Juhani (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Yhteiskunnan toimintojen monipuolistuessa niihin vaikuttavan ja niistä tiedottavan viestinnön yhteiskunnallinen merkitys kasvaa. Samalla viestintäteknologian kehittyminen tarjoaa yhä eneneviä mahdollisuuksia viestinnän harjoittamiseen, kuitenkin siten, että viestintään tarvittavat taloudelliset voimavarat kasvavat ja ylittävät yksittäisten kansalaisten mahdollisuudet. Kehitys asettaa työväenliikkeen jatkuvasti uusien haasteiden eteen, jotta myös viestintäpolitiikan tärkeällä alueella voitaisiin vaikuttaa perinteisten sosialidemokraattisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Erityisesti kansainvälinen kehitys viestinnän alueella on omiaan luomaan edellytyksiä nimenomaan massakulttuuriin leviämiselle sähköisen joukkotiedotuksen alueella. Toisaalta yhteiskunnallinen kehitys kuitenkin edellyttää ja vaatii monipuolisten ja väestön tarpeita vastaavien tietojen lisääntyvää jakamista. Siten kysymys massakulttuurista ei liity yksin kulttuuripolitiikkaan, vaan myös viestintäpolitiikkaan. Sosialidemokraattisissa viestintäpoliittisissa kannanotoissa tulisikin korostaa suotuisten kehitysedellytysten luomista sellaiselle tiedonvälitykselle, joka palvelee sivistyksellisiä ja tiedollisia tarpeita ja antaa välineitä yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Sähköinen tiedonvälitys on saavuttamiensa laajojen yleisöjoukkojen takia erityisen tärkeä tiedonvälityksen lohko. Yleisradio ainoana yhteiskunnan hallinnassa olevana joukkotiedotusvälineenä tarjoaa periaatteessa hyvät lähtökohdat sosialidemokraattisen viestintäpolitiikan harjoittamiseen tällä alueella.

Yleisradion ohjelmatoiminnan kehittäminen niin tiedon- kuin kulttuurinvälityksen alueella, siten, että työväenliikkeen käsitykset pääsevät esille sen osuutta vastaavalla tavalla, on tärkeää. Samalla on nähtävä, että tämän tavoitteen toteutuminen edellyttää kaupalliseen televisiotoimintaan ja sitä ylläpitävään televisiomainontaan kohdistuvia erityistoimia.

Puolueen viestintäpoliittisen ohjelman mukaisesti yleisradiotoiminnan rahoitusta uudelleenjärjestettäessä on päämääränä pidettävä mainonnan lopettamista yleisradio-ohjelmien yhteydessä. Siirtymävaiheen ajaksi on mainostointia otettava Yleisradion haltuun, jotta mainostulot kokonaisuudessaan voidaan käyttää yleisradiotoiminnan hyväksi. Ylimenokautena ennen mainonnan lopettamista ei televisiomainontaa saa lisätä eikä radiomainontaa aloittaa. Johdonmukaisena seurauksena edellisestä tulisi

pikimmin pyrkiä muuttamaan kaupallisen televisiotoiminnan nykyinen muodollinen yhteiskunnallinen kontrolli asialliseksi ja rajata sen puitteet yksikäsitteisesti nykyisiksi ennen edelläesitettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Siten työväenliikkeen etujen vastaisena on nähtävä mm. mainontaa palvelevan uutistoiminnan aloittaminen. Sen sijaan kaupallisen televisiotoiminnan tulisi nykyistä tehokkaammin palvella alkuperäistä tarkoitustaan, yleisradiotoiminnan rahoitusta.

Kaapeliteitse tapahtuva tv-ohjelmatoiminta ei katsojan kannalta ja yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan eroa lainkaan normaalista yleisradiotoiminnasta. Tätä osoittaa sekin, että toimintaa harjoittavalla yrityksellä on paljossa samat omistajat kuin televisiomainontaa harjoittavalla yrityksellä. Tämän takia se tulee saattaa yleisradiotoiminnan lailla yhteiskunnan valvontaan.

Suuria viestintäpoliittisia ratkaisuja tulee lähivuosina olemaan yleisradiotoiminnan organisaatorakenteen kehittäminen vastaamaan nykytilannetta ja viestinnän kehittymisen asettamia haasteita. Tämän muutoksen suunnitteluun tulee sosialidemokraattien riittävästi varautua, jotta muutokset tulisi toteutettua työväenliikkeen edun mukaisesti eikä rajoittuisi sellaiseen kansainvälisen muotiaallon mukaiseen ratkaisuun, jossa yleisradiotoiminnan kehitys pysähtyy sen pirstoutumisen myötä. Riittävästi keskitetyn yleisradiotoiminnan välttämättömyyttä korostaa suunnitelma yleisradiosatelliittien käyttöönotosta. Mikä tulisi lisäämään olennaisesti nykyisestä kansainvälistä ohjelmatarjontaa. Tämä vaatii kansallisen ohjelmatoiminnan kehittämiseen tarkoitettujen varojen lisäämistä ja ohjelmatoimintaan käytettävien voimavarojen järkevää keskittämistä, jotta kotimainen ohjelmisto tavoittaisi riittävästi katsoja- ja kuuntelijakunnan.

Suomen kannalta keskeisin hanke on tällä hetkellä yhteispohjoismainen tv-satelliitti, jonka välityksellä tarjottavien eri pohjoismaiden radioyhtiöiden ohjelmien tulisi edistää pohjoismaista kulttuuriyhteistyötä. Kun alustavat laskelmat satelliitin käyttöönotosta kuitenkin osoittavat sen varsin mittavaksi hankkeeksi ja kun tiedetään, että huomattava osa muidenkin pohjoismaiden tv-ohjelmistosta on kansainvälistä viihdeohjelmaa, tulisi hankkeen mahdollisuudet ja vaikutukset selvittää perinpohjin ennen lopullista päätöksentekoa. Pohjoismaisen tv-satelliitin osalta on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että järjestelmän mahdollinen käyttöönotto merkitsee yksinomaan huomattavien varojen sijoittamista ohjelmien tuontiin ja niitä välittävään verkostoon.

Suomen osalta paljon järkevämpää olisi tv-2:n koko maan kattavan verkoston pikainen rakentaminen. Lisäksi olisi tutkittava mahdollisuudet alueellisen televisiotoiminnan lisäämiseksi ja muutenkin vahvistettava yleisradion omaa tuotantoa. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Antti Paidan, Lapin piiri.